

Magyar BÜNÜLDÖZŐ

A Magyar Bűnűldözők Szakmai Egyesületének tudományos-szakmai folyóirata

Alapítva: 2010

XVI. évfolyam 1-2. szám

2025/1-2.

A TARTALOMBÓL

Kovács Gyula

Megemlékezés dr. Dobos János r. ezredesről

Virágh-Vizvári Fanni

Szükségletalapú elhelyezés, speciális részlegek
a fiatalok bűnelkövetőket befogadó zárt intézetekben

Pohl Petra

Barnahus-módszer: a gyermek kihallgatásának speciális módja

Dr. Pongrácz Alex

Elképzelt magyar köztársaság

Emléktábla Dr. Dobos János születésének 90. évfordulója tiszteletére egykori lakhelyén, a Budapest XIV. kerület Eleonóra utca 12. sz. ház falán

Magyar
BÜNÜLDÖZŐA MAGYAR BÜNÜLDÖZŐK SZAKMAI EGYESÜLETÉNEK
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI FOLYÓIRATA

Megjelenik: félévente

Elektronikus megjelenés: <https://bunuldozo-press.hu/> <https://www.bunuldozok.hu/lapsz%C3%A1mok>

Kiadja:	Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete
Felelős kiadó:	Jakab György általános alelnök
Szerkeszti:	a Szerkesztőbizottság
Elnök-főszerkesztő:	Dr. Pongrácz Alex PhD.
Főszerkesztő-helyettes:	Hóbor Zsolt
Szerkesztőbizottság tagjai:	Prof. em. Dr. Blaskó Béla PhD. ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár Dr. Czebe András LL.M. PhD. egyetemi docens Dr. Erdős Csaba PhD. egyetemi docens Dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes, c. egyetemi docens Dr. Vigh András r. alezredes, PhD., egyetemi docens <i>Dr. Lakatos János ny. r. ezredes †</i> <i>Dr. Bócz Endre, CsC. †</i>
Olvasószerkesztő:	Horváth Zsófia
Szerkesztőség:	1048 Budapest, Külső Szilágyi út 120. Szerkesztőségi e-mail: office@bunuldozo-press.hu Cikkbeküldés: press.bunuldozo@gmail.com
Lapnyilvántartási szám:	163/0474/2/2010 HU ISSN 2061-8727 (nyomtatott) HU ISSN 2062-1078 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A lap olyan írásokat közöl, melyek alapvetően a bűnüldözési szakterület problémáival, a szakterületet befolyásoló jogalkotási kérdésekkel foglalkoznak, és a társadalmi devianciákat, a bűnüldözés problémakörét kriminalisztikai, kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti, valamint – az interdiszciplináris személtmód jegyében – állam- és jogtudományi szempontból elemzik, értékelik. ♦ A szerzők szakmai véleményét a lap híven közli, azok tartalmáért teljes mértékben a szerző felel, ezért a közölt tanulmányokban megjelenő vélemények és következtetések nem feltétlenül azonosak a lapalapító véleményével. ♦ A szerkesztőség – az érdemi mondanivaló érintetlenül hagyása mellett – fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására és tipografizálására. ♦ A szerkesztőségnek nem áll módjában a kéziratokat megőrizni és visszaküldeni. ♦ A szerkesztőség másodközlést alapvetően nem vállal.

Tartalomjegyzék

DR. KOVÁCS GYULA LL.M.

Kilencvenéves lenne a rendőr, aki már életében legenda volt – Megemlékezés dr.

Dobos János r. ezredesről6

Emléktábla áll Dobos János egykori lakhelyén33

A 15. Dr. Dobos János Emléknapon idéztük meg a 90 éve született Dobos János
emlékét.....35

VIRÁGH-VIZVÁRI FANNI

Szükségletalapú elhelyezés, speciális részlegek a fiatalkorú bűnelkövetőket
befogadó zárt intézetekben.....44

POHL PETRA

Barnahus-módszer: a gyermek kihallgatásának speciális módja
.....57

DR. PONGRÁCZ ALEX

Elképzelt magyar köztársaság95

DR. SZABÓ BERNADETT

Fiatalfelnőttek a büntetőjog peremén: dogmatikai kérdések és megoldási
javaslatok98

¹ Részlet dr. Lakatos János alapító főszerkesztő expozéjából. *Magyar Bűnyüldöző*, 2010/1. szám, 7. o. (Magyar Bűnyüldözők Szakmai Egyesülete, Budapest, 2010).

Főszerkesztői gondolatok

Dr. Pongrácz Alex

Lectori salutem!

Kilencven esztendővel ezelőtt, 1935. május 27-én látta meg a napvilágot Dr. Dobos János, akinek emlékét a Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete kitüntetett figyelemmel ápolja. Ennek megfelelően lapszámunkban Dr. Kovács Gyula LL.M., a *Magyar Bűnüldöző* korábbi főszerkesztője a teljesség igényére törekedve méltatja Dr. Dobos Jánost. Beszámolunk továbbá a Dobos János egykori lakhelyén elhelyezett emléktábla avatásáról, illetve hagyományszerűen tudósítunk az immáron 15. Dr. Dobos János Emléknap történéseiről is.

A tudományos közlemények sorát Virágh-Vizvári Fanni szükségletalapú elhelyezést vizsgáló tanulmánya nyitja, amelyben a Szerző a fiatalkorú bűnelkövetőket befogadó zárt intézetek mostanság ugyancsak aktuális témáját vizsgálja.

Ezt követi Pohl Petra tanulmánya, melyben a gyermekek kihallgatását célzó Barnahus-módszerről számol be tudományos igényességgel.

Dr. Pongrácz Alex rövid recenziójában ezúttal Kondor Vilmos két munkáját (*Második magyar köztársaság, Az első budapesti olimpia*) veszi górcső alá.

Végül, de nem utolsósorban Dr. Szabó Bernadett a fiatal felnőttek büntetőjogi helyzetét mutatja be olvasóinknak.

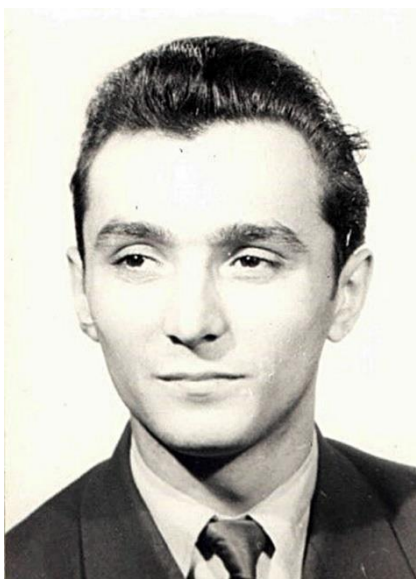
Szerzőgárdánk és a szerkesztőbizottság nevében is sikerekben gazdag, békés és boldog új esztendőt kívánok minden olvasónknak.

Dr. Kovács Gyula LL.M.

Kilencvenéves lenne a rendőr, aki már életében legenda volt – Megemlékezés dr. Dobos János r. ezredesről

1. IN MEDIAS RES – A KÉKFÉNY VAGÁNYA²

A „Híres bűnügyek, híres kriminalisták”, és ezen belül dr. Dobos János, több mint egy évtizede „tantárgy” a Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK) Bűnügyi szakjogász (BSZJ) szakirányú továbbképzésén. A hétvégi emléktábla-avatásra³ készülve, rendezgettem a soraimat, és eszembe ötlött az a 2015. szeptember 19-én megjelent Legát-cikk,⁴ amely számos háttérinformációt tartalmazott: például Dobos „víz alá nyomásának”⁵ [értsd a Rendőrtiszti Főiskolára (RTF) száműzésének], valamint az 1991-es, váratlan nyugállományba helyezésének indokát.

Dr. Dobos János (1957)

Forrás: Bárdy Tibor / Fotó: ismeretlen

„A Kék fény vagánya” előtörténete is megér egy misét: a kitűnő tollú Legát Tibor eredetileg egy „lehúzó” cikket készült írni Dobos Jánosról. A fő problémája az volt, hogy 2015-ben, a rendszerváltoztatás után 25 esztendővel, milyen alapon jelenik meg egy emlékkönyv a „pártállami” és „cigányozó” Dobosról? Ezen felhorgadva, Legát mester lelkesen gyűjtötte a kompromittáló anyagokat, és bőszen kutatta a személyi bizonyítékforrásokat. Így jutott el a „kékfényes” Szabó Lászlóhoz,⁶

² A „Kékfény vagánya” elnevezést Legát Tibor: „A Kék fény vagánya – Dobos János kalandos élete” című írásából plagizáltam, amely a *Magyar Narancs* 2015. szeptember 19-i online számában jelent meg.

³ Az emléktáblát 2025. május 30-án 11:00 órai kezdettel a Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesülete avatta, dr. Dobos János egykori zuglói lakásánál.

⁴ <https://magyarnarancs.hu/tudomany/a-kek-feny-vaganya-96138> (Letöltés: 2025.06.01.)

⁵ Szántó Gábor: A Jamesz – Interjú a szerzővel. In Kovács Gyula (szerk.): *Kriminovellák, zsarusztörök és egyéb történetek*. A szerző kiadása, Budapest, 2016, 142. o.

⁶ Dr. Szabó László (1931–2015): jogász, jogtanácsos, magánnyomozó, újságíró, a Magyar Televízió Kékfény című műsorának egykori műsorvezetője. <https://moly.hu/alkotok/szabo-laszlo-2/wikipedia> (Letöltés: 2025.06.02.).

Tonhauser Lászlóhoz,⁷ Kovács Lajoshoz,⁸ Bárdy Tiborhoz⁹ (egykori kollégák, pontosabban Dobos beosztottjai), valamint hozzám. Jómagam 1989 szeptemberétől Dobos hallgatója voltam az RTF-en, illetve a kérdéses Emlékkönyv szerkesztője és egyik szerzője – ez utóbbi minőségemben, Legátnak úgyszólván megkerülhetetlen.

A „Kékfényes” Szabó László nem reflektált Legát megkeresésére (nota bene: a cikk megjelenését követő szűk két hónappal később hunyt el). Tonhauser ezredes nyilvánosan, úgy általában nem állt szóba senkivel, ha szakmai témáról esett szó, így mint riportalany, ugyancsak „ugrott”. „Döglött aktás” Kovács ezredes (a mi jó Lajosunk) pedig kifejezetten csak Legáttal nem állt szóba, sőt, ha jól emlékszem, Bárdy ezredesen keresztül „üzent” neki (hogya mit, azt borítsa a feledés jótékony homálya). Végül Tibi bácsi (mint mindig), Dobos egykori spanja, szívbéli jóbarátja, aki Terikével, Dobos özvegyével¹⁰ a haláláig tartotta a kapcsolatot, beadta a derekát. Tibi bácsi és Legát közti hosszú beszélgetések eredményeként, Legát kezdte egészen más színben látni a világot (és Dobost). Amikor újságírói minőségében hozzám eljutott, már egészen megszelídült...

Emlékszem, beszélgetésünk során több felvetését „kilőttem”: Dobos „cigányozásával” kapcsolatosan azt mondtam, nem elegáns dolog 2015-ben számon kérni az úgynevezett Kádár-korszakbeli „cigányozást”, mivel akkortájt, szinte mindenki „cigányozott”, stb. (megjegyzendő: „cigánybűnözés”, mint olyan, hivatalosan létezett). Arra a „vádra”, hogy Dobos kiszolgált a „előző szocialista rendszert”, Kanyó Andrással¹¹ válaszoltam: „Miért, volt másik?”¹² És így tovább, lépésről lépésre...

⁷ Tonhauser László (1943–2022): r. ezredes, legendás nyomozó, az 1980-as években a Kékfény állandó szakértője, a rendszerváltoztatás után az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Szervezett Bűnözés Elleni Szolgálatának a vezetője. <https://index.hu/belfold/2022/12/07/tonhauser-szervezett-bunozes-nyomozas/> (Letöltés: 2025.06.02.).

⁸ Dr. Kovács Lajos (1949–): ny. r. ezredes, rendőrségi főtanácsos, címzetes egyetemi docens, 'gyilkossági' nyomozó, az ORFK Nemzeti Nyomozó Iroda Életvédelmi Osztályának egykori vezetője, a KRE ÁJK és a Nemzeti Közszerződési Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karának (RTK) megbízott oktatója. Kovács Gyula (szerk.): *Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére*. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2015, 222. o.

⁹ Bárdy Tibor (1935–): ny. r. ezredes, nyomozó (ORFK Bűnűldözési Főosztály Vagyonvédelmi Osztály; nyugdíjasként 2008-ig a BRFK XVIII. kerületi Rendőrkapitányság Térfigyelő Osztályának a vezetője), dr. Dobos János pályatársa, nyomozótársa és barátja. Kovács: *í. m.* (2015), 222. o.

¹⁰ Dr. Dobos Jánosné Ölviczky Teréz (1934–2023), ugyancsak a rendőrségnél dolgozott polgári alkalmazottként.

¹¹ Kanyó András (1932–2021): hírszerző, rendőrtiszt (külföldön szerzett tapasztalatai alapján bírálta a vezetést, a munkamódszereket, ezért 1966-ban elbocsátották); író, újságíró (a TV Híradó és számos újság munkatársa, 1970–1989 között a *Népszabadság* tudósítója Kelet-Berlinben, Moszkvában és Bonnban; 1989-től a *Magyarország* hetilap főszerkesztője, a rendszerváltáskor elbocsátották: <https://pestisracok.hu/tag/kanyo-andras/> (Letöltés: 2025.06.02.).

¹² Az idézet pontosan: „Hogya miért szolgáltam a rendszert? Hát volt másik?” <https://konyv.guru/miert-szolgáltam-a-rendszert-hat-volt-masik/> (Letöltés: 2025.06.02.).

Végül, ha Legát nem is „szeretett bele” Dobosba, annyit azért sikerült elérni, hogy a XX. század második felének egyik legmeghatározóbb kriminalistájáról minden szempontból vállalható cikk született. Sőt, Legát, magát Finszter Gézát¹³ is mikrofonvégre kapta (amit Finszter akadémikus mondott, a cikkben olvasható). Végül a szerző segítségül hívta Moldova Györgyöt¹⁴ (drága Gyuri bácsit), aki a Dobos által jegyzett „Kocsmák, vagányok, zsaruk” novelláskötet előszavát írta.

Forrás: MABÜSZKE / Fotó: Jakab György

És természetesen „megszólal” a cikkben dr. Dobos János... Az emlékkönyv pedig megjelent, és sikerét nem csupán a négy budapesti, a gödöllői, a hévízi, a keszthelyi és a siófoki teltházass könyvbemutatók fémjelezték, hanem az, hogy mind egy szál (vagyis az utolsó kötetig) elfogyott.

„Kétfényes” Szabó László és Tonhauser ezredes azóta sajnos már elhunyt, mi még kösz', megvagyunk. Kőbányai illetőségű (szomszéd) Deák Bill Gyula és Földes Hobo László után szabadon: „Nyomjuk a bluest, és majd lesz valahogy”¹⁵... A Legát-cikket pedig jó volt újra elolvasni. Bátran ajánlom mindenkinek.¹⁶

2. AZ EMLÉKTÁBLA AVATÁSA

A Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete¹⁷ 2025. május 30-án Budapesten, a XIV. kerület, Eleonóra u. 12. számú ház falán emléktáblát avatott fel, dr. Dobos János születésének 90. évfordulója alkalmából. Az egyesület által állított emléktábla Dobos Jánosnak a lakóhelyét jelöli meg, aki az egykori RTF Bűnügyi és Kriminálpszichológiai Tanszékének tanszékvezető főiskolai docense, a korabeli

¹³ Dr. Finszter Géza (1945–): jogtudós, kriminológus, egyetemi tanár (professor emeritus – NKE), az MTA doktora, a rendőrségi reform élharcosa. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/prof_-dr_finszter-geza-tudomanyos-eletutja.original.pdf (Letöltés: 2025.06.02.).

¹⁴ Moldova György (1934–2022): Kossuth-díjas és kétszeres József Attila-díjas író; a Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja. <https://dia.hu/dia-szerzok/moldova-gyorgy/eletrajz> (Letöltés: 2025.06.02.).

¹⁵ Tessék meghallgatni: <https://www.youtube.com/watch?v=coMPUcLJvHg> (Letöltés: 2025.06.01.).

¹⁶ A bevezetés elkészítéséhez – az idézett és hivatkozott művek mellett – felhasználtam egy 2021. április 19-i Facebook bejegyzésemet: <https://www.facebook.com/expolice1101/> (Letöltés: 2025.06.01.).

¹⁷ Alapítva 2004: <https://www.bunuldozok.hu/alapdokumentumaink> (Letöltés: 2025.06.02.).

„Kétfény” című televíziós műsor szakértője és a XX. századi magyar kriminalisztika egyik legnagyobb művelője volt.

Az ünnepi beszédet és a megemlékezést Hóbor Zsolt, az egyesület elnöke mondta el, majd Dobos János egykori kollégájával, barátjával, Bárdy Tibor nyá. r. ezredessel közösen, a „Derrick” című népszerű bűnügyi filmsorozat főcímzenéje aláfestésével leplezte le az emléktáblát. A rendezvényen a díszőrséget a Hagyományörző Rendőrszázad tagjai adták.

Az ünnepi beszéd zárógondolataként a következő hangzott el: „Bízunk abban, hogy az imént leleplezett emléktábla segít megőrizni dr. Dobos János emlékét. Ha majd az a generáció pillant a táblára, akiknek már a XX. század is történelem lesz, ők is tudni fogják, ki koptatta egykoron e ház lépcsőit, és talán indítatást éreznek ahhoz, hogy az Internet mélyéről előássák az egykori legendás pesti zsaru emlékét. Ha ez így lesz, már célt értünk!”¹⁸

A továbbiakban engedtessek meg néhány gondolat a kriminalista fogalmáról, egy rövid pályakép dr. Dobos Jánosról (oktatási és tudományos tevékenységéről, magáról az emberről), emlékének ápolásáról, végül arról, hogy napjainkban mennyire ismert.

3. A KRIMINALISTA

„A kriminalista a kriminalisztika tudományának olyan gyakorlati és felelős alkalmazója, aki e tudományt továbbfejleszti, és alkotó módon gyarapítja. Tehát elméleti és egyben gyakorlati szakember.”¹⁹

Addig, amíg a kezembe nem került az 1897-es Endrődy-féle kézikönyv²⁰ (nem mellesleg Magyarország első kriminalisztikai szakkönyve), abban a tévhitben ringatóztam, hogy a „kriminalista” szó a XX. század „találmánya”. Meglepődtem,

¹⁸ <https://www.bunuldozok.hu/> (Letöltés: 2025.06.02.).

¹⁹ Dobos János – Kovács Gyula: *Kís nyomozástan. Dr. Dobos János születésének 85. évfordulója tiszteletére*. Harmadik, átdolgozott kiadás. Dr. Kovács Gyula, Budapest, 2020, 197. o.

²⁰ Endrődy Géza: *A bűnügyi nyomozás kézikönyve – a m. kir. csendőrség, városi- és járási rendőrségek, valamint a vizsgálóbírák, királyi ügyészségek s általában a bűnügyekkel foglalkozó egyének részére*. Kármán-féle Könyvnyomda, Losonc, 1897.

ugyanis a kézikönyvben öt helyen is szerepel²¹ ez a kifejezés. Endrődy Géza²² ugyan nem definiálja a „*kriminalistát*”, de a szövegkörnyezetből egyértelműen kiderül, mit ért alatta.

A kézikönyv 45. oldalán – a helyszíni szemlével kapcsolatosan – például a következő olvasható: „A csendőr és általában a kriminalista ügyessége és szakértelme semmiben sem tűnik ki annyira, mint a tett színhelyén való első eljárásnál, ahol a kezdet nehézségeivel kell megküzdenie. Ha az első helyszíni szemle jó, helyesen átgondolt, gyakorlati értelemmel vétetik föl, akkor azzal a nyomozás és az egész bűnügy helyes irányba terelve, az eredmény pedig legtöbb esetben biztosítva van; míg ha ezen eljárásnál valamilyen ügyetlen intézkedés történik, a siker örökre, vagy legalábbis hosszú időre el van veszve.”²³ A 249. oldalon Endrődy mester a következőket írja: „*Mindazon bűncselekmények között, melyekkel a kriminalistának foglalkoznia kell, legtöbb szakismeretet a csalás felderítése igényel.*”²⁴

Jól látható tehát, hogy a *kriminalista* – Endrődy szerint – *bűncselekményekkel foglalkozik, eljár a tett színhelyén, helyszíni szemlét foganatosít és nyomoz*. Nála a *kriminalista nyomozó, bűnügyi szakember*. Ez a megállapítás némiképpen eltér az 1978-as, vagyis közel száz évvel későbbi kiadású Bakos-féle szótár meghatározásától, amelynek értelmében a *kriminalista „büntetőjogi szakértő, büntetőjogász”*²⁵ (hadd jegyezzem meg, nagyon elszomorodnék, ha ez a definíció igaz lenne).

Nem mellelesleg, a *Magyar értelmező kéziszótárban* és a *Rendészettudományi szakszótárban* ilyen szócikk nem található.²⁶ Az online *Topszótár* kriminalista-definíciója a Bakos-féle szótár meghatározásával azonos; a kevésbé autentikus

²¹ I. fejezet (A csendőrrel) 2. rész (A csendőr működése), 12. o.; II. fejezet (A kikérdezésről) 2. rész (A tanúk és a szakértők kikérdezése), 41. o.; III. fejezet (A helyszíni szemle) 1. rész (Általában), 45. o.; IV. fejezet (A szakértőkről) 4. rész (Az elmebetegokről), 63. o.; XV. fejezet (A csalás és a hamisítás) 1. rész (Általános), 249. o.

²² Kisendrődy Endrődy Géza (1851–1900) honvédtiszt, közszolga, csendőrtiszt, majd Losonc és Gyula rendőrkapitánya; lapalapító (*Magyar Csendőr, Délvidéki Nemzetőr*), újságíró, szak- és szépirod.

²³ Endrődy: *i. m.*, 45. o.

²⁴ Endrődy: *i. m.*, 249. o.

²⁵ Bakos Ferenc (szerk.): *Idégen szavak és kifejezések szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978, 468. o.

²⁶ Juhász József et al. – Szőke István – O. Nagy Gábor – Kovalovszky Miklós (szerk.): *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978; Boda József (főszerk.): *Rendészettudományi szakszótár*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.

Wikiszótár.hu pedig odáig fajul, miszerint a szó második jelentése „bűnöző”²⁷ (ehhez a leleményhez csak „gratulálni” tudok).

A kriminalisztika jelentése röviden: „bűnügyi nyomozástan vagy a bűnügyi nyomozás tudománya”. Szélesebb értelemben a kriminalisztika „a bűncselekmények elkövetési módjait, eszközeit, valamint a bűncselekmények felderítésének módszereit tanulmányozó gyakorlati tudományág”²⁸. A kriminalisztika fogalmából kiindulva – köznap i értelmezésben – a *kriminalista* a *kriminalisztika művelője, vagyis az, aki kriminalisztikával foglalkozik* (lásd a kriminológia és a kriminológus viszonyát). Mindezekből eredően, semmiféleképpen nem pusztán *büntetőjogi szakértő, büntetőjogász*.

Terike és János zuglói lakásukban (1980)

Forrás: Bárdy Tibor/Fotó: ismeretlen

Megítélésem szerint, a *kriminalista több a büntető anyagi és/vagy alaki jogásznál, avagy büntetőjogi szakértőnél. A kriminalistában kumulálódik minden* – széles értelemben vett – *büntetőjogi és kriminalisztikai tudnivaló, valamint gyakorlati tapasztalat*, hogy a személyes kvalitásokról már ne is beszéljek.²⁹ A *kriminalista* lehet egyben büntetőjogász és/vagy büntetőjogi szakértő, de ez utóbbiak önmagukban még nem kriminalisták.

Sőt, dr. Dobos János a *kriminalista* meghatározásánál még ennél is sokkal továbbmegy.

Dr. Dobos János szerint, a kriminalisztika alkalmazói (művelői) „lehetnek a szakma, a hivatás inasai, segédei, kitűnő szakemberei, mesterei vagy éppen művészei.”³⁰

²⁷ Forrás: <https://topszotar.hu/idegen-szavak/kriminalista> és <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Kriminalista> (Letöltés: 2025.06.01.).

²⁸ Bakos: *i. m.*, 468. o., Boda (főszerk.) *i. m.*, 355. o.

²⁹ KOVÁCS Gyula: *A kriminálmetodika rendszere, felépítése – A kriminálmetodika tételei egykoron és napjainkban*. In Kovács Gyula (szerk.): *Válogatott kriminalisztikai tanulmányok*. Dr. Kovács Gyula, Budapest, 2022, 200. o.

³⁰ Dobos – Kovács: *i. m.*, 200. o.

Ki tehát a kriminalista?

Dobos elveti azt a tézist, hogy [...] „minden gyakorló bűnüldöző (nyomozó) egyben kriminalista is.”³¹ Úgy véli, csak attól, hogy valaki nyomozó, még nem kriminalista. Szerinte, kell lennie „valami olyan többletnek, amelytől a gyakorlati bűnüldöző kriminalista lesz. [Ez a többlet pedig] nem más, mint azoknak a tapasztalatoknak az összegzése, amelyekkel egy-egy gyakorlati szakember a kriminalisztika elméletét igazolja, erősíti vagy gazdagítja, [akár], de nem feltétlenül előadások vagy publikációk útján.

Az sem elég, ha valaki eredményesen megoldja a rábízott feladatokat, vagyis a kriminalisztikát megbízhatóan, kellő szinten és gyakorlati haszonnal alkalmazza. Ettől lehet jó, sőt, kitűnő nyomozó, de még nem kriminalista. Ugyanúgy nem kriminalista az a tudós sem, akit már semmi nem köt a gyakorlathoz.”³² Ez utóbbi állítását később némiképpen árnyalja, kis túlzással elveti: „attól, hogy valaki, rajta kívül álló okok vagy éppen elméleti problémák megoldása miatt, időnként elszakad a gyakorlattól, amíg a tartalékai bírják, addig kriminalista marad.”³³

Összegezve: „a kriminalista a kriminalisztika tudományának olyan gyakorlati és felelős alkalmazója, aki eközben az alkalmazott tudományt is fejleszti, gyarapítja”³⁴. Vagyis a gyakorlatban magas szinten alkalmazza, elméletben alkotó módon továbbgondolja, kutatásai eredményét publikálja és oktatja.

Végül egy adalék: a *Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) államtudományi képzési területén, a 4 féléves Kriminalisztikai mesterképzési szakon okleveles kriminalista* rendészeti szakirányon, valamint okleveles kriminalista polgári szakirányon *szakképzettség szerezhető. Az ezzel kapcsolatos részletes ismereteket, szabályokat az államtudományi képzési terület képzéseiről szóló 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet 2. melléklete (I. táblázat) és a melléklet 19. része (Kriminalisztika mesterképzési szak) tartalmazza.*

A 19. rész 7.1. pontja szerint a mesterképzés célja „olyan, a kriminalisztikai szakterületet mélységében ismerő szakemberek képzése, akik az általános szintjét meghaladó többletismeretekkel rendelkeznek a bűnügyi és a rendészeti alapismeretekhez képest a bűnüldözés, a bűncselekmények felderítése és

³¹ Dobos – Kovács: *i. m.*, 201. o.

³² Dobos – Kovács: *i. m.*, 201-202. o.

³³ Dobos – Kovács: *i. m.*, 203. o..

³⁴ Dobos – Kovács: *i. m.*, 202. o..

vizsgálata, a nyomozások komplex irányítása területén, valamint a legújabb tudományos-technikai módszereknek a bizonyításban betöltött szerepét illetően. A rendészeti szakirányon folyó képzés célja olyan okleveles kriminalisták kibocsátása, akik komplex módon alkalmazzák a speciálisan a rendészeti szervek tevékenységi körébe tartozó leplezett eszközöket, valamint a bűnügyi felderítő és nyomozati munkában célirányosan alkalmazható kriminalisztikai eszközöket és módszereket. A polgári szakirányon végzett kriminalisztikai szakemberek az általános rendészeti szervek speciális nyomozati tevékenységéhez nem kötött tudnivalók keretein túl a mélyebb büntető eljárásjogi és büntető anyagi jogi ismeretek átadása révén olyan szakmai szintetizáló képességgel, bizonyításelméleti tudással rendelkeznek, ami lehetővé teszi a jövő bűnügyi tendenciáinak felismerését és operatív stratégiák kidolgozását”. Ugye, minden világos?!

Ismét felteszem a kérdést: ki tehát a kriminalista? Tessék ezen eltöprengeni!

A kriminalisták mibenlétét elemző eszmefuttatás után, emlékezzünk egy rövid pályaképpel dr. Dobos János r. ezredesre, aki az idén, 2025-ben töltötte volna be a 90. életévét. Vegyük górcső alá munkásságát, oktatási és tudományos tevékenységét, valamint vizsgáljuk meg magát az embert: ki is volt valójában dr. Dobos János?

4. RÖVID PÁLYAKÉP DR. DOBOS JÁNOSRÓL

„Annyi bizonyos, hogy a jó zsarunak otthonosan kell mozognia a csibészek világában. Én megtanultam a szokásukat, még az eszük járását is ismerem. [...] A Mátyás téri galerihez tartoztam. Ez kemény társaság volt...”³⁵

Dr. Dobos János 1935. május 27-én született Angyalföldön. Tanulmányait Józsefvárosban, a Práter utcai általános iskolában kezdte, majd Erzsébetvárosban, a Barcsay Gimnáziumban (ma Madách Imre Gimnázium) tanult tovább.

Tizenhat éves volt, amikor édesapja meghalt. Az érettségit követően nevelőapja és gimnáziumi igazgatója tanácsára szerelt fel a Rendőrség hivatásos állományába.

³⁵ Szántó: *i. m.*, 139–140. o.

Első szolgálati helye a BRFK IX. kerületi Rendőrkapitányság, ahol 1953. augusztus 1-jétől rendőr őrmesteri rendfokozattal, nyomozóként dolgozott.³⁶

Néhány hét múlva, 1953 szeptemberében tiszti iskolára vezényelték. A Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskolában³⁷ 1954 decemberében kiváló eredménnyel fejezte be tanulmányait: első osztályú r. alhadnagynak nevezték ki. Ezt követően helyezték át a Budapesti Rendőr-főkapitányságra, ahol 1960. január 1-jéig a Bűnügyi Osztály Betörési Alosztályán teljesített szolgálatot. Ez idő alatt, 1955

Dobos János az ORFK-n (1990)
Forrás: Bárdy Tibor/Fotó: ismeretlen

októberében r. hadnaggyá, majd 1959 februárjában r. főhadnaggyá léptették elő.

Dobost 1960. január 1-jétől előkészítő orosz nyelvtanfolyamra vezényelték, majd szeptember 1-jétől az Oroszországi Szocialista Szövetségi Köztársaság Közrendvédelmi Minisztériumának Jogi Főiskoláján folytatott tanulmányokat. Diplomáját 1964-ben honosították: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán avatták állam- és jogtudományi doktorrá, közben – 1963-ban – r. századossá léptették elő.

Tanulmányai befejezését követően, a Budapesti Rendőr-főkapitányság állományában dolgozott tovább, majd 1965. július 1-jétől alosztályvezetőnek nevezték ki a Belügyminisztérium (BM) II. Főcsoportfőnökség³⁸ II/II. Csoportfőnökség Vagyonvédelmi és Betörési Osztályára. 1977. május 1-jétől az ORFK Bűnüldözési Osztály Vagyonvédelmi Alosztályának vezetője. 1984 februárjában a Szovjetunió Belügyi Akadémia felsőfokú vezetőképző tanfolyamára irányították. Időközben 1968-ban r. őrnaggyá, majd 1975-ben r. alezredessé léptették elő.

Elméleti tudását és gyakorlati tapasztalatait 1987. január 1-jétől az RTF Bűnügyi és Kriminálpszichológiai Tanszékén adta át a leendő rendőrtiszteknek. Kezdetben

³⁶ Dr. Dobos János, ténylegesen 1953. augusztus 12-én szerelt fel a Rendőrség hivatásos állományába, de az állományparancsban augusztus 1-jétől ismerték el a szolgálati viszonyát.

³⁷ A *Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskola* a Rendőrákadémia [RAK (1948–1949)] utódjaként, a Rendőrtisztképző Iskola keretén belül 1953–1954 között működött. Finszter Géza: A rendőr akadémiától az egyetemig. In *Magyar Rendészet* 2021/különszám, 101–103. o. A szakiskola a BRFK Közlekedésrendészeti Főosztály 1146 Budapest, Hungária krt. 149. alatti épületének a helyén állt.

³⁸ Lényegében ez a szervezet volt az akkori Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK).

oktatói, 1988. január 1-jétől főtanári, 1988. február 1-jétől tanszékvezetői feladatokat látott el; 1988. szeptember 1-jétől főiskolai docensnek nevezték ki.

A rendszerváltoztatást követően „visszakövetel” a szakma („döglött aktás” dr. Kovács Lajos nyá. r. ezredest idézve, „visszakiabálták”). 1990. január 1-jétől – ezredesi rendfokozatba történő kinevezésével egyidejűleg – az ORFK Bűnüldözési Osztályának vezetője, majd 1990. június 16-tól főosztályvezető helyettes (dr. Láposi Lőrinc r. vezérőrnagy³⁹ helyettese volt). „Túlkoros”, mivel az 55. életévét már meghaladta (a hivatásos szolgálat felső korhatára ekkor az 55. életév betöltése volt).

Kiemelkedő szakmai munkáját parancsnokai számos kitüntetéssel, dicsérettel és jutalommal ismerték el. Mindezek ellenére – különösebb indoklás nélkül – 1991. március 31-én felmentik a beosztásából és nyugállományba helyezik. Maradna még, de a tovább-szolgálati kérelmét a belügyminiszter elutasítja. Az 56. életévét tapossa ekkor.

5. OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

A Rendőrtiszti Főiskolán eltöltött oktatói évek mellett, dr. Dobos János 1963 óta rendszeresen publikált. A bűnüldöző munka során szerzett tapasztalatait a szaktudományos sajtóban és számos könyvben adta közre (csak a *Belügyi Szemlében* több mint hatvan tanulmánya jelent meg), szakírói munkássága feldolgozás alatt áll: még napjainkban is előkerülnek olyan „Belső használatra!” minősítésű szakcikk, amelyek megírásuk idején nem voltak publikusak.

A *Kétfény* című televíziós műsorban folytatott szakértői tevékenységén túlmenően, aktív résztvevője volt a különféle biztonságtechnikai témákkal foglalkozó tömegtájékoztatói műsoroknak.

Néhány szót a *Kétfény*-ről: a *Kétfény* 1965-től, havi egy alkalommal került adásba, azonban előtte is létezett hasonló témájú műsor, 07 címmel. A *Kétfény* a rendszerváltoztatásig mintegy százharminc adást ért meg. Ezekből az adásokból nagyjából százötven fel a Magyar Televízió (MTV) Archívumában. Sajnos,

³⁹ Dr. Láposi Lőrinc r. vezérőrnagy (1935–2000) felmentésekor és nyugállományba vonulásakor (1990. december 31.) az ORFK Bűnügyi Főosztály vezetőjeként dolgozott. Az egykori sztárrendőrrel, akit az emberek – akárcsak dr. Dobos Jánost – a *Kék fény* televíziós bűnügyi magazinból ismerhettek meg, csupán kevesen tudták, hogy az ország egyik legtapasztaltabb és legképzettebb „gyilkossági” nyomozója volt. Láposi 1958-tól dolgozott életvédelmi vonalon; 1963-tól már vezető beosztásban tevékenykedett. Forrás: <https://signum-laudis.hu/keptar/kepek/2607-dr-laposi-lorinc-rendor-vezerornagy> (Letöltés: 2025.05.31.).

éppen a mára már kincset érő első adások hiányoznak, ugyanis akkoriban – helyhiány miatt – néhány hónap múlva egyszerűen kidobták a felvételeket.⁴⁰ Megjegyzendő, hogy Chicagóban 1961-ben létezett egy hasonló bűnügyi műsor, a következő címmel: „*Adja kölcsön a szemét és a fülét a rendőrségnek, hogy jobban védelmezhesse Önt*”. Ez a műsor egyébként a rossz nyelvek szerint, a maffia szíves közbenjárására hamar megszűnt.

De térjünk vissza a *Kékfény*hez. Az első időkben a hagyományosnak mondható riportokat adták le a rendőrök, tűzoltók és határőrök munkájáról, azonban egyre inkább kedvelt téma lett a bűnözés és a bűnöldözés. A műsorban eleinte csak a lezárt bűnügyek elemzésével foglalkoztak: elítéltekkel, esetlegesen letartóztatott gyanúsítottakkal készítettek interjúkat. Később született meg az ötlet, hogy a nézők segítségét kérjék egy-egy nyomozás felderítéséhez. Ekkor tették nyilvánossá a *Kékfény* telefonszámát és levélcímét. Ez első ilyen betelefonálás adás 1969. április 17-én volt. A műsor óriási sikert aratott a nézők körében. A *Kékfényt* a kezdetektől a rendszerváltoztatásig dr. Szabó László vezette (a közönség csak „*kékfényes Szabókén*” aposztrofálta, sőt, sokan a mai napig így emlegetik), dr. Dobos János pedig az adások állandó szakértőjeként tevékenykedett.⁴¹

Dr. Dobos János munkájával, oktatói és tudományos tevékenységével jelentős mértékben hozzájárult – egyebek mellett – a korszerű bűnöldözés alapjainak megteremtéséhez, kidolgozásához, valamint a modern rendőrképzéshez. Könyvei, tanulmányai, szacikkei a mai napig előremutatók, kutatásra, továbbfejlesztésre alkalmasak és érdemesek. Munkaszeretete, munkabírása példaértékű kell hogy legyen minden korosztály számára. Szókimondásának, kíméletlen őszinteségének ma kevesen örülnének (és jó néhányan nem örültek életében sem)...

⁴⁰ Forrás: http://comment.blog.hu/2006/11/14/szabo_laszlo_te_kedves (Letöltés: 2025.05.31.).

⁴¹ Forrás: http://comment.blog.hu/2007/05/20/hogyan_kepzodott_a_kekfeny (2025.05.31.). KOVÁCS Gyula: *A rendőr, aki már életében legenda volt*. In: SZOMOR Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2011, 2011–212. o.

6. DR. DOBOS JÁNOS PUBLIKÁCIÓI

6.1. Könyvek (bűnügyi novella, szakkönyv, szakkönyvrészlet, gyűjteményes művek)

A betöréses lopás nyomozása. In: RUDAS György (főszerk.): Kriminalisztika Különös Rész I. kötet. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1973, 327–370. oldal

A betörőfogó számítógép. In: SZABÓ László (szerk.): 13 nyomozó 33 esete. Budapest, Népszava Kiadó Vállalat, 1989, 396–416. oldal

A matematikai feladatmegoldás gondolati modelljének kriminalisztikai alkalmazása. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Könyvkiadó, 1982

A meglopott milliomos esete. In: SZABÓ László (szerk.): 13 nyomozó 33 esete. Budapest, Népszava Kiadó Vállalat, 1989, 416–437. oldal

*A nagyobb kárösszegű pénzlopások nyomozása.*⁴² Budapest, Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1975

Az utazóbűnözők forró nyomon üldözése. In: BALÁZS László (szerk.): XIII. Nemzetközi Kriminalisztikai Szimpozion, Siófok, 1981. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Könyvkiadó, 1982, 127–130. oldal

Betöréses lopások (BM Könyvkiadó, Budapest, 1987)

*Bűnöző fortélyok*⁴³. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Képzési Csoportfőnökség, 1969

Élet és tulajdonvédelem. In: DICZIG István (szerk.): Balekok és bűnözők. Kézikönyv a bűnmegelőzésről. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1992, 19–72. oldal

Elfűjták az állami léggömböt... In: SZABÓ László (szerk.): 13 nyomozó emlékezik. Budapest, Minerva, 1977, 7–45. oldal

Gyilkos betörők. Fekete füzetek 23. Budapest, Intermédia Kft., 1991

*Helyszíni szemle*⁴⁴. A kriminalisztikai és módszertani tanácskozás anyaga. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1972

⁴² Társ szerző: VÁNYI József.

⁴³ Társ szerző: PINTÉR László.

⁴⁴ Társ szerzők: FÖLDES Vilmos, LEISZTNER László, KATONA Géza, KASSAI Mihály, BODROGI Pál, HONTI Pál, MAJTÉNYI János, DETRŐI Ernő, DARVAS József.

Hogyan csinálják a cigány bűnözők? In: SZABÓ László (szerk.): 13 nyomozó 33 esete. Budapest, Népszava Kiadó Vállalat, 1989, 377–396. oldal

Kis nyomozástan. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Könyvkiadó, 1991

*Kis nyomozástan.*⁴⁵ Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@]TM 2008

*Kis nyomozástan.*⁴⁶ Harmadik, átdolgozott kiadás. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@]TM 2020

Kocsmák, vagányok, zsaruk. Budapest, Multimix Kft., 1991

*Lakások – nyaralók vagyónvédelme. A bűnöző jöhet, ha tud.*⁴⁷ Budapest, Szövetkezeti Szervezési Iroda (SZÖVORG), 1991

*Lopás – betörés,*⁴⁸ Budapest, Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, 1967

Torontó Vendel léggömbjei. In: SZABÓ László (szerk.): 13 nyomozó 33 esete. Budapest, Népszava Kiadó Vállalat, 1989, 358–377. oldal

*Veszélyes cigánybűnözők ügyének operatív feldolgozása,*⁴⁹ Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, Budapest, 1970

6.2. Tudományos cikkek, tanulmányok, reflexiók és egyéb írások

A betöréses lopások felderítésének néhány új metodikai problémája. *Belügyi Szemle* 1986/6. szám, 11–17. oldal

A betöréses lopások felderítési gyakorlata,⁵⁰ *Belügyi Szemle* 1984/7. szám, 30–41. oldal

A betöréses lopások főbb jellemzői. *Belügyi Szemle* 1972/9. szám, 11–17. oldal

A betöréses lopások jellemzői. *Belügyi Szemle* 1975/11. szám, 16–23. oldal

A bizonyítás egyoldalúsága és egyensúlya a vagyón elleni bűncselekmények felderítésében. *Belügyi Szemle* 1974/10. szám, 14–19. oldal

A bűnelkövetők halmozódási arányai kiemelt bűncselekmény-fajtánként, valamint Budapest–vidék vonatkozásában. *Belügyi Szemle* 1986/10. szám, 88–90. oldal

⁴⁵ Társ szerző és szerkesztő: KOVÁCS Gyula.

⁴⁶ Társ szerző és szerkesztő: KOVÁCS Gyula.

⁴⁷ Társ szerző: Kármán József.

⁴⁸ Társ szerző: Dávid Gábor.

⁴⁹ Társ szerző: Pintér László.

⁵⁰ Társ szerző: Bárdy Tibor.

- A bűnözés és a bűnüldözés helyzete.* In: DUNAI Kovács Béla (szerk.): I. Országos Tulajdonvédelmi Konferencia '90 előadásai: 1990. október 3–5. Hajdúszoboszló, Tüvati Vagyonvédelmi Kft., 1990, 5–24. oldal
- A bűnözés szervezettsége. *Belügyi Szemle* 1985/7. szám, 81–87. oldal
- A bűnözés szervezettsége. *Obsitos Detektívek Lapja* 2019/1–4. szám, 91–102. oldal
- A bűnözés változásáról, a bűnüldözésről,⁵¹ *Belügyi Szemle* 1984/5. szám, 27–33. oldal
- A bűnüldözés egyes igényeinek a teljesülése és a bűnügyi nyilvántartások, illetve kriminálstatisztikák lehetőségei.* In: DÁVID Gábor – PÁLMAI Józsefné (szerk.): Múlt, jelen, jövő a kriminálinformatikában: tanulmányok a bűnügyi nyilvántartás centenáriuma és az egységes kriminálstatisztika két évtizede alkalmából. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Könyvkiadó, 1987, 132–136. oldal
- A bűnüldözés időszerű kérdéseiről: hozzászólás az azonos című konzultációhoz. *Belügyi Szemle* 1978/4. szám, 66–70. oldal
- A cigánylakosság társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés. *Belügyi Szemle* 1966/6. szám, 31–41. oldal
- A cigánylakossággal kapcsolatos problémák a Szovjetunióban,⁵² *Belügyi Szemle* 1963/3. szám, 66–72. oldal
- A cigányság társadalmi beilleszkedéséről és bűnözéséről,⁵³ *Belügyi Szemle* 1973/11. szám, 39–46. oldal
- A felderítés centrumai. *Belügyi Szemle* 1983/7. szám, 15–21. oldal
- A felderítés információigénye. *Belügyi Szemle* 1978/11. szám, 12–18. oldal
- A felderítési eredményesség javításáról,⁵⁴ VASS Kálmán azonos című cikke alapján, *Ügyészeti Értesítő* 1982/3. szám. *Belügyi Szemle* 1983/2. szám, 18–28. oldal
- A felderítő kötelessége: hozzászólás az „Adatszerzés a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személytől” című cikkhez. *Belügyi Szemle* 1976/1. szám, 52–53. oldal
- A Gazsi-Varga. Zsaru sztorik és egyéb történetek. In: KOVÁCS Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 172–173. oldal
- A gépjárműbűnözés kriminalisztikája. *Belügyi Szemle* 1988/6. szám, 3–8. oldal

⁵¹ Társ szerzők: Borbás Lajos, Déri Pál, Nyerges Lajos.

⁵² Társ szerző: Schiffer János.

⁵³ Társ szerzők: Déri Pál, Zagyva Imre, Ágoston Zoltán, Nyerges Lajos.

⁵⁴ Társ szerzők: Vass Kálmán, Fekete Károly, Déri Pál, Szabó Endre.

- A helyszíni szemlék egyes gyakorlati problémáiról. IX. Nemzetközi Kriminálisztikai Szimpózium, Berlin, 1973. február 5–10⁵⁵. *Belügyi Szemle* 1973/4. szám, 40–44. oldal
- A helyszíni szemlék gyakorlati tapasztalatai (1967) – Lapszemle. *Belügyi Szemle* 1978/1. szám, 119. oldal
- A helyszíni szemlék gyakorlati tapasztalatai⁵⁶. *Belügyi Szemle* 1967/1. szám, 14–20. oldal
- A kasszabetörések alakulása 1970–1979 között. *Belügyi Szemle* 1980/10. szám, 87–93. oldal
- A kasszabetörések alakulása, megelőzésük és felderítésük helyzete. *Belügyi Szemle* 1974/4. szám, 13–19. oldal
- A kasszabetörések felderítésének tapasztalataiból: hozzászólás „A kasszafeltörések felderítésének tapasztalatai a fővárosban” című cikkhez. *Belügyi Szemle* 1970/8. szám, 70–71. oldal
- A kiemelt betöréssorozatok főbb jellemzői. *Belügyi Szemle* 1985/3. szám, 16–21. oldal
- A krimináltaktika erkölcsi és etikai vonatkozásairól.⁵⁷ *Belügyi Szemle* 1981/8. szám, 31–39. oldal
- A lakásbetörések helyzete. *Belügyi Szemle* 1983/1. szám, 11–18. oldal
- A lopások elleni bűnüldöző munka tapasztalatai. *Belügyi Szemle* 1966/5. szám, 22–29. oldal
- A Lordok Háza. *Magyar Bűnüldöző* 2015/1–3. Ünnepi szám, a 2015-ös Dr. Dobos János Emlékév alkalmából, 82–83. oldal
- A *Mág Berci*. Zsaru sztorik és egyéb történetek. In Kovács Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 169–170. oldal
- A magyar Piedone. *Magyar Bűnüldöző* 2015/1–3. Ünnepi szám, a 2015-ös Dr. Dobos János Emlékév alkalmából, 84–85. oldal
- A Medzi. *Magyar Bűnüldöző* 2015/1–3. Ünnepi szám, a 2015-ös Dr. Dobos János Emlékév alkalmából, 83–84. oldal
- A megérzés és a valószínűség szerepe az ismeretlen tettesek felderítésében. *Belügyi Szemle* 1975/7. szám, 9–14. oldal

⁵⁵ Társ szerző: Vedres Géza.

⁵⁶ Társ szerző: Katona Géza.

⁵⁷ Társ szerzők: Ádám György, Bócz Endre, Ferenczy Attila, Darvas József, Baranyó György.

- A nyomozási holtpont értelmezése és feloldása. *Belügyi Szemle* 1976/7. szám, 12–19. oldal
- A *Pipacs*. Zsaru sztorik és egyéb történetek. In Kovács Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 170–172. oldal
- A személyazonosításra alkalmas információk integrálása. *Belügyi Szemle* 1982/8. szám, 64–68. oldal
- A személyek javait károsító lopások alakulása, megelőzése és felderítésük helyzete. *Belügyi Szemle* 1984/1. szám, 8–15. oldal
- A szervezett bűnözők helyszínes bűncselekményeinek felderítési taktikája. *Belügyi Szemle* 1989/1. szám, 6–12. oldal
- A vagyon elleni bűncselekmények és az össz-bűnözés. *Belügyi Szemle* 1979/7. szám, 58–62. oldal
- A vagyon elleni bűnözés alakulásának fő tendenciái. *Belügyi Szemle* 1980/7. szám, 19–23. oldal
- A vagyon elleni büntettek helyszíni szemléjének sajátosságai. In: FÖLDES Vilmos (szerk.): A helyszíni szemle. Kriminálisztikai és módszertani tanácskozás anyaga. Budapest, Belügyminisztérium (BM) Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1972, 80–89. oldal
- A vagyonvédelem fokozásáról,⁵⁸ *Belügyi Szemle* 1978/12. szám, 34–41. oldal
- A vagyonvédelem fokozásáról,⁵⁹ *Belügyi Szemle* 1984/2. szám, 30–39. oldal
- Alternatívák a bűnügyi információs-rendszer fejlesztésére. *Belügyi Szemle* 1980/1. szám, 65–68. oldal
- Ars criminalistica*. In: Kovács Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 21–36. oldal
- Ars criminalistica*. In: DOBOS János – KOVÁCS Gyula: Kis nyomozástan. Dr. Dobos János születésének 85. évfordulója tiszteletére. Harmadik, átdolgozott kiadás. Budapest, Dr. Kovács Gyula [KGyul@]TM, 2020, 197–217. oldal
- Az elkövetői kategóriák értékelése. *Belügyi Szemle* 1988/1. szám, 6–14. oldal
- Az erőszakos nemi közöszlész bűntettének kriminológiai értékelése. *Belügyi Szemle* 1964/5. szám, 15–25. oldal

⁵⁸ Társ szerzők: Kovács Károly, Kisgyörgy Csaba, Hidvégi György, Ecker Zoltán, Sajti Sándor, Szabó Endre.

⁵⁹ Társ szerzők: Kármán József, Turi Péter, Dolesch Ferenc, Szabó Endre.

- Az utazó bűnözők felderítésének taktikája. *Belügyi Szemle* 1973/2. szám, 18–24. oldal
- Az utazóbűnözők forró nyomon üldözése. XIII. Nemzetközi Kriminalisztikai Szimpozion, Siófok, 1981. *Belügyi Szemle* 1981/9. szám, 85–88. oldal
- Az utazóbűnözők forrányomon üldözése. *Obsitos Detektívek Lapja* 2021/1–4. szám, 123–129. oldal
- Az V. (moszkvai) Nemzetközi Kriminalisztikai Szimpózium krimináltaktikai szekciójának munkájáról. *Belügyi Szemle* 1969/1. szám, 44–46. oldal
- Bűnmegelőzés és felderítés. Hozzászólás „A betöréses lopások nyomozásáról”, „A bűnmegelőzésről”, a „Hivatásos bűnözés – amatőr bűnűldözés?” című cikkekhez. *Belügyi Szemle* 1982/11. szám, 55–59. oldal
- DÁVID Gábor: Mozgóbűnözés (Budapest, 1969) – Könyvszemle. *Belügyi Szemle* 1970/5. szám, 126–127. oldal
- Egy szignalizáció története. *Belügyi Szemle* 1981/1. szám, 63–67. oldal
- Ellentmondások és távlatok a nyomozás szervezésében. *Belügyi Szemle* 1971/10. szám, 49–51. oldal
- Értékesítésre alkalmas bűnjeltárgyak felkutatása,⁶⁰ *Belügyi Szemle* 1965/8. szám, 38–42. oldal
- Gyanús személyek ellenőrzése, elszámoltatása. *Belügyi Szemle* 1969/11. szám, 17–25. oldal
- Hozzászólás „A gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények néhány kérdése” című cikkhez. *Belügyi Szemle* 1969/4. szám, 71–73. oldal
- Hozzászólás „A nyomozó hatóságok felelőssége a büntettek folytatásának megakadályozásáért” című cikkhez. *Belügyi Szemle* 1964/7. szám, 35–40. oldal
- Interjú a felderítésről.⁶¹ *Belügyi Szemle* 1990/3. szám, 35–40. oldal
- Kasszabetörések–kasszabetörők. *Belügyi Szemle* 1978/1. szám, 18–24. oldal
- Még egyszer a cigánybűnözésről (Reflexió). *Belügyi Szemle* 1979/9. szám, 64–65. oldal
- Modell a bűncselekmény-sorozatok felderítéséhez. *Belügyi Szemle* 1981/6. szám, 13–20. oldal

⁶⁰ Társ szerző: Hajda Károly.

⁶¹ Társ szerző: Szabó Endre.

- Modell a bűncselekmény-sorozatok felderítéséhez.* In: KOVÁCS Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 37–45. oldal
- Modell a bűncselekmény-sorozatok felderítéséhez. Obsitos Detektívek Lapja* 2020/1–4. szám, 50–60. oldal
- Negatív körülmények a helyszínen. *Belügyi Szemle* 1964/1. szám, 54–59. oldal
- Nyomozások szervezése. *Belügyi Szemle* 1970/10. szám, 19–24. oldal
- Propaganda, tanácsadás és reklám a vagyonvédelemben. *Belügyi Szemle* 1987/2. szám, 10–17. oldal
- Rendőrségünk és a bűnüldözés 2000-ben: a bűnüldözés távlatairól⁶². *Belügyi Szemle* 1980/5. szám, 31–39. oldal
- Rózsanyitás – kacsával. *Belügyi Szemle* 1980/4. szám, 97–102. oldal
- Sorozatos postabetörések felderítése⁶³. *Belügyi Szemle* 1974/1. szám, 93–100. oldal
- Tanulmányok a szervezett bűnözésről.* Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 1985, 11–24. oldal
- Tanulmányok a szervezett bűnözésről.* In: KOVÁCS Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 46–55. oldal
- Tényleg nincs cigánybűnözés? Hozzászólás „A cigánybűnözés vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről” című cikkhez. *Belügyi Szemle* 1984/10. szám, 63–66. oldal
- Több határozottságot, gyorsaságot, aprólékos hétköznapi nyomozó munkát – Válasz. *Belügyi Szemle* 1968/12. szám, 77–78. oldal
- Változások a betöréses lopások alakulásában. *Belügyi Szemle* 1969/8. szám, 9–13. oldal
- Vörös Laci és társai.* Zsaru sztorik és egyéb történetek. In: KOVÁCS Gyula (szerk.): Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015, 167–169. oldal

6.3. Lektorai munka

⁶² Társ szerzők: Déri Pál, Király Andor, Szabó Gábor, Nyerges Lajos.

⁶³ Társ szerző: Dezsőházi Mihály.

Kármán József: *Betörés elleni védelem*. Budapest, Magyar Elektronikai Egyesület, 1992

Tamás György: *Feltörés, tolvajlás... védekezés*. Autós kiskönyvtár 2. Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1985

7. DR. DOBOS JÁNOS, AZ EMBER

Az 1980-as évek végén, a Rendőrtiszti Főiskolán, dr. Dobos János hallgatója voltam, de túlzás lenne azt állítanom, hogy jól ismertem őt. Ugyanakkor nagyon tiszteltem, egyfelől közszereplői tevékenysége, másfelől szakmai kvalitásai miatt. Mivel a köztünk lévő korkülönbség következtében munkakapcsolatunk sajnos soha nem volt, ezért emberi tulajdonságairól csak közvetett információkkal rendelkezem. Hogy milyen volt mégis? Erről azok tudnának mesélni, akikkel együtt dolgozott (és mesélnek is): eredeti stílusa miatt sokan kedvelték, a már említett szókimondásával azonban nem kevés ellenséget szerzett magának (vagyunk így ezzel jó néhányan). Határtalan munkabírással rendelkezett: szinte a nap huszonnég órájában rendőr, igazi „*rakkolós*”⁶⁴ *zsaru*” volt. Következetes vezetőnek ismerték, olyannak, aki nem csupán követel, hanem segítőkész, és mindent megtesz a munkavégzés optimális feltételeinek megteremtése érdekében. És még valami: igencsak markánsan képviselte az általa vezetett szervezeti egység, illetőleg a beosztottjainak az érdekeit (ez sem tipikus manapság).

Önzetlen embernek tartották. Például 1976-ban egyik munkatársának, aki később a BM Sajtóosztály Tájékoztatási Alosztályát vezette, egy nyomdakész tanulmányát ajánlotta fel szakdolgozat gyanánt. Az illető kolléga a *Magyar Rendőrnél* dolgozott újságíróként, emellett a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ) Újságíró Iskolájának végzős hallgatója volt. Szakdolgozatát nem tudta határidőre elkészíteni, ezért végső elkeseredésében dr. Dobos Jánoshoz fordult segítségért. Ő azonnal átadta az inkriminált anyagot, így – némi kiegészítést és szerkesztést követően – a határidő utolsó napján sikerült a szakdolgozatot leadni.

⁶⁴ *Rakkolás*: fáradhatatlan hajtás, talpalás, taposás (a munkában, a sportban). Kovács Gyula: *Szleng-szótár* (2016) i. m., 164. o.

8. DR. DOBOS JÁNOS EMLÉKÉNEK ÁPOLÁSA

Amennyiben dr. Dobos János emlékének ápolásával kapcsolatos eseményeket időrendben áttekintjük, akkor legelőször 2004-ben, a Rejtjel Kiadó gondozásában napvilágot látott *Nyomozási alapismeretek*⁶⁵ című szakkönyvet kell megemlíteni. A

művet a szerző – szerény személyem – dr. Dobos János emlékének ajánlotta.

A következő állomás az 1991-ben megjelent *Kis nyomozástan* 2008-as, általam szerkesztett és kiegészített második kiadása volt⁶⁶ (ennek a könyvnek a továbbfejlesztett változata a 2020-ban megjelentetett harmadik kiadás).

A Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete 2010 márciusában a Dr. Dobos János díjat, 2013-ban pedig a háromfokozatú (arany, ezüst és bronz) Dr. Dobos János emlékérmét. A Dobos-díj adományozásával kapcsolatos ügyintézés, valamint a névadó emlékének ápolása alapvetően az Egyesület Közgyűlése által ugyancsak 2010 márciusában alapított Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottság feladata volt (az „eseti” jelzöt már akkor sem értettem, és a mai napig nem világosodtam meg). A Dobos-bizottság helyébe 2017 májusától a Dr. Dobos János-díj Társadalmi Kuratórium lépett. A Dobos-bizottság elnöki tisztjét a kezdetektől jómagam láttam el; a Kuratórium elnöke pedig Bárdy Tibor ny. r. ezredes lett. Bárdy Tibor lemondását követően 2020. május 29-től a Kuratórium elnökének dr. Kovács Lajos ny. r. ezredest választották. A Dobos-emlékérem adományozása az Egyesület Elnökségének a hatáskörébe tartozik.

Dr. Szomor Sándor szerkesztésében, és az Országos Rendőr-főkapitányság kiadásában 2011-ben megjelent *Jubileumi Emlékalbum „Rendhagyó portrék”* részében *A rendőr, aki már életében legenda volt* címmel dr. Dobos Jánosról egy pályaképet közölt.⁶⁷

Bárdy Tibor Dobos-díjas (2013)

Forrás: dr. Kovács Gyula/Fotó: ismeretlen

⁶⁵ Kovács Gyula: *Nyomozási alapismeretek*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.

⁶⁶ Dobos János – Kovács Gyula: *Kis nyomozástan* (második kiadás). Budapest, Dr. Kovács Gyula, 2008.

⁶⁷ SZOMOR i. m. 211–216. o.

Az Obsitos Detektívek Egyesülete által 2013-ban alapított Obsitos Detektívek Lapjának Múltidéző rovata folyamatosan tesz közzé egykori, leginkább a *Belügyi Szemlében* publikált *Dobos-szakkikkeket* (amelyek a Dobos-bibliográfiában szerepelnek). Az Egyesület 2016 júniusában sajnos megszűnt, de a lap tovább él (a lap tulajdonosa és alapító főszerkesztője én vagyok).

*Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére szerkesztésében és a Patrocinium Kiadó gondozásában 2015-ben megjelent egy emlékkönyv, a Dobos-könyv.*⁶⁸ Ugyanakkor a Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesülete a 2015. évet Dr. Dobos János Emlékévként nyilvánította. Az Emlékév alkalmából látott napvilágot az Egyesület által 2010-ben alapított Magyar Bűnöldöző 2015-ös ünnepi száma, amelyben számos Dobos-szakkikk olvasható. A lap alapító főszerkesztője egykori főiskolai tanárom, majd oktatótársam, a 2023. június 7-én, életének 76. évében elhunyt dr. Lakatos János⁶⁹ volt, akitől 2011 júliusában (a 2011/3–4. lapszámtól) vettem át a stafétabotot (ezt megelőzően – az alapítástól – a lap Szakkikkek, tanulmányok című rovatának a vezetője voltam). A lap főszerkesztői feladatait 2017-től dr. Pongrácz Alex látja el.

A *Kriminovellák, zsarusztorik és egyéb történetek*⁷⁰ szerkesztésében és kiadásomban 2016-ban (ténylegesen 2017. január 9-én) látott napvilágot. A mű, két Dobos-féle novellásfüzet, az 1991-ben megjelent *Kocsmák, vagányok, zsaruk* és a *Gyilkos betörők* egybeszerkesztett, fényképekkel és egyéb hasznos információkkal kiegészített változata.

Ezt követően – 2020. május 19-én – megjelent a *Kís nyomozástan harmadik, átdolgozott és kiegészített kiadása*,⁷¹ amely lényegesen korszerűbb az előző kettőnél. Az eredetileg 100, majd 138-ról 252 oldalra bővült szakkönyv új részeket és fejezeteket is tartalmaz. E kiadásban szintén olvasható az „*Ars criminalistica*”, dr. Dobos János torzóban maradt, és némi túlzással a „*halál torkában*” írt műve, amely nyomtatásban 2015-ig sehol nem volt elérhető.⁷²

⁶⁸ KOVÁCS Gyula (szerk.): *Dobos-könyv. Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére*. Budapest, Patrocinium Kiadó, 2015.

⁶⁹ Lakatos tanár úrról a megemlékezés az Obsitos Detektívek Lapja 2023/1–4. online számában a 139–145. oldalon olvasható. Címe: Kovács Gyula: A *Lakatos Jani* – *In memoriam dr. Lakatos János nyá. r. ezredes*.

⁷⁰ Kovács (szerk.): *i. m.* (2016).

⁷¹ Dobos – Kovács: *i. m.*

⁷² Kovács (szerk.): *i. m.* (2015), 21–36. o.; Dobos – Kovács: *i. m.*, 197–217. o.

2022. december 19-én napvilágot látott – krimináltaktikai, kriminálmotodikai és kriminalisztikatörténeti értekezéseket tartalmazó – *Válogatott kriminalisztikai tanulmányokban olvasható egy pályakép dr. Dobos Jánosról.*⁷³

Az Obsitos Detektívek Lapja 2023/1–4. számú Jubileum kiadásában *megjelent egy beszámoló a 2023. december 7-i Dr. dobos János emléknapról. Ugyancsak ebben a lapszámban olvasható egy Dobos-pályakép: A kriminalista – A 20 éve elhunyt dr. Dobos János r. ezredes emlékére.*⁷⁴

A bevezető részben (*In medias res*) írtam, miszerint dr. Dobos János „tantárgy” a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán folyó Bűnügyi szakjogász szakirányú továbbképzésen (*Híres bűnügyek, híres kriminalisták*). Sőt, 2016-ban *munkásságáról*– Deczkyné dr. Thold Ildikó tollából – *szakdolgozat született.* Címe: *Szervezett bűnözés, ami nincs, és mégis van – In memoriam dr. Dobos János*⁷⁵ (szerény személyem volt a témavezető oktató).

A köteles tisztelet is azt parancsolja, hogy a Dobos-pályakép végén *felsoroljam azokat a kollégákat, akiket a Dobos-bizottság, illetve a Kuratórium Dobos-díjban részesített.*⁷⁶

- Dr. Dobos Jánosné, Terike (dr. Dobos János özvegye), 2011
- Kálmán Jenő nyá. r. ezredes (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság), 2011
- Gáti Zoltán nyá. r. alezredes (Tolna Megyei Rendőr-főkapitányság), 2012
- Bárdy Tibor nyá. r. ezredes (Országos Rendőr-főkapitányság), 2013
- Skultéti Árpád nyá. pü. alezredes (Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Bűnügyi Igazgatósága), 2014
- Bogdány Gyula r. alezredes (Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság), 2015
- Dr. Ulmann György nyá. r. ezredes (Országos Rendőr-főkapitányság), 2016
- Koós András nyá. r. alezredes (Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság), 2017

⁷³ Kovács Gyula: *Válogatott kriminalisztikai tanulmányok. Krimináltaktika, kriminálmotodika és kriminalisztikatörténeti értekezések.* Szerzői kiadás, Budapest, 2022, 337–342. o.

⁷⁴ Kovács Gyula: A kriminalista – A 20 éve elhunyt dr. Dobos János r. ezredes emlékére. In *Obsitos Detektívek Lapja* 2023/1–4. számú *Jubileumi kiadás*, 127–138. o.

⁷⁵ A szakdolgozat harmadik részének szerkesztett változata – *A szervezett bűnözés az 1980-as évek Magyarországon* – címmel, az *Obsitos Detektívek Lapja* 2019/1–4. számában jelent meg: 57–70. o. (online) és 59–72. o. (nyomtatott).

⁷⁶ Forrás: <https://www.bunuldozok.hu/dobos-d%C3%ADj> (Letöltés: 2025.06.03.). A Dr. Dobos János Emlékérem kitüntetettjeinek névsora a következő linken olvasható: <https://www.bunuldozok.hu/dobos-eml%C3%A9k%C3%A9rem> (Letöltés: 2025.06.03.).

- Horváth József Attila r. alezredes (Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság), 2018
- Dr. Kovács Lajos nyá. r. ezredes (Országos Rendőr-főkapitányság), 2019
- Varga Sándor r. alezredes (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság), 2019
- Dr. Dégi Endre nyá. r. dandártábornok (Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság), 2020
- Kiss Irén r. alezredes (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság), 2022
- Győrfi Emese r. alezredes (Fejér Vármegyei Rendőr-főkapitányság), 2024.

9. AZ UTÓKOR VAJON MIT TUD DR. DOBOS JÁNOSRÓL?

Újra együtt: János és Terike sírja (Fiumei úti
sírkert)
Forrás és fotó: Bárdy Tibor

Dr. Dobos János, 2003. december 18-án, már „csak” egy hír, pontosabban gyász hír volt az újságok halálozási rovatában, egy-egy link az interneten, és egy rövid bejátszás az egyes számú (királyi) tévécsatornán, a korábban nevével fémjelzett *Kétfény* műsorában.

Gyász hírek, katonai dísztemetés (dr. Dobos Jánost a Rendőrség saját halottjának tekintette), ahol – mások mellett – Bárdy Tibor, a pályatárs és barát, el-elcsukló hangon búcsúzott tőle, majd néma csend...

Dobos ezredest a halálakor még viszonylag sokan ismerték (noha 1991-ben visszavonult, de például 2002-ben, a Móri-ügy kapcsán is nyilatkozott). Napjainkban azonban már igencsak kevesen emlékeznek rá: rokonai, barátai, ismerősei, valamint volt munkatársai száma az eliramlott több mint 20 év alatt rendesen megfogyatkozott (az ugyancsak rendőrlégenda *Tonhauser László* r. ezredes, 2022. december 6-án; Dobos János

felesége, Terike, 2023. május 30-án hunyt el), és az emlékek, ezek a speciális 'pszichikus nyomok', az idő múlásával szintén elenyésznek.

Tudja-e ma bárki is, hogy valójában ki volt dr. Dobos János?

A kérdés nem hagyott nyugodni, végül – kíváncsiságomat kielégítendő, valamint a teljességre törekvéstől vezérelve – a régi, jól bevált internetes közvélemény-kutatás módszeréhez folyamodtam, és *Hoxa portálján*⁷⁷ egy kérdőívet tettem közzé, a következő válaszlehetőségekkel:

1. bűnügyi nyomozó (rendőr);
2. büntetőjogász, kriminalista;
3. főiskolai oktató;
4. szak- és közíró;
5. közszereplő, politikus;
6. énekes, zenész, zeneszerző;
7. képzőművész, művésztanár;
8. televíziós személyiség;
9. a felsoroltak közül több is (1–4. válaszlehetőség);
10. a felsoroltak közül több is (5–8. válaszlehetőség);
11. a felsoroltak közül több is (1–8. válaszlehetőség);
12. egyéb, az előzőekben fel nem soroltak közül;
13. nem tudok a kérdésre válaszolni.

A válaszok sorrendje a következőképpen alakult: a megkérdezettek

- a) 79,1%-a nem tudott a kérdésekre válaszolni (13. válaszlehetőség);
- b) 19,9%-a jól tudta a választ (1–2. és 9. válaszlehetőségek);
- c) 01,0%-a rosszul tudta a választ (6. és 11. válaszlehetőségek);
- d) a többi válaszlehetőséget nem jelölték meg.

A helyes válaszok, részletezve az alábbiak voltak:

- bűnügyi nyomozó (rendőr), 14,8% (1. válaszlehetőség);
- büntetőjogász, kriminalista, 0,5% (2. válaszlehetőség);
- a felsoroltak közül több is, 4,6% (9. válaszlehetőség).

A helytelen választ adók 1%-a – fele-fele arányban – közszereplőnek, politikusnak, vagy valami művészfélének vélte dr. Dobos Jánost. Ezzel

⁷⁷ Hoxa portál az életről és egyéb jóságokról... <http://www.hoxa.hu/> (Letöltés: 2025.06.03.).

összefüggésben jeleznem kell, hogy 'a *papírforma*', az általam gyanított lesújtó eredmény sajnos bejött.⁷⁸

Szögezzük le (vagy mondjuk ki nyíltan): 2025 májusában, egy több mint félmillió regisztrált felhasználót számláló internetes közösségi portálon, a megkérdezettek négyötöde nem tudja, hogy dr. Dobos János, a hetvenes–kilencvenes évek ismert és elismert bűnügyi szakembere, a *Kétfény* című televíziós műsor közkedvelt szakértője, valamint főiskolai oktató és szakíró volt. Ez számomra elkeserítő.⁷⁹

*

Dr. Dobos János r. ezredes, aki már életében legenda volt, sajnos évek óta nincs köztünk: 2003. december 17-én váratlanul elhunyt (a kora reggeli kutyasétáltatás után, társasházi lakásuk bejáratai ajtaja előtt szívroham végzett vele). Hiányzik családjának, barátainak, ismerőseinek, és nem utolsósorban a szakmának.⁸⁰

10. EPILÓGUS, AVAGY SZABÁLYTALAN UTÓHANGOK

Az Aranykéz utcai Pipacs Bár,⁸¹ az egyik legendás vendéglátóhely, ahol a felső tízezer egy része mulatja az időt... Nem könnyű bejutni, de „kicselezem” a libériás, díjbirkózóra hajazó portást (kerül, amibe kerül – nem volt kedvem „meghúzni” a *zsaruzsugát*⁸²), és belépek a helyiségbe.

A teremben enyhe cigarettafüst, vörös fények, valamint ugyanilyen színű drapéria és függönyök mindenütt. Halk zene szól (egy gitáros penget, a zongorista, a „lófogú” Dorisz énekel), a táncparketten néhány pár összesimulva andalog, jobbra csak himbálják magukat a zenére. A parkett körül kis asztalok, székek, beljebb boksok és szeparék. A bárpultnál mosolygós lányok ülnek (fiatalok, szépek, jól öltözöttek és eladók, persze, nem olcsók), a placcon elegáns felszolgálók suhannak. Éjfél elmúlt: szomorúan konstátálom, hogy lecsúsztam a bablevesről, ellenben nem vagyok már szomjas (ez utóbbit pozitívumként értékelem)...

⁷⁸ A közvélemény-kutatás eredményét első alkalommal 2015-ben a *Dobos-könyvben* tettem közzé: KOVÁCS (szerk., 2015) i. m. 201–203. o.

⁷⁹ Hoxa portálján a kérdőív a mai napig aktív (és a jövőben is az marad), azért az eredmények idővel változhatnak. A kérdőív itt megtekinthető: <https://www.hoxa.hu/ki-volt-dr-dobos-janos-1935-2003-szavazas> (2025.06.03.)

⁸⁰ Dr. Dobos János életeseeményeiről Szántó-féle interjúban olvashatunk. SZÁNTÓ i. m. 139–147. o.

⁸¹ A *Pipacs Bár* Budapesten, az V. kerületben, az 1998. július 2-án Boros Tamás ellen elkövetett robbantásos merénylet miatt hírhedtté vált Aranykéz utcában, az 5. szám alatt üzemelt. A kétezres évek elején bezárt, később a Habibi Shisna Bár üzemelt a helyén.

⁸² *Meghúzni a zsaruzsugát*: felmutatni a rendőrigazolványt.

Meglepően kevesen vannak, talán, ha félig tele a terem, a szokásos törzsközönség: fezőrök,⁸³ betörő-tolvajok, nepperek,⁸⁴ zsiványok, élsportolók, néhány ismert művész (színészek és zenészek), és persze a „lányok”, akik a stricijeik óvó tekintetének keresztütüzében teszik a dolgukat. A félreeső asztaloknál néhány germó dekkol, mások hesszelik a lehetséges palimadarakat...⁸⁵

Beljebb lépek, és körülnézek: keresek valakit, habár igazából azt sem tudom, miképpen keveredtem ide... Hopp, megvan! Alacsony, sovány, őszes úr, a bárpulttal szemben, kissé görnyedten ül egy asztalkánál, ahonnan nem csak a lányok, hanem a bejárat is szemmel tartható. Farmernadrág, sportos cipő, ing, nyakkendő és az elmaradhatatlan piros, ujjatlan kötött mellény. A mellette lévő széken egy sötétszürke zakó hever, mintha valahonnan odaesett volna. Előtte ital (gondolom, konyak), a szájában cigaretta füstölög: igen, ő az, megtaláltam...

Közelebb megyek, és eszembe jut, innom kéne valamit, hogy szinten maradjak (messze még a hajnal). Az őszes úr egy könyvet olvas elmélyülten, amiből időnként fel-felüti a fejét, rápillant a pult körül viháncoló lányokra, a bejáratot fürkészi a tekintete, majd körülnéz a teremben, aztán ismét visszaréved a könyvbe. Nekem úgy tűnik, mintha emberemlékezet óta ülne ott...

Lassan, komótos léptekkel elindulok felé. Ahogy közelebb érek, látom már, mit olvas: *Kis nyomozástan*, harmadik, átdolgozott kiadás. Hm... Vajon hogyan jutott hozzá!? Gyaníthatóan érdekli, mert ide-oda lapozgat benne, majd nagy figyelemmel olvas tovább: néha bólint és mosolyog.

Megállok az asztala előtt: észrevesz, felpillant a könyv mögül, tekintetünk összeakad, hosszasan vizslat, farkasszemet nézünk. Reménykedem, talán még emlékszik rám, ősidők óta nem találkoztunk...

– Dobd le magad, faszikám, dellázom, amit piázol!⁸⁶

Helyet foglalok. Ő int, a felszolgáló ott terem: konyakot kérek, duplát, nem kicsit vagyok kiszáradva... Megérkezik az italom. Csendben ülünk, hallgatjuk a zenét, pásztázzuk a termet, bámuljuk a lányokat és a Pipacs korántsem egyszerű vendégeit, szóval, lazulunk...

Egyszer csak koccintásra emeli a poharát, fejével az asztalon heverő nyitott *Kis nyomozástan* felé bök, majd a szemembe néz:

⁸³ *Fezőr*: csaló, szélhámos, szédelgő, iparlovag, kalandor, kerítő.

⁸⁴ *Nepper*: üzér, orgazda..

⁸⁵ *Néhány germó dekkol, mások hesszelik a lehetséges palimadarakat*: Néhány utálatos férfi várakozik, mások lesik a lehetséges balekokat.

⁸⁶ Magyarul: Foglalj helyet, barátom, fizetem, amit iszol.

– Ezt is egész frankón összehoztad. Mondd csak: érdekel ez még valakit egyáltalán?

Rámosolygok, nem válaszolok. Koccintunk, iszunk, nagyokat hallgatunk, nézünk... Pont azon töprengek, hogy nekem is illene fizetni egy rundot, habár nem vagyok felégve,⁸⁷ amikor ismét megszólal:

– Köszönöm...

– Én köszönöm, tanár úr!

⁸⁷ *Illene fizetni egy rundot, habár nem vagyok felégve:* illeni fizetni egy kört, habár nem gazdagodtam meg.

Beszámolók, tudósítások, interjúk és vélemények

Emléktábla áll Dobos János egykori lakhelyén

Dr. Dobos János 1935. május 27-én született, így ebben az esztendőben lenne 90 esztendő. Ez alkalomból 2025. május 30-án, egykori lakóhelyén, Budapesten, a XIV. kerület

Eleonóra u. 12. számú ház falán emléktáblát avattunk fel.

Az egyesületünk által állított tábla annak a Dobos Jánosnak a lakóhelyét jelöli meg, aki az egykori Rendőrtiszt Főiskola tanszékvezető főiskolai docense, a korabeli „Kékfény” című televíziós műsor egyik szakértője, és a XX. századi magyar kriminalisztika egyik legnagyobb művelője volt.

Ünnepi beszédében Hóbor Zsolt, egyesületünk elnöke megemlékezett Dobos János életpályájáról, munkássága mai napig kiható jelentőségéről. Visszaemlékezett 2010-re, amikor az egyesület elkötelezte magát Dobos János emlékének ápolása és nevének méltó megőrzése mellett. Akkor – születésének 75. évfordulója tiszteletére – alapította meg az egyesület legmagasabb szakmai elismerését, a Dr. Dobos János-díjat, majd halála 10. évfordulójára 2013-ban a Dr. Dobos János Emlékérmet. Dobos János 2003. december 17.-én tragikus hirtelenséggel hunyt el IV. emeleti lakása előtt.

A megemlékezést követően az egyesület elnöke Dobos János egykori kollégájával, barátjával, Bárdy Tibor ny. r. ezredessel közösen a „Derrick” című népszerű bűnügyi filmsorozat főcímmzenéje aláfestésével (Szőnyi Lajos r. százados trombitaművész előadásában) leplezte le az emléktáblát.

Az ünnepségen az ORFK Bűnügyi Főigazgatóságot – Dobos utolsó szolgálati helyét – Bátai László r. ezredes, rendőrségi főtanácsos, a Bűnügyi Főosztály vezetője, míg a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Karát – a Rendőrtiszti Főiskola jogutódját – Dr. Kiss Tibor r. alezredes, PhD, egyetemi docens, a Rendészettudományi Kar dékánhelyettese képviselte.

Az ünnepi beszéd zárógondolataként ez hangzott el:

„Bízunk abban, hogy az imént leleplezett emléktábla segít megőrizni Dr. Dobos János emlékét. Ha majd az a generáció pillant a táblára, akiknek már a XX. század is történelem lesz, ők is tudni fogják, ki koptatta egykoron e ház

lépcsőit, és talán indíttatást éreznek ahhoz, hogy az Internet mélyéről előássák az egykori legendás pesti zsaru emlékét.

Ha ez így lesz, már célt értünk!”

(Fotók: MABÜSZKE)

A 15. Dr. Dobos János Emléknapon idéztük meg a 90 éve született Dobos János emlékét

Egyesületünk 2025. december 10-én a Nemzeti Közszerológati Egyetem Oktatási Központjában (NKE-RTK) tartotta meg a Dr. Dobos János Emléknapot.

Az ünnepi ülésen részt vett – mások mellett – Prof. Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a BM oktatási főszemléllője, dr. Tőreki Sándor r. vezérőrnagy, rendőrségi főtanácsos, c. egyetemi docens, bűnügyi országos-rendőrfőkapitány-helyettes, egyesületünk tiszteletbeli tagja, Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, tanszékvezető egyetemi tanár, az NKE Rendészettudományi Kar dékánja, Dr. Kiss Tibor r. alezredes, tanszékvezető egyetemi docens, NKE Rendészettudományi Kar dékánhelyettese, Prof. Dr. habil. Blaskó Béla ny. r. vezérőrnagy, professor emeritus, valamint a Dr. Dobos János-díj Társadalmi Kuratórium több tagja.

Az ünnepséget Pető Rózsa tagtársunk narrálta.

Prof. dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Rendészettudományi Kar dékánja köszöntőjében elmondta, hogy az idei Dobos Emléknapi két jelentős eseményre is emlékezik: 90 éve született dr. Dobos János, és ez a 15. alkalommal megrendezett Dobos

Emléknapi. Házigazdaként elmondta egyebek mellett azt is, hogy az egyetemi oktatásban mekkora szerepe és jelentősége van a szakmai hagyományok ápolásának, ennek egyik kiváló példája Dobos ezredes emlékének őrzése.

A köszöntő után Dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes, szakjogász, kriminalista, a „DOBOS-KÖNYV” társszerzője és szerkesztője emlékezett vissza dr. Dobos Jánosra, a XX. századi magyar kriminalisztikai kiemelkedő alakjára. Látványos diasorral idézte fel születését,

gyermekkorát, a rendőrség kötelékébe lépésének körülményeit, és vezette végig a hallgatóságot Dobos életútján. Közben Dobosról szóló idézetet olvasott fel Moldova György tollából, majd Dobos János saját írásaiból szemezgetett. A rendkívüli hangulatú előadás kiválóan adta vissza Dobos jellegzetes fanyar humorát, a munkájához és az életéhez való viszonyát.

Ezt követően Hóbor Zsolt elnök idézte fel azokat körülményeket, melyek Dobos János emlékének ápolásához, munkássága megőrzéséhez, valamint a Dobos-díj és a Dobos Emlékérem megállapításához vezettek. Az egyesület 2010-

ben döntött a Dr. Dobos János-díj, valamint 2013-ban a Dr. Dobos János Emlékérem megalapításáról. Az eltelt évek során ezek az elismerések a bűnügyi szakterület ismert és nívós szakmai elismerésévé váltak. Felidézte ez év májusát, amikor Dobos János egykori lakhelyén, az Eleonóra u. 12. sz. épület bejárata mellett emléktáblát avattak születésének 90. évfordulója alkalmából.

A visszaemlékezés után került sor a 2025. évi elismerések átadására. Az emlékérmeket Hóbor Zsolt elnök adta át.

Elismerésben részesültek:

DR. DOBOS JÁNOS ARANY EMLÉKÉREM:

Dr. Petőfi Attila ny. r. vezérőrnagy

rendőrségi főtanácsos, országos rendőr-főkapitányi főtanácsadó

Dr. Tőreki Sándor r. vezérőrnagy,

rendőrségi főtanácsos, c.

egyetemi docens, bűnügyi

országos-rendőrfőkapitány-

helyettes laudációjában

visszaemlékezett Dobos Jánosra,

és rámutatott arra, hogy

munkásságát átültette, tovább

vitte Petőfi Attila is. Beszért az

értékek megőrzésének fontosságáról, és elismerte a MABÜSZKE ilyen irányú törekvéseit.

DR. DOBOS JÁNOS EZÜST EMLÉKÉREM:

Dr. Nagy Sándor István

a Magyar Felnőttképző főigazgató-helyettese

Urbán Tamás

Balázs Béla-díjas fotóművész, fotóriporter

DR. DOBOS JÁNOS BRONZ EMLÉKÉREM:

Dr. habil. Mátyás Szabolcs r. alezredes

a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminológiai Tanszékének egyetemi docense

Dr. Dobos János ny. r. ezredes emlékének ápolásáért, munkássága kutatásáért a Magyar Bűnűldözők Szakmai Egyesülete Elnökségének **EMLÉKPLAKETTJÉT** vehették át:

Móczár Gergely

a Graviston Kft. ügyvezetője,

Molnár Sándor,

a Block 2000 Team Kft. ügyvezetője,

Szőnyi Lajos r. százados

a Készenléti Rendőrség Zenekarának kürtöse,

a Hagyományőrző Rendőrszázad

átvette: Bogdán András r. alezredes, parancsnok,

Csontos András

a Vésnök Kft. ügyvezetője.

Az elismerések átadása után került sor a **„Bölények sokszemközt”** című pódiumbeszélgetésre, ahol dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes, Dobos-díjas, c. egyetemi docens és dr. Petőfi Attila ny. r. vezérőrnagy, Dobos Arany Emlékérmes főtanácsadó beszélgetett Dulai Péter kriminalista moderálása

mellett az élet elleni bűncselekmények kulisszatitkairól.

(A beszélgetésről felvétel készült, amely az egyesület honlapján is megtekinthető)

Az ünnepség végén dr. Kiss Tibor r. alezredes, kari dékánhelyettes mondott zárszót. Megköszönte az egyesületnek a hosszú ideje tartó eredményes együttműködést,

amelynek kezdete még a rendőrtisztai főiskolai évekre nyúlik vissza. Kiemelte a hagyományok megőrzésének fontosságát és ötvöztetését a modern technikákkal,

módszerekkel, valamint szót ejtett az egyetemi hallgatók ösztönzésének fontosságáról, amelyhez kiváló alap Dobos szakmai elhivatottsága, az azt továbbvivő kortársak kiváló példája.

Az ünnepség után szűk körű koccintásra került sor, ahol Horváth Csaba alelnök mondott pohárköszöntőt.

Dr. Petőfi Attila ny. r. vezérőrnagy átveszi a Dr. Dobos János Arany Emlékérmét

Dr. Petőfi Attila ny. r. vezérőrnagy

Dr. Nagy Sándor István átveszi a Dr. Dobos János Ezüst Emlékérmet

Urbán Tamás átveszi a Dr. Dobos János Ezüst Emlékérmét

Dr. habil. Mátyás Szabolcs r. alezredes átveszi a Dr. Dobos János Bronz Emlékérmét

Molnár Sándor átveszi az Emlékplakettet

A Hagymányórző Rendőrszázad képviselőjében Bogdán András r. alezredes,
parancsnok átveszi az Emlékplakettet

Prof. em. Dr. Blaskó Béla PhD. ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár

Urbán Tamás a hallgatóság soraiban

(Fotók: Monori Szilvia – MABÜSZKE, Bodó Pál – NKE)

***Szakmai tudományos közlemények –
dolgozatok,
szakcikkék és
tanulmányok***

Virágh-Vizvári Fanni¹

***Szükségletalapú elhelyezés, speciális részlegek a fiatalkorú
bűnelkövetőket befogadó zárt intézetekben***

BEVEZETÉS

A zárt intézet kifejezés ugyan jogi kategóriaként nem létezik, de nevében utal az elhelyezés jellegére, és magába foglalja a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetét és a javítóintézetet. Zárt intézetnek számítanak a speciális gyermekotthonok is, ahová ugyan nem bűncselekmény elkövetése miatt kerülnek a fiatalok, hanem gyermekvédelmi intézkedésként, a deviáns karrier megelőzése és pszichés nehézségek kezelése érdekében. A speciális gyermekotthonok gyermekvédelmi gondoskodás keretein belül a súlyos pszichés vagy súlyos disszociális tüneteket mutató, pszichoaktív szert használó és a kettős szükségletű gyermekeket fogadják be, és folytatnak reszocializációs és rehabilitációs tevékenységet.²

Mindezt azért fontos megemlíteni, mert ezek az intézmények nagyrészt AZ ugyanazon problémákkal küzdő fiatalokat látják el, figyelembe véve ugyanakkor az egyéni szükségleteket, valamint az alkalmazott intézkedések szigorúsága szerinti fokozatosságot is. Ennek értelmében például nem ritka eset, hogy egy, már speciális gyermekotthonban élő kábítószerfüggő, mentális nehézségekkel küzdő fiatalkorú bűncselekményeket is elkövet, ekkor letartóztatottként vagy jogerős

¹ Doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola.

² A gyermekek védelméről és a gyámulgyi igazgatásról szóló 1997. évi XXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 58. § (1) bekezdés.

bírószági ítélettel javítóintézetbe vagy fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetébe kerül.

1. AZ ELHELYEZÉS SZABÁLYAI ÉS LEHETŐSÉGEI

A Btk. szerint fiatalkorúnak minősül az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. Kivételesen súlyos bűncselekmény esetén ez a korhatár 12 évre csökkenthető.³ A fiatalkorúak elhelyezését tekintve a Bv.tv. előírja, hogy a fiatalkorúak szabadságvesztését külön büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani, tehát felnőttektől elkülönítve, és az elhelyezés során különös gondot kell fordítani a reintegrációra, oktatásra, személyiségfejlesztésre és testi fejlődésre. Elkülönítve kell elhelyezni a fiúkat és a lányokat mind a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében, mind pedig a javítóintézetben és a speciális gyermekotthonban. A fiatalkorúak életkoruk, továbbá egészségügyi és nevelési szempontok szerint csoportosíthatók.⁴

A javítóintézeti nevelés a fiatalkorúak szabadságának teljes elvonásával járó büntetőjogi intézkedés, amely együtt jár a cselekvési autonómia korlátozásával. Mivel jellegénél fogva szabadságelvonással jár, ezért a fiatalkorúval szemben kiszabható legsúlyosabb intézkedésnek tekinthető, és a fiatalkorú bűnelkövetők a legsúlyosabb intézkedésként is élik meg, mivel jellege hasonlóságokat mutat a szabadságvesztés büntetéssel. A jelenleg hatályos magyar szabályozás alapján fiatalkorúakkal szemben szabadságelvonással járó intézkedést csak akkor lehet kiszabni, ha a büntetési és a nevelési célok más módon nem érhetők el.⁵

Hegedűs a három intézménytípus közötti különbséget úgy írja le, hogy míg a börtön a büntetés-végrehajtás céljait szolgálja, addig a javítóintézetek és speciális gyermekotthonok elsősorban a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásához kapcsolódnak. A büntetés-végrehajtási intézetekben a fiatalkorúakat zárkákban helyezik el, ahol korlátozottabb élettér és szegényesebb tárgyi feltételek jellemzik a környezetet. Ezzel szemben a javítóintézetek és a speciális gyermekotthonok esetében a csoportszobák lehetőséget biztosítanak arra, hogy a zárt intézményi

³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk). 105 §.

⁴ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv.tv.) 348. § (1) - (2) bekezdés.

⁵ Bővebben lásd: Bory Noémi: *A fiatalkorúak szabadságelvonással járó szankciói és végrehajtásuk Spanyolországban és Magyarországon. Doktori értekezés.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2016.

környezetet otthonosabbá tegyék. Jelentős eltérés tapasztalható a csoportlétszám tekintetében is: a fiataikorúak büntetés-végrehajtási intézetében egy-egy elhelyezési részlegen akár több száz fogvatartott is előfordulhat, a javítóintézetekben és a gyermekotthonokban a fiatalokat nevelői csoportokba sorolják. Iskolai végzettség és munkahelyi előélet tekintetében a büntetés-végrehajtási intézetek személyi állománya gyakran rendelkezik rendvédelmi szervnél szerzett tapasztalatokkal, míg a javítóintézetekben és a speciális gyermekotthonokban a pedagógiai és szociális végzettségű szakemberek vannak túlsúlyban. Összességében az egyik legjelentősebb különbség, hogy a gyermekvédelmi intézményekben a szabályozási keretek és normák rugalmasabbak, és a fiatalok magatartásától függően lehetőség nyílik ideiglenes elbocsátásra, amelynek keretében rövid időre családjuk meglátogatása is engedélyezett.⁶

2. RESZOCIALIZÁCIÓS TEVÉKENYSÉG A SZÜKSÉGLETEK MENTÉN

A zárt intézetben elhelyezett fiataikorúak jelentős része származik halmozottan hátrányos helyzetű családokból, ahol a családtagok is voltak már büntetés-végrehajtási intézetben. Ezek a fiatalok fokozott figyelmet igényelnek, hiszen az otthonról és a mikrokörnyezetből hozott minta kockázati tényezőt jelent a bűnelkövetés szempontjából.⁷ A bűnelkövető fiatalok jelentős részénél megfigyelhető a *normakövetés hiánya, gyakori az impulzív viselkedés*, valamint az *elégtelen konfliktuskezelési és érzelemszabályozási képesség*, amelyek együttese nagyban elősegíti a kriminális karrier megindulását. Sokuk számára a *bűnelkövetés egyfajta eszközként jelenik meg*, hiszen a hiányzó szociális kapcsolataikat igyekeznek pótolni, továbbá ily módon törekszenek az önérvényesítésre.⁸

Meg kell említeni azt is, hogy az intézetbe bekerülő fiatalok gyakran rossz személyiség- és egészségi állapotban vannak, ami nem csak az intellektuális képességeikben, pszichikai és egészségi állapotukban, hanem a társadalom által elvárt normák és viselkedés elutasításában is megmutatkozik. Ehhez jelentősen hozzájárul a kábítószer-használat és alkoholfogyasztás, ami a fiatalok nagy részét

⁶ Hegedűs Judit: Értékelés zárt intézetekben. In Buda András, Kiss Endre (szerk.): *Interdiszciplináris pedagógia és a fenntartható fejlődés. A VIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia előadásainak szerkesztett változata*. Debrecen: Kiss Árpád Archívum Könyvtára - DE Neveléstudományok Intézete, Debrecen, 2014, 194. o.

⁷ A bővebb kifejtésért ld. Bory: *i. m.* (2016).

⁸ Ld. Hegedűs: *i. m.* (2007).

érinti. Az is gyakori, hogy az intézetből való engedélyezett eltávozásokról visszatérő növendékek a szabadságok alatt kábítószerrel használnak.⁹ Ez sok esetben a család hozzájárulásával történik, ami az engedélyezett eltávozások egyik hátránya. Nem ritka, hogy a növendékek rosszabb fizikai és mentális állapotban térnek vissza az intézménybe, mint amilyenben elhagyták azt. Mivel ezek alapvetően diszfunkcionálisan működő, gyakran verbális és pszichikai bántalmazást alkalmazó családok, az eltávozást megelőzően a javítóintézet megvizsgálja, hogy megfelelő-e a körülmények, és hazaengedhető-e.

Mivel a bűnelkövető fiatalok jelentős része alacsony szocioökonómiai státusszal rendelkezik, esetükben nehezen beszélhetünk a társadalomba való reintegrációról, hiszen gyakran a társadalom peremén élnek, különféle deviáns magatartásformák folytatása miatt nem integráns részei a társadalomnak. Mindez a szabadságvesztés-büntetés ideje alatt tovább romolhat, a szabadulás után pedig ezzel a hátránnyal indulva fennáll a bűnismétlés veszélye. Ahogy az angolszász szakirodalomban is használják, érdekesebb lehet a „re-entry” kifejezés használata, vagyis a társadalomba való visszatérésről beszélni,¹⁰ Magyarországon jelenleg azonban leginkább a reintegráció és a reszocializáció kifejezések használatosak.

A Bv.tv. konkrétan megfogalmazza a reintegráció követelményét, amely szerint feladatként jelentkezik „a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen, és a társadalom jogkövető tagjává váljon”.¹¹

Hatvani és Hegedűs szerint jelentősen befolyásolja a fejlesztő munkát, hogy milyen a befogadás előtti környezet és annak deprivációs szintje. Úgy tűnik, hogy a növendékek mikrokörnyezete okozta mentális deficit egyre inkább jellemző.¹² Ennek egyik oka lehet az újfajta pszichoaktív szerek egyre szélesebb körű, kontrollálatlan fogyasztása, ami akár már a növendékek szüleinél is tetten érhető, fokozott hátrányokat okozva. Bellavics kiemeli, hogy a normál populációhoz képest sokkal nagyobb arányban érintik a fiatalok bűnelkövetőket pszichés kórképek.¹³ Ebből

⁹ Bory: i. m. (2016).

¹⁰ Lásd Albert Fruzsina - Bíró Emese: A sikeres reintegráció. In Albert Fruzsina (szerk.): *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Szociológiai Intézet, Budapest, 2015, 143-166. o.

¹¹ Bv.tv. 83. § (1) bekezdés.

¹² Hatvani Erzsébet – Hegedűs Judit: *Tapasztalatcsere valamennyi hazai javítóintézetben, a hazai bevált gyakorlatok összegyűjtése és tanulmányban történő bemutató elemzése*. Nagykanizsai Javítóintézet, Nagykanizsa, 2015.

¹³ Bellavics Mária Zsóka: A fiatalok bűnelkövetők körében leggyakrabban előforduló pszichiátriai kórképek. In *Magyar Rendészet*, 21. évf., 2. szám (2021), 98. o.

fakadóan a reszocializációs tevékenység célja, hogy „a fiatalok hozzájusson ahhoz a terápiához, amely személyiségfejlődésének korrekciójához, személyiségzavara, beilleszkedési zavara enyhítéséhez, szenvedélybetegsége gyógyításához szükséges”.¹⁴

3. DIFFERENCIÁLÁS, EGYÉNIESÍTÉS

A reintegrációs programok csak akkor szolgálhatják hatékonyan a visszaileszkedést, ha azok az elítélt személyiségéhez, egyéni képességeihez igazodnak, és szükségleteivel is találkoznak. Hegedűs A rámutat, hogy a hátrányos családi környezet okán a fiataloknak személyre szabott pedagógiai és pszichológiai támogatásra van szükségük.¹⁵ Hatvani és Papházi szerint a reintegrációt nagyban befolyásolja a családi háttér, az intézeti támogatás és a megszerzett szociális tőke – ezek nélkül a mobilitás legfeljebb az alsó középosztályig lehetséges.¹⁶ Ebből következik az egyéniesítés módszere, az elítélt befogadásával, és érvényesül a szabadulásig, sőt az utógondozás differenciált megszervezésével a szabadulást követően is.¹⁷ A Bv. tv.-ben szereplő valamennyi célkitűzés és feladat a szabadulás utáni visszaileszkedést szolgálja, a szabadulásra felkészítés már az elítélt befogadásának napján megkezdődik. A fogvatartási és a visszaesési kockázatok mérési eredményei alapján elkészített egyéniesített fogvatartási programterv tartalmazza azokat a programelemeket és feladatokat, amelyek az elítélt általi teljesítése hozzájárul az eredményes reintegrációhoz.¹⁸

A büntetés-végrehajtási intézetekben a magasabb fogvatartotti létszám miatt, a reintegrációs hatások maximalizálása érdekében szükséges a differenciálás többek között a nem, kor, bűncselekmény súlya, a bűnisméltés és a pszichés jellemzők alapján. Ezt az egyéniesítést hivatott elősegíteni a korábbi fogvatartotti Kockázatértékelési és Kezelési Rendszert felváltó kategória- és kreditrendszer,

¹⁴ A javítóintézetek rendtartásáról szóló 1/2015. (I. 14.) EMMI rendelet. 26. § (3)

¹⁵ Hegedűs Judit: *Gyermeksorsok, életutak a javítóintézeti világból*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2010, 197. o.

¹⁶ Hatvani, Erzsébet - Papházi, Tibor: Deviancia és szociális fogyatékoság. A javítóintézetekből elbocsátottak utánkövetéses vizsgálatának lehetőségei, tapasztalatai. I. rész. In *Társadalomkutatás*, 21. évf., 1. szám (2003), 101-124. o.

¹⁷ Forgács Judit: A fogvatartás és a reintegráció fogalmi megközelítése. pp. 37-53. In Czenczer Orsolya - Ruzsonyi, Péter (szerk.): *Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 37-53. o.

¹⁸ Tóth, Tamás: *A büntetés-végrehajtás fejlődési pályájának új elemei és eredményei, Az igazság védelmében* Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2019, 81. o.

aminek célja a könnyebb átjárhatóság lehetőségének megteremtésével a fogvatartottak szabálykövető magatartásra ösztönzése, az együttműködési készség fejlesztése és a reintegrációs célok belsővé tételéhez szükséges motivációjának erősítése. A kreditrendszer pozitívuma, hogy állandó visszajelzést, egyúttal elérhető távolságú, meghatározott kritériumok szerinti részcélokat biztosít a fogvatartottaknak. Ezek olyan végső célok eléréséhez vezethetnek, amelyek a fogvatartottak életében rendkívüli jelentőséggel bírnak, hiszen a kreditpontok által különböző kedvezmények, a szabad élethez egyre inkább közelítő végrehajtási körülmények érhetők el. A kreditpontok megadása, összesítése és felülvizsgálata, annak figyelembevételével a kategóriába sorolás megváltoztatása a Befogadási és Fogvatartási Bizottság hatáskörébe tartozik. Somogyvári szerint az új rendszer hatékonyabb, de jóval bonyolultabb korlátozó eszközöket biztosít a büntetés-végrehajtási szervezet részére, továbbá bővíti a személyi állomány motivációs eszköztárát.¹⁹

A javítóintézetben az egyéni szükségletek figyelembevételét a kisebb számú növendék, továbbá a gyermekvédelmi szempontok szerinti nevelési célok és intézeti jellemzők teszik lehetővé. Ez a folyamat már a befogadáskor megkezdődik azzal, hogy meghatározzák a fiatakorú fejlesztésének, deficitjei csökkentésének az irányait és feladatait a fiatakorú előzményi iratai, egészségügyi állapota, képességei, személyisége és pszichés állapota, valamint szocializációs szintjének alapján, amiről szakértői javaslat is készül. A szakértői csoport pszichológusa, gyógypedagógusa és orvosa saját szakmai protokolljuknak megfelelően végzik el a szükséges vizsgálatokat, és jelzik, ha a fiatakorú fogyatékosága miatt gyógypedagógiai nevelésre szorul, vagy személyiségzavara, egészségi állapota miatt sajátos nevelést, oktatást vagy kezelést igényel. Az osztályfőnök/tanulócsoport vezető a gyógypedagógus és a szakértői csoport véleményét figyelembe véve elkészíti az egyéni oktatási tervet. A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön.²⁰

¹⁹ Somogyvári Mihály: Az elítéltek klasszifikációja, a kategória- és kreditrendszer működési elve a 2024-ben hatályba lépő törvény alapján. In *Börtönügyi Szemle*, 42. évf., 1. szám (2024), 23. o.

²⁰ Bővebben lásd Antal G et al.: *A javítóintézeti feladatellátás szakmai folyamatainak beazonosítása, leírása folyamatában történő megjelenítése, protokolljainak, tevékenység adminisztrációjának kidolgozása, az e tevékenységekre alapozott esetleges jogszabály módosítási javaslatok megfogalmazása, mindezeknek a standardizációs anyagban történő rögzítése.* https://www.aszod-afi.hu/pdf/a_javitointezeti_szakmai_tevékenység_standardjai.pdf (Letöltés: 2026. 01. 06.)

Mivel a szakemberek és a fenntartók jelölik ki azt az erőteret, amelyben eldől, hogy melyek a helyénvaló szükségletek a folyamatból könnyen kimaradhatnak a gyermekek, ezért Woodhead szerint mind a szubjektív, mind az explicit szükségleteket figyelembe kell venni.²¹ Rácz úgy ír erről, hogy az elérhető szolgáltatások konstruálnak gyermekvédelmi problémákat, és nem fordítva, ahogyan az a szükségletek mentén megalapozott lenne.²²

4. SPECIÁLIS RÉSZLEGEK

A zárt intézetek speciális részlegei a fiatalkorú bűnelkövetők szükségleteire fókuszálnak, ezzel biztosítják a lehetőséget, hogy az intézeti tartózkodásuk alatt személyre szabott programokon vehessenek részt, ezzel elősegítve mentális állapotuk javulását, reintegrációjuk elősegítését.

4. 1. Fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézete

A büntetés-végrehajtási intézetekben a fogvatartottak magasabb száma okán több lehetőség van többféle speciális részleg kialakítására, mint a javítóintézetekben. A reintegráció sikeres megvalósulásához szükséges az is, hogy büntetés-végrehajtási intézet személyi állománya a fiatalkorúakkal szemben egyénre szabottan járjon el, azonban a fogvatartotti létszámhoz viszonyított reintegrációs tisztii és felügyelői csekély létszám miatt ez sokszor kimerítő feladat. Bory szerint a reintegrációs tisztiek és a felügyelők alacsony száma azonban nem vezethet ahhoz, hogy a feladatuk csak a fogvatartottak őrzésére koncentrálódjon, hiszen közös érdek, hogy a büntetés-végrehajtási intézetből szabaduló fogvatartottak reszocializációja sikeres legyen, és ne kerüljön vissza a rendszerbe.²³

1. A gyógyító-terápiás részlegen azon elítéltek elhelyezésére van lehetőség, akik pszichés vagy mentális problémákkal küzdenek, a problémákra fókuszálva orvosok, pszichológusok, szociális munkások komplex terápiás programokat valósítanak meg. Mindezek célja a fogvatartottak állapotának

²¹ Woodhead, Martin.: Psychology and the cultural construction of children's needs. In James, Allison – Prout, Alan (eds.): *Constructing and reconstructing childhood*. Routledge, London, 2015, pp. 54-73.

²² Rácz, Andrea: Jó szülő-e az állam? Fejlesztési igények a gyermekvédelmi szakellátás professzionalizációjáért. In Rácz Andrea (szerk.): *Jó szülő-e az állam?* Rubeus Egyesület, Budapest, 2014, 215-245. o.

²³ Bory: i. m. (2016)

javítása és a társadalomba való visszailleszkedés elősegítése a különböző szakterületek eszközeivel.²⁴

2. A pszichoszociális részleg annyiban különbözik az előzőtől, hogy olyan fogvatartottak elhelyezésére alkalmas, akik komolyabb kezelést igénylő pszichoszociális problémákkal küzdenek (szorongás, depresszió vagy más mentális zavarok). Egyéni és csoportos terápiás foglalkozások keretében pszichológusok és más szakemberek dolgoznak a fogvatartottakkal a részlegen.
3. A drogprevenció fontosságát felismerve, a drogprevenciós részleget kifejezetten a kábítószer-függőséggel küzdő fogvatartottak számára hozták létre. Itt változatos módszertannal operáló prevenciós és rehabilitációs programokon való részvétel biztosított, hiszen a szenvedélybetegségek kezelése és a visszaesés megelőzése a reintegrációs célokhoz is szorosan kapcsolódik.

4.2. Javítóintézetek

A magyarországi javítóintézetek pedagógiai programjai alapján különböző programok, csoportok léteznek, amelyek célja a különböző szükségletekkel rendelkező fiatalok egyéni fejlesztése és társadalmi reintegrációjuk elősegítése. Ezek ugyanakkor nem jogszabályban meghatározott módon működnek, hanem az intézet vezetése dönt az intézményben aktuálisan tartózkodó növendékek szükségleteit figyelembe véve. A csoportlétszámot figyelembe kell venni a csoportok kialakításánál, ugyanis a Gytv. 66/M. § (3) bekezdése meghatározza, hogy a javítóintézetben a fiatalok nevelését, ellátását legfeljebb tizenkét fős csoportokban kell biztosítani.

4.2.1. Debreceni Javítóintézet

A Debreceni Javítóintézetben működő pszichopedagógiai csoport olyan növendékek számára jött létre, akiknél mentális nehézségek miatt alkalmazkodási, beilleszkedési problémák prognosztizálhatók. A csoportban töltött idő célja a peremhelyzet

²⁴ Lekics, Tamás - Matovics, Csaba: Az egyéniesített végrehajtás a speciális csoportok (részlegek) munkájának tükrében. In *Belügyi Szemle*, 63. évf., 11. szám (2015), 53-76. o.

kialakulásának megelőzése vagy a már kialakult negatív következmények megszüntetése, valamint az egyénre szabott tevékenységi formák biztosítása.

Az egészségügyi részlegen kizárólag egészségügyi jellegű gondozást biztosítanak a növendékek számára speciális pedagógiai módszerek alkalmazásával azoknak a fiataloknak, akik pszichogén funkciózavaraik, pszichoszomatikus tüneteik miatt nem kezelhetők más nevelési szintén. Ide tartozik például az alvászavar, az enuresis, a mozgásszervi vagy egyéb testi fogyatékoságok, a cukorbetegség, stb.²⁵

4.2.2. Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon

Intézményi jogállását tekintve különleges, mert itt egy intézményben van javítóintézet is és országos illetőségű központi speciális gyermekotthon is. A gyermekotthonba utalt fiatalok külön csoportban lévő elhelyezése biztosított, ugyanakkor az intézmény területén meghatározott programokon közösen is részt vehetnek.

Az intézmény programjában strukturált, terápiás jellegű intézményi működés valósul meg. A fő célok közé tartozik az oktatás, a fiatalok szociális készségeinek fejlesztése, a társas kapcsolatok és a közösségi aktivitás erősítése különböző kognitív-behaviorista programokkal. A módszerek között szerepelnek hitéleti, élménypedagógiai, művészetterápiás, meseterápiás és állatasszisztált terápiás programok, valamint kézműves és sportfoglalkozások.²⁶

4.2.3. Aszódi Javítóintézet

Az Aszódi Javítóintézet különböző csoportokat működtet, amelyek eltérő foglalkozásokat és nevelési módszereket alkalmaznak a fiatalok számára szükségleteihez igazodva.

A pszichopedagógiai csoport olyan fiatalok számára jött létre, akik különösen érzékenyek, mentálisan sérülékenyek, vagy olyan pszichés és magatartási problémákkal küzdenek, amelyek fokozott nevelői jelenlétet és egyéni figyelmet igényelnek. Mivel e növendékek személyisége instabil, beilleszkedési nehézségeik,

²⁵ Debreceni Javítóintézet Szakmai Programja. Debrecen, 2023.

²⁶ A Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon Javítóintézeti Nevelési Egységének Szakmai Programja. Budapest, 2023

érzelemszabályozási problémáik vannak, a hagyományos csoportos nevelési forma számukra nem hatékony, sőt akár káros is lehet. A pszichopedagógiai csoport célja, hogy csökkentse a szorongást, erősítse az önismeretet, javítsa az érzelmi stabilitást, és fokozatosan felkészítse a növendéket a közösségi életre kiscsoportos és egyéni fejlesztésekkel, rendszeres pszichológiai konzultációval.

A korrekciós csoport olyan növendékeket fogad, akik enyhe vagy középsúlyos értelmi fogyatékossgal élnek, és emiatt külön nevelési-módszertani megközelítést igényelnek. Ezek a fiatalok kognitív és szociális képességeikben elmaradnak kortársaiktól, és tipikusan lassabb tanulási tempóval, szűkebb szókészlettel, alacsony frusztrációs küszöbvel rendelkeznek. Esetükben nem ritka, hogy az elkövetett bűncselekmény hátterében gyakran kihasználhatóság, alacsony érzelmi intelligencia vagy befolyásolhatóság áll. Javítóintézeti nevelésük végrehajtása során célként jelenik meg az alapszintű életvezetési és szociális készségek fejlesztése, az együttműködés megerősítése, valamint az önállóbb életvitel elérése. Mindehhez gyógypedagógiai támogatás, egyszerűsített tananyag és játékos, cselekvésközpontú tanulás áll rendelkezésre az intézetben.²⁷

4.2.4. Budapesti Javítóintézet

A Budapesti Javítóintézet a legzártabb intézmény a javítóintézetek között, aminek oka, hogy kizárólag letartóztatásban lévő fiataikorúak befogadására hivatott, akik a legszigorúbb kényszerintézkedés foganatosítása alatt az intézetben várják a büntetőeljárás lefolytatását. Ez indokolja, hogy a Budapesti Javítóintézet hasonlít leginkább egy büntetés-végrehajtási intézményre, amit a csoportszobás elhelyezés mellett a rácsok, kamerák, valamint a növendékek mozgását tekintve is szigorúbb szabályok is jeleznek.

A Budapesti Javítóintézet Szakmai Programja alapján a 16. életévüket be nem töltött és a 16. életévüket betöltött fiataikorúakat külön lakóegységben helyezik el, és a csoport megválasztásánál a 14 év alatti fiatal érdekeinek mérlegelése kiemelt szerepet kap.

A növendékek életkorukon túlmenően egészségügyi és nevelési szempontok alapján is csoportosíthatók a speciális szükségleteikre tekintettel a hatékonyabb,

²⁷ Aszódi Javítóintézet, Általános Iskola, Szakiskola és Speciális Szakiskola „Sárga falak” Szakmai Programja.

differentiáltabb nevelés és fejlesztés érdekében. A súlyos beilleszkedési problémákkal, magatartászavarral rendelkező fiataikorúak a reszocializációs csoportba helyezhetők, az értelmi és/vagy pszichoszociális vagy más fogyatékkal rendelkező fiataikorúak elhelyezése a pszichopedagógiai csoportban lehetséges. A reszocializációs és pszichopedagógiai csoportot az intézet szeparált lakóegységében működtetik, szigorúbb napirend és szabályok mellett, ahol a csoport jellegéhez igazodó nevelési eszközökkel, programokkal telnek a napok. Ezekben a csoportokban a fiatalok létszáma legfeljebb 8 fő lehet. További elhelyezési lehetőség szükség esetén a támogató csoportban valósul meg problémaszpecifikusan összeállított nevelési, gondozási, oktatási fejlesztési stratégia alapján.²⁸

4.3. Zárt intézeti részleg

A javítóintézetben olyan korrigáló és kompenzáló nevelést kell biztosítani a fiataikorú számára, amely egyszerre törekszik a korábbi életútjából eredő hiányosságok pótlására, valamint a bűnelkövetés mögött álló hibás viszonyulási rendszer helyreigazítására. A nevelésben kiemelt szerepet kapnak a jutalmazás eszközei, valamint a fegyelmi vétségek esetén alkalmazott büntetések.²⁹

A büntetések tekintetében létezik a javítóintézetben egy olyan büntetési forma, ami a növendék intézeti elhelyezését érinti. A zárt intézeti részlegben való elhelyezés a Bv. tv. 378. §-a alapján abban az esetben rendelhető el, ha a fegyelmi eljárás során megállapítást nyer, hogy a fiataikorú az intézet rendjét súlyosan megsértette. Ekkor az intézeti tanács az eset összes körülményét és a fiataikorú addigi intézeti életútját megvizsgálja, a fiataikorút is meghallgatja, továbbá döntés előtt a nevelő és a pszichológus véleményét be kell szerezni. Ezt követően az intézeti tanács javaslatot tesz az igazgatónak a fiataikorú zárt jellegű javítóintézeti részlegben való elhelyezésére vagy annak mellőzésére. A zárt intézeti részleg tehát olyan súlyos magatartászavart mutató növendékek számára lett kialakítva, akik az intézet általános rendjét súlyosan vagy többször megsértették, ami két hónapig is tarthat, ha a fiatal a javítóintézet rendjét ismételten és súlyosan megsértette. Kiemelendő, hogy a zárt jellegű javítóintézeti részlegben való elhelyezés ideje alatt a

²⁸ Budapesti Javítóintézet Szakmai Programja. Budapest 2023.

²⁹ 1/2015. (I.14.) EMMI rendelet, 26. § (2) bekezdés.

javítóintézetben kívüli programon nem vehet részt a fiatalok, kimenőre, eltávozásra, valamint szabadságra sem mehet. Amennyiben a növendék magatartására figyelemmel a fegyelmi büntetés további végrehajtására már nincs szükség, a zárt jellegű javítóintézeti részlegben való elhelyezést meg kell szüntetni.

A Debreceni Javítóintézet Szakmai Programja (2023) szerint a cél a rövid távú, szoros felügyelettel biztosított foglalkoztatás, amely elősegíti a normatartó magatartás kialakulását és a közösségbe való visszailleszkedést. Az elhelyezés e formájának pozitívumai közé sorolható az egyéni, célzott kezelés megvalósítása különböző fejlesztő foglalkozások által. Mivel a társaktól való izoláltság is jellemző a zárt részlegen tartózkodás alatt, a foglalkozásokat csoporton belül végzik, ami a fiatalok érdekeltté teheti abban, hogy normakövető viselkedést alakítsanak ki annak érdekében, hogy minél hamarabb visszatérhessen társaihoz. Ugyanakkor látni kell azt is, hogy ez igen súlyos büntetésnek számít egy olyan fiatal esetében, aki egyébként is zárt intézetben tartózkodik, a zárt részlegen a növendék izolációja okán az ebből fakadó esetleges prizonizációs hatások így nagyobb eséllyel jelentkeznek.

ÖSSZEGZÉS

A fiatalok bűnelkövetők elhelyezésének és kezelésének jogi, pszichológiai és pedagógiai vonatkozásait és a zárt intézeti környezet szerepét áttekintve, úgy gondolom, jól érzékelhető, hogy a fiatalokat befogadó zárt intézetek személyi állománya szakmai kihívásokkal teli, ugyanakkor társadalmilag igen hasznos munkát végez. Mivel a zárt intézetek igyekeznek alkalmazkodni a fiatalok egyedi szükségleteihez, figyelembe véve azok pszichés állapotát, életkori sajátosságait és kriminális életútját, mindenki számára lehetőséget biztosítanak a normakövető magatartás elsajátítására, az iskolai hátrányok kompenzálására, valamint a mentális állapot fejlesztésére.

A rehabilitációs és reszocializációs programok az egyéni fejlődés elősegítését szolgálják, amelyek célzott alkalmazásával a szabadulást követő önálló életre való felkészítés a célja az intézményeknek. Kiemelendő a szociális, pedagógiai és pszichológiai szakemberek szerepe, hiszen a szociális hátrányok, a családi problémák és a pszichés nehézségek együttese jelentős hatással van a bűnelkövetési minták kialakulására, ezt a szakemberek által nyújtott, egyéni

igényekhez igazított programok képesek ellensúlyozni. Mindezen törekvések kijelölésekor azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a reszocializációs tevékenységek hatékonyságát meghatározza az intézményeken belüli szabályozási keretek rugalmas alkalmazása és a fiatalokkal való folyamatos együttműködés, ami leginkább akkor valósítható meg, ha teljes a személyi állomány.

Pohl Petra¹
Barnahus-módszer:
a gyermek kihallgatásának speciális módja

BEVEZETÉS

A gyermekekkel szembeni bántalmazás és szexuális erőszak súlyos társadalmi probléma, amely károsítja az áldozatok testi és lelki egészségét. Az ilyen bűncselekmények áldozatainak különösen kiszolgáltatott helyzetük miatt speciális támogatásra és védelmi mechanizmusokra van szükségük, amelyeket a hagyományos büntetőeljárás sok esetben nem tud megfelelően biztosítani. A gyermekek kihallgatása, a különböző szakértők és intézmények bevonása során a folyamat gyakran hosszadalmas és traumatizáló lehet, hiszen az áldozatok többszöri kihallgatása, az eltérő intézményi eljárások és a megfelelő támogatás hiánya növeli a másodlagos viktimizáció esélyét.

Magyarországon, mint a világ minden táján, a bűncselekmények legvédtelenebb áldozatai a gyermekek. Éppen ezért néha iránymutatásra, idegenvezetőre van szükségük, aki felel a kérdéseikre, és ha kell, megmutatja a helyes irányt.²

Ha a gyermekek jogaik tiszteletben tartását próbálják elérni, érdekeiket szeretnék érvényesíteni, számos különböző akadállyal kell szembesülniük büntetőeljárás alá vonásuk során. Sajnos előfordul, hogy a bűncselekmény sértettje vagy egyetlen szemtanúja egy gyermek, akinek a személyisége még kiforratlan, sérülékenyebb a külső káros hatásokkal szemben. A bűncselekmény okozta trauma után kihallgatása néha elkerülhetetlen, és kénytelen egy számára idegen személy előtt feltárni és elmondani az általa átélt borzalmakat, a saját értelmi szintjén, a világról addig szerzett ismeretei alapján.³ E feladat könnyebbé tételére szolgál az Európai Unióban egyre több tagállam igazságszolgáltatásába beszivárgó Barnahus-módszer.

A Barnahus a gyermekvédelemhez kapcsolódó olyan hely, intézmény, ahol a gyermekvédelmi szakellátásba bekerülő gyermekekkel foglalkoznak, de egyéni

¹ A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának hallgatója, az Óriás Nándor Szakkollégium bűnügyi tagozatának tagja.

² Gégenyné Utasy Judit: *Tizennégy éven aluli tanúk a büntetőeljárásban*. <https://ujbtk.hu/gegenyne-utasy-judit-tizennegy-even-aluli-tanuk-a-buntetoeljarasban/> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

³ Sörös László: *Gyermekek a tanúk padján*. <https://ujbtk.hu/dr-soros-laszlo-gyermek-a-tanuk-padjan/> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

megkeresések útján büntetőügyekben is segítik a nyomozóhatóság munkáját.⁴ A Barnahus mint komplex „szolgáltatás” leginkább egy gyermekbarát irodára hasonlít, ahol egy fedél alatt kap helyet a rendészet, a büntető igazságszolgáltatás, a gyermekvédelmi szolgálat, valamint az egészségügy.⁵ Ez a multidiszciplináris megközelítés, amely egyaránt foglalkozik a bűnüldözési és a gyermekvédelmi célokkal, egy újfajta szemléletmódot hozott a büntetőeljárás világába.

A tanulmány alapját képező módszertan empirikus kutatáson alapszik, amelynek keretében terepmunkát folytattam a Szombathelyi Barnahus intézményében. Kutatásom során lehetőségem nyílt interjút készíteni az intézmény vezetőjével, dr. Lazáry Györgynével, ezáltal részletes és alapos betekintést nyerve a Barnahus-modell gyakorlati működésébe és alkalmazásába. Emellett részt vehettem egy intézmény által szervezett kétnapos szakmai tréningen is, amely tovább gazdagította szakmai tudásomat, különösen a gyermekbarát kihallgatási technikák és a multidiszciplináris esetkezelés módszertani sajátosságai terén.

A tanulmány során érzékelhetővé válik, hogy a Barnahus célja abban áll, hogy biztosítsa a gyermekbarát igazságszolgáltatási környezetet, amely minimalizálja a gyermekek újratraumatizálódását a büntetőeljárás során, valamint hogy egy barátságos, támogató környezetben, speciálisan képzett szakemberek által kerüljön sor a gyermekek kihallgatására. A dolgozatban megfogalmazott tézisem tehát, hogy a Barnahus módszer jelenti a segítséget a szexuális bántalmazás áldozataivá vált gyermekeknek. Az általam levont következtetéseket az interjú, a képzés alatt szerzett kutatási eredmények, a szakirodalom és a gyakorlati tapasztalatok együttes elemzéséből alakítottam ki. Céloom, hogy a Szombathelyi Barnahusnál végzett empirikus kutatásom összegző tapasztalatainak megosztásával bemutassam és jól érzékelhetővé tegyem a Barnahus-modell működését és fontosságát.

1. PROBLÉMAFELVETÉS

A tanulmány központi kérdése: miért sarkalatos pont a gyermekek megfelelő környezetben való kihallgatása? A kérdés a gyermeket ért krízishelyzet kezelésére koncentrál, valamint arra, hogy mennyiben befolyásolja a gyermeket a kihallgatás során megteremtett környezet. Ugyanis a tanúvallomás mint bizonyíték nagyban

⁴ Hirtling Ibolya: *Gyermekek kihallgatása a büntetőeljárásban, a „Barnahus-módszer” bevezetése.* <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1457551> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

⁵ Kiss Anna: *A kiskorú sértettek a büntetőeljárásban.* https://okri.hu/stories/009_Kiss_149-163. (Letöltés: 2026. 01. 06.)

befolyásolhatja az ügy végkimenetelét. Jól szemlélteti ezt a megállapítást a szigetszentmiklósi gyermekbántalmazás.

Mi is történt valójában? A szülők éveken át embertelen körülmények között nevelték kiskorú gyermekeiket, és sérelmükre szexuális abúzust is megvalósítottak. A több éven keresztül tartó büntetőeljárás 2017 végén született jogerős bírósági döntéssel zárult. Megállapították a szülők bűnösségét háromrendbeli tártettesként, folytatólagosan, erőszakkal, tizenkettedik életévét be nem töltött, az elkövető hozzátartozója sérelmére elkövetett szexuális erőszak büntetében, valamint kiskorú veszélyeztetésének büntetében, és velük szemben 13-13 év fegyházbüntetést és 10-10 év közügyektől eltiltást szabtak ki, valamint megszüntették szülői felügyeleti jogukat. A büntetőeljárásban az egyik kulcsfontosságú bizonyíték volt a három kiskorú gyermek tanúvallomása, mely megalapozta a vádlottak bűnösségét. Ugyanakkor az eljárással szemben kritikaként fogalmazódott meg, hogy a gyermekeket a büntetőeljárás során többször kihallgatták, több szakértői vizsgálatnak vetették alá, ezzel arra „kényszerítve” őket, hogy az átélt tragédiát újból átéljék.⁶ Mivel a gyermekek a büntetőeljárás során újabb traumákat éltek át immár az eljáró hatóságok részéről, az eljárás során többször változott a vallomásuk, míg végül teljesen bezárkóztak a külvilággal szemben.

A történet in medias res bevezeti az olvasót, milyen fontos a hatóságok megfelelő eljárása a gyermekkorúakat érintő büntetőügyekben.

2. A GYERMEKBARÁT IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

A gyermekek védelme az igazságszolgáltatási rendszerekben a XX. század második felében vált egyre hangsúlyosabb kérdéssé. Korábban a bíróságok és más jogi intézmények nem tettek jelentős különbséget a gyermekek és a felnőttek között, amikor azok tanúként, áldozatként vagy vádlottként vettek részt az eljárásokban. A gyermeki sérülékenység figyelmen kívül hagyása gyakran okozott súlyos pszichológiai károkat, különösen abban az esetben, ha a gyermekek bántalmazás vagy más súlyos bűncselekmény áldozatai voltak. Az igazságszolgáltatási eljárások során nem volt biztosított a gyermekek megfelelő pszichológiai támogatása, és nem figyeltek arra, hogy a kihallgatások vagy bírósági tárgyalások ne fokozzák a trauma hatását. A gyermekbarát igazságszolgáltatás az elmúlt évtizedekben kibontakozó

⁶ Sörös: *i. m.*

jogi és társadalmi elv, amelynek célja, hogy az igazságszolgáltatási rendszer figyelembe vegye a gyermekek speciális szükségleteit és érdekeit. Fogalmát nem az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezménye (Gyermekek jogi Egyezmény) határozta meg, hanem az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról említi meg elsőként. E szerint a gyermekbarát igazságszolgáltatás „olyan igazságszolgáltatási rendszer, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését, megfelelően tekintetbe véve a gyermek érettségét, értelmi szintjét és az úgy körülményeit.”⁷

A gyermekek különösen érzékenyek az őket érintő jogi eljárásokra, ezért fontos, hogy a bírósági eljárások során megfelelő védelmet kapjanak, és azokat a lehető legkisebb mértékű traumával éljük meg. Az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának célja az volt, hogy elősegítse a tagállamok közötti egység elérését azzal, hogy a jogi ügyekre vonatkozó közös szabályok elfogadását és a gyermekek jogait védő szabályok hatékony végrehajtását előmozdítja. Továbbá, hogy az iránymutatás gyakorlati eszközként szolgáljon a tagállamok számára. Tehát a gyermekbarát igazságszolgáltatás célja az emberi jogok érvényesítése a gyermekek számára az igazságszolgáltatásban, figyelembe véve a gyermekekre jellemző sajátosságokat.

A gyermeki jogok védelme és érvényesülése a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta kap egyre nagyobb hangsúlyt az Európai Unióban. A nemzetközi szabályozás körében elsőként kell megemlíteni a Közgyűlés által 1989. november 20-án elfogadott, a Gyermekek jogairól Szóló Egyezményt (a továbbiakban: Gyermekek jogi Egyezmény), mely az egyetlen globális gyermekjogi dokumentum, amely hatályos az Unió teljes területén. Az egyezmény vezérelve a gyermek legfőbb, mindenek felett álló érdeke. Ezen gyermekjogi dokumentum meghatározza azokat a gyermekjogokat, amelyek érvényre juttatása különösen szükséges az igazságszolgáltatási rendszerekben, azonban nem nevesíti, nem konkretizálja a gyermekbarát vagy gyermekközpontú igazságszolgáltatást. Ezt követően 2003-ban az egyezmény tagállami végrehajtásáért felelős, genfi szakértői testület, az ENSZ Gyermekek jogi Bizottsága az 5. számú Átfogó Kommentárjában mondta ki, hogy a „részes államoknak különös figyelmet kell szentelniük annak biztosítására, hogy a

⁷ Bencze-Bózsár Stella: *A gyermekbarát igazságszolgáltatás gyakorlati érvényesülése.* <https://www.mabie.hu/cikkek-tanulmanyok/dr-bencze-bozsar-stella-a-gyermekebarat-igazsagszolgalatasi-gyakorlati-ervenyesulese> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

gyerekek és képviselőik számára biztosítsanak hatékony és gyermekbarát eljárásokat.” Ebben a dokumentumban már szerepel a gyermekbarát igazságszolgáltatás, és konkrét javaslatokat is megfogalmazott a Bizottság. Az ENSZ 2005-ben a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak védelméről szóló irányelvet adott ki, mely hangsúlyozza, hogy a gyermekjogi egyezményben foglaltaknak megfelelően minden 18 éven aluli gyermeknek, aki kapcsolatba kerül az igazságszolgáltatási rendszerrel, a jogait és alapvető érdekeit tiszteletben kell tartani. Ennek megfelelően az alapelvek az alábbiak:

- ❖ Biztosítani, hogy a gyermek mindennekefelett álló érdekét veszik elsődlegesen figyelembe.
- ❖ Tisztességes és egyenlő eljárást garantálni minden gyermeknek – a hátrányos megkülönböztetés minden formájától mentesen.
- ❖ Segíteni a gyermeket abban, hogy véleményét szabadon kifejtse és azt meg is hallgassák.
- ❖ Megvédeni minden gyermeket a bántalmazástól és erőszaktól.
- ❖ Minden gyermeket méltóságának tiszteletben tartásával kezelni.
- ❖ A jogi garanciák és védelem szavatolása minden eljárásban.
- ❖ A megelőző szemlélet (prevenció) hangsúlyozása a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőpolitikában.
- ❖ A gyermek szabadságtól való megfosztását csak a végső esetben és csak a lehető legrövidebb időtartamra lehet alkalmazni.
- ❖ A gyermekjogi megközelítést minden jogalkalmazói eljárásban érvényre kell juttatni.⁸

Az Európai Bizottság „A gyermekjogi stratégia felé” címmel közleményt adott ki, mely szerint „a gyermekek jogai azon emberi jogok egy részét képezik, amelyek betartására az Európai Uniót a gyermekek jogairól elfogadott ENSZ-egyezmény és a hozzá tartozó fakultatív jegyzőkönyvek, a millenniumi fejlesztési célok, valamint az emberi jogok európai egyezménye kötelezi.

Az EU ezen kívül az Alapjogi Chartában kifejezetten elismerte a gyermekek jogait”.⁹ A bizottság ezt követően újabb közleményt adott ki „Európa 2020

⁸ Gyurkó Szilvia: *Gyermekbarát igazságszolgáltatás*.
<https://openaccess.ludovika.hu/nke/catalog/view/315/3022/7005> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

stratégiája” címmel. A közlemény szerint a XXI. századi Európában a gyermekek jobb oktatásban részesülnek majd, és hozzájutnak a szükséges erőforrásokhoz. Ennek érdekében meg kell erősíteni a tagállamok és az uniós intézmények együttműködését. Vagyis a gyermekeket érintő uniós politikákat a jövőben úgy kell kialakítani, végrehajtani, hogy figyelembe vegyék a gyermek legfőbb, mindenek felett álló érdekének az EU Alapjogi Chartájában és a Gyermekjogi egyezményben foglalt elvet.

Magyarország egyrészt mint a nemzetközi jog alanya, másrészt mint az Európai Unió tagállama köteles a nemzetközi dokumentumok égisze alatt kialakítani a saját stratégiáját és koncepcióját a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósítására. Valamint köteles az általa megkötött nemzetközi egyezményekben, szerződésekben vállalt kötelezettségeknek eleget tenni. Ennek érdekében Magyarország Alaptörvénye rögzíti, hogy a nemzetközi jogi kötelezettségek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.¹⁰ Az Alaptörvény a *Szabadság és Felelősség* alcím alatt sorolja fel azokat az emberi jogokat, amelyek hangsúlyosan a gyermekekre vonatkoznak.

A gyermekek jogai és a gyermekvédelem az egész jogrendszert átfogják, ezért minden olyan jogszabályt érint a gyermekbarát igazságszolgáltatás, amely által szabályozott eljárással a gyermek akár közvetlenül, akár közvetetten kapcsolatba kerülhet. Ahogy a fentiekben említettem, Magyarország köteles a nemzetközi és az uniós kötelezettségeinek eleget tenni, ennek érdekében megkísérelte a gyermekeket érintő igazságszolgáltatási rendszereket gyermekbaráttá tenni. Ahhoz, hogy előkészítse a szükséges törvénymódosításokat, létrehozta a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium a Gyermekbarát Igazságszolgáltatási Munkacsoportot, továbbá 2012-ben a Kormány meghirdette a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás évét.

Ezt követően született meg az első gyermekbarát igazságszolgáltatási csomag¹¹, amely a büntető törvénykönyvet, a büntetőeljárás törvényt, a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló törvényerejű rendeletet és a polgári perrendtartást módosította. Az első, hogy kizárják a gyermekek sérelmére súlyos

⁹ Marosán Melinda: *Gyermekbarát igazságszolgáltatás*. https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2021/09/marosan-melinda_gyermekbarat-igazsagszolgalattas_cimlappal.pdf (Letöltés: 2026. 01. 06.)

¹⁰ Magyarország Alaptörvénye. Q cikk (1) - (2) - (3) bekezdés.

¹¹ 2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

bűncselekményt elkövetőket a gyermekek nevelésével, felügyeletével és gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos tevékenység végzéséből. A második a megelőző pártfogás bevezetése volt, mely a bűnelkövetést közvetlenül követő hatékony beavatkozás, amely által csökkenthető a kiskorú elkövetők bűnisméltlésének kockázata.

A jogalkotó továbbá megalkotta a 32/2011. (XI. 18.) KIM rendeletet a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról, amely később módosításra került. A rendelet értelmében 14 éven aluli gyermek kihallgatására csak ilyen, speciálisan kialakított szobákban kerülhet sor. Ezután az új Btk. 2012-ben társadalmi vitára bocsátott koncepciójában is *expressis verbis* megjelent a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelményeinek jobban megfelelő normaanyag kialakításának igénye. Jelenleg a 34/2015. (XI. 10.) IM rendelet szabályozza a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításának és ellenőrzésének szabályit. A Kormány programjához kapcsolódva az Országos Bírósági Hivatal Elnöke 2013-ban szintén létrehozta az 56/2013. (II.14.) OBHE számú határozatával a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Munkacsoportot. Ennek célja, hogy a gyermekek érdekei és jogai polgári és büntető ügyekben hatékonyabban érvényesüljenek attól függetlenül, hogy az eljárásban félként, terheltként, tanúként vagy egyéb érdekeltként vesznek részt, és hogy az életkoruknak megfelelő bánásmódban részesüljenek az eljárás során.¹²

Az Európai Unió ütemtervében meghatározott követelmények jelentős része természetesen már beépült a magyar jogrendszerbe. A magyar igazságszolgáltatási rendszerben érvényesülő gyermeki jogok közül az első, az alapvető/általános gyermeki jogok, amelyek minden gyermeket mint önálló jogalanyiságú személyt megilletnek. A második a speciális gyermeki jogok, azaz amelyek az igazságszolgáltatási rendszerrel (akár elkövetőként, áldozatként vagy más szerepben) kapcsolatba kerülő gyermeket illetik meg. Valamint harmadikként az igazságszolgáltatás rendszerében érvényesülő általános jogok és jogelvek. Ha a gyermeki jogokat aszerint csoportosítjuk, hogy az igazságszolgáltatás mely területén

¹² Bencze-Bózsár Stella: *A gyermekbarát igazságszolgáltatás gyakorlati érvényesülése.* https://www.mabie.hu/attachments/article/158/Gyb%20igszolg%20és%20gyak%20megval_2017_05_publ.pdf (Letöltés: 2026. 01. 06.)

érvényesülnek, akkor a büntetőeljárásokban fogalmazódik meg a legtöbb olyan speciális elv, amely a 14 éven aluli, illetve a 14–18 éves gyerekeket védi.¹³

3. FOGALMI KÉRDÉSEK

Annak érdekében, hogy mélyrehatóan foglalkozni tudjunk a Barnahus módszerrel és az általa nyújtott iránymutatással, tisztában kell lennünk azzal, hogyan határoljuk el a gyermekkorúak, kiskorúak és a fiatalok fogalmát. Kitérek arra is, mely esetek igényelnek különleges bánásmódot.

3.1. GYERMEKKORÚAK, KISKORÚAK, FIATALOK

Ki számít gyermeknek? Több jogszabály is foglalkozik a gyermek fogalmával, de általános fogalomnak tekinthetjük a New Yorki Egyezmény 1. cikkét, mely szerint: „For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless, under the law applicable to the child, majority is attained earlier.”¹⁴ Főszabály szerint tehát az számít gyermeknek, aki a 18. életévét még nem töltötte be. A büntetőeljárás alanyai között nagyon sok esetben szerepel gyermek, akár elkövetői, akár sértetti oldalon, vagy akár tanúként.

A sértetti oldalon megjelenő gyermekek speciális köre azok a gyermekek, akik valamilyen családon belüli erőszak áldozataivá válnak, vagy az elkövető valamely – általában közeli – családtag.¹⁵ Az áldozat tehát ismeri az elkövetőt, sőt szoros kapcsolatban áll vele, ami még inkább sajátosabbá, mondhatni bonyolultabbá teszi az esetet. Ezek a gyermekek függőségi viszonyban élnek. Többségük ebben a környezetben nő fel, ahol az a benyomás alakul ki bennük, hogy ez a helyzet normális, és nincs benne semmi rossz. Ugyanakkor valahol mélyen érzik és tudják, hogy ez nem helyes, hiszen ezek a cselekmények teljesen ellentétesek az emberi természettel. Mégis nagyon nehéz kitörniük ebből a helyzetből. Emiatt sok esetben a gyermekek sérelmére elkövetett családon belüli bűncselekmények rejtve maradnak. Az áldozatként élő gyermek így ezekkel a terhekkel, traumákkal nő fel, és nagy az esélye annak, hogy a későbbiekben az áldozatból elkövetővé válik,

¹³ Gyurkó: i. m.

¹⁴ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

¹⁵ Csóka Anett: Kiskorú kihallgatása - a BARNAHUS-modell.

<https://www.jogiforum.hu/publikacio/2024/03/27/kiskoru-kihallgatasa-a-barnahus-modell/> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

követve a kapott mintát. Ahogy a fentiekben említettem a gyermekek többféleképpen kerülhetnek kapcsolatba az igazságszolgáltatással.

- ❖ Sértettként: A gyermekbarát igazságszolgáltatás fő célszemélye az eljárásban sértettként szereplő gyermek.
- ❖ Terheltként: A jelenleg hatályos 2012. évi C. törvény szerint egyes bűncselekmények kapcsán a 12. életévét betöltött személyek büntethetők, különleges helyzetükkel a fiatalkorúak büntetőjoga foglalkozik.
- ❖ Tanúként: Előfordul, hogy a bíróság 14. életévét betöltött, kivételesen be nem töltött gyereket hallgat meg tanúként.
- ❖ Oktatás keretében: Bírósági látogatás esetén, fakultatív jelleggel.
- ❖ Az ügyben érdekelt személyként: Egyes családjogi perekben a gyermek a leginkább érintett személy.¹⁶

Magyarországon a bűncselekmény áldozata a büntetőeljárásban kiskorú sértettként lép fel, amennyiben nem töltötte be a 18. életévét

Az ENSZ közgyűlése által 1989-ben *elfogadott Convention on the Rights of the Child* (CRC), azaz a gyermekek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: *gyermekjogi egyezmény*) 1990-ben lépett hatályba. Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvény hirdette ki. A gyermekjogi egyezmény alapján gyermek az a személy, aki a 18. életévét nem töltötte be. A magyar polgári jogi szabályok a 18. életévét be nem töltött személyt kiskorúnak nevezik, a büntetőjog pedig fiatalkorúnak abban az esetben, ha a terheltről van szó. Utóbbi a gyermekkorú elnevezést fő szabály szerint a 14., illetve kivételes esetekben a 12. életévét be nem töltött, büntetőjogi tényállást megvalósított személyek esetében alkalmazza.¹⁷

A büntetőeljárásban szereplő más személyeknél, így a sértett, tanú és egyéb érdekelt pedig a kiskorú elnevezéssel él a büntetőjog is. A magyar jogszabályokban tehát a gyermek fogalma jóval szűkebb körben fordul elő, mint a gyermekjogi egyezményben.

¹⁶ Marosán: *i. m.*

¹⁷ Kiss: *i. m.*

3. 2. MIT JELENT A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD?

A büntetőeljárás „főszereplője” sokáig egyértelműen a terhelt volt, és a terhelt jogai álltak a központban. Napjainkban egyre határozottabb nemzetközi követelményekkel kell szembenéznie mind a jogalkotónak, mind a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak, ezáltal a súlypont a terhelt irányából kezd átbillenni a sértett irányába. A bűncselekménnyel érintett, erőszaknak, szexuális vagy másfajta visszaéléseknek kitett gyermek a büntetőeljárásokban többnyire olyan jogrendszerrel, olyan legális megoldásokkal kerül kapcsolatba, amelyeket a felnőttek sajátosságait és jellemzőit szem előtt tartva alkottak meg, és amelynek szabályait a gyermek legtöbbször nem érti.¹⁸

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) XIV. fejezete „különleges bánásmód biztosítása a büntetőeljárásban” címmel, ellentétben az eddigi szétszórt elhelyezéssel, önálló fejezetben gyűjtötte össze az ebbe a körbe tartozó szabályokat.

A törvény 81. § (1) bekezdésének meghatározása szerint „a természetes személy sértett és a tanú különleges bánásmódot igénylő személynek minősül, ha a személyes jellemzői vagy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény jellege és körülményei alapján

- ❖ a megsértésben, a megsértetésben,
- ❖ az e törvényben meghatározott jogok gyakorlásában vagy kötelezettségek teljesítésében, vagy
- ❖ a büntetőeljárásban való hatékony részvételében akadályozott.”¹⁹

A gyermekkorúak büntetőeljárás során történő meghallgatása speciális kérdéseket és anomáliákat vet fel, függetlenül a gyermek eljárásjogi pozíciójától.

Különleges bánásmódot megalapozó körülmény lehet az érintett személy életkora, az érintett személy szellemi, fizikai, egészségi állapota, az eljárás tárgyát képező cselekmény kirívóan erőszakos jellege, illetve az érintett személynek a büntetőeljárásban részt vevő más személyhez fűződő viszonya.

Legtöbbször egyfajta sérülékeny csoporthoz tartozásról van szó, azonban a „sérülékeny csoport” mint név nem jelenik meg a Be.-ben, hanem a jogalkotó külön fejezetet szentel az idevonatkozó normáknak. Fő szabály szerint a sértettek és a

¹⁸ Parti Katalin – Solt Ágnes- Virág György: *Gyermekkorúak meghallgatása a büntetőeljárás során Magyarországon az európai és nemzetközi standardok tükrében*. OKRI, Budapest, 2018, 63.o

¹⁹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, 81.§ (1) bekezdés.

tanúk tartoznak ebbe a csoportba, ha megfelelnek a törvény által megkövetelt feltételeknek. Amennyiben a jogalkalmazó úgy dönt, a sértettek és a tanúk mellett más személyek is különleges bánásmódban részesülhetnek, így például a terhelnél, a védőnél, a szakértőnél, a szaktanácsadónál, a vagyoni érdekeltnél. Emellett a szabályozás kiterjed a sértett és a tanú, valamint a felsorolt személyek segítőire, de e személyekre figyelemmel másokra is.

Egyes sértetti-tanúi kör esetében az eljáró hatóságnak kötelező a különleges bánásmód alkalmazása. Ezeknél a személyeknél a különleges bánásmód a törvény erejénél fogva, külön döntés nélkül érvényesül. Ekként a büntetőeljárásban ex lege különleges bánásmódot igénylő személy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy és az is, aki ilyennek minősülhet, valamint a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje, továbbá a hatvanötödik életévét betöltött személy (2020. évi LVIII. tv 190. §-a alapján 2021. június 30-ig).²⁰ Az eljáró hatóság a kötelező esetekben is egyéni értékelés alapján, a különleges bánásmódot igénylő személy egyedi sajátosságainak figyelembevételével, a szükségesség és az arányosság elvének megfelelően hozza meg az egyes intézkedéseket.

A különleges bánásmód körében értékelendő jellemzőket, körülményeket mindig a konkrét ügghöz és az érintett személyhez kötődően kell feltárni. A különleges bánásmódban részesítés minden további körülmény mérlegelése nélkül indokolt lehet egyes bűncselekmény típusok, vagy szigorú jogkövetkezményekkel járó elkövetési körülmények esetén.

A különleges bánásmód körébe tartozó intézkedések három csoportját különíthetjük el.

Az első csoportba tartoznak az érintett kíméletét, valamint az érintett megfelelő jogérvényesítését biztosító eszközök. Ezen intézmények érdemben kevésbé befolyásolják az eljárás menetét. Alapvetően a Be. itt egy elvárást fogalmaz meg az eljáró hatóságokkal szemben, arra nézve, hogy az átlagost meghaladó körültekintéssel járjanak el a különleges bánásmódot igénylő személlyel szemben. A kíméleti eszközök tekintetében általános szabály, hogy a kíméletet szolgáló intézkedéseket mindig az eljárás érdekeire való figyelemmel és a lehetséges

²⁰ Kiss Anna: Különleges bánásmód (leg)új(abb) szabályai a büntetőeljárásban. In *Miskolci Jogi Szemle*, 16. évf., 5. szám (2022), 286-297. o.

mértékben kell biztosítani, de a megfelelő jogérvényesítés érdekében egyidejűleg, egymás mellett több kéméleti intézkedés is alkalmazható. A Be. alapján a kéméleti eszközök alkalmazása elsősorban azt jelenti, hogy a jogalkalmazónak közérthetően, a megértést és a megértetést elősegítő kommunikációra kell törekednie. Akár a zárt adatkezelés is elrendelhető, ugyanis az eljárási cselekmények során figyelni kell az egészségügyi adatok védelmére, valamint a magánélet kéméletére. A Be. az eljárási cselekmény haladéktalan lefolytatását és olyan előkészítését várja el, hogy az megismétlés nélkül elvégezhető legyen, ha az a különleges bánásmódot igénylő személy részvételével jár. Törekednie kell a jogalkalmazónak arra is, hogy az érintettek az eljárás más résztvevőivel való szükségtelen találkozást elkerüljék. Ha a kémélet más módon, vagy más intézkedéssel nem biztosítható, az eljárási cselekményt az arra szolgáló, vagy arra alkalmassá tett helyiségben kell lefolytatni. Kép- és hangfelvételt kell készíteni az érintettel lefolytatott eljárási cselekményről, és adott esetben a jelenlét telekommunikációs eszköz útján is biztosítható.²¹ Ezt a Be. pontosan szabályozza.

A második csoportba a védelmi intézkedéseket soroljuk. Ide tartoznak a speciális védelmi eszközök, melyre példaként szolgálhat a különösen védett tanú intézménye, a személyi védelem és a Védelmi Programban való részvétel. Ezen speciális védelmi eszközök leírását a 2017. évi XC. büntetőeljárásról szóló törvény 90.§, 94.§ és a 95.§ határozza meg.

A védelmi intézkedések alkalmazására csak a törvényben meghatározott feltételek mellett kerülhet sor, mivel adott esetben más eljárási résztvevő jogkorlátozásával járhat.

Védelmi eszközökhöz tartozik az, amikor a telekommunikációs eszköz használata, valamint hang, vagy kép- és hangfelvétel készítése esetén elrendelik, hogy az érintett személy személyazonosságának a megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságait az első helyen említett esetben, technikai eszközzel torzítsák, a második esetben pedig ezekről technikai úton torzítómásolatot készítsenek. A terhelt és a védő eljárási cselekményen való jelenléti jogának korlátozására is sor kerülhet a Be. szerint. Ebben az esetben ez azt jelenti, hogy a terhelt és a védő az eljárási cselekmény helyszínén személyesen nem lehet jelen, de az említett korlátozás nem vonatkozik arra az esetre, amikor a kapcsolatot telekommunikációs eszköz biztosítja. Az érintett személy részvételével zajló eljárási cselekményen jelen

²¹ Kiss: i. m. (2022).

lévő személyek kérdésfeltevési jogának korlátozása pedig azzal történik, hogy helyette indítványozhatják a kérdés feltevését. A különleges bánásmódot igénylő tanú szembesítésének a mellőzésére is sor kerülhet, az érintett személy személyes adatainak a zárt kezelését pedig hivatalból rendelik el. Kezdeményezni lehet a személyi védelem elrendelését, valamint a különösen védett tanúvá nyilvánítást, továbbá a Védelmi Programban való részvételre irányuló megállapodás megkötését is. A védelmi és kíméleti eszközöket együttesen is lehet alkalmazni.²²

A harmadik csoportba tartozó különleges bánásmódot igénylő személyek között differenciál a törvény. Kiemeli azokat a tanúkat és sértetteket, akik külön döntés nélkül is ebbe a csoportba tartoznak. A meghatározott személyi körrel folytatott eljárási- és bizonyítási cselekmények során a törvényi parancs szerinti rendelkezések be nem tartása relatív természetű eljárási szabálysértés. Nem értékelhető és nem használható fel bizonyítékként a hatóság megítélése szerint, ha az eljárási szabályszegés lényeges hatással volt az eljárás lefolytatására, a bizonyítás törvényességére vagy az érintett személy törvényes jogainak gyakorlására és a törvénysértés utóbb már nem orvosolható. A különleges bánásmód eszközrendszere a legutóbbi Be. módosítással bővült, és megjelent az eljárásban egy új kihallgatási módszer, közismert nevén a Barnahus.

4. A KISKORÚ SÉRTETTEKRE VONATKOZÓ KORÁBBI SZABÁLYOZÁS

Általánosságban elmondható, hogy a tizennyolc éven aluli sértettek különösek sérülékeny csoportot alkotnak, akik önállóan nem képesek megvédeni magukat vagy jogaikat érvényesíteni. Ebből kifolyólag a gyermekvédelem keretein belül a büntetőeljárás kiemelt figyelmet igénylő területté vált, ahol különösen lényeges a bűncselekmények gyermekkorú áldozataival való hatékony foglalkozás.

A gyermekkorú tanú életkori sajátosságainak figyelembevétele hosszú, több évtizeden átnyúló fejlődésen ment át, míg elért a mai részletes, a gyermekek érdekeire nagyobb hangsúlyt fektető szabályozásáig. A gyermekek kifejezett védelmét, kíméletét célzó büntetőeljárási rendelkezéseket sem a bűnvádi eljárásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk, sem az 1952. január 1. napjától hatályba lépett büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény nem tartalmazott.²³

²² Kiss: i. m. (2022).

²³ Sörös: i. m.

Az 1962. május 13. napján kihirdetett 1962. évi 8. törvényerejű rendeletben találhatjuk meg az első kifejezetten gyermektanúkat érintő rendelkezést. A rendelet 133. § (2) bekezdése szerint: „Gyermek- és fiatakorú személy tanúkénti kihallgatásánál – a hatóság belátása szerint – a tanú gondozója (szülő, törvényes képviselő stb.) és pedagógus is jelen lehet.” A jogszabály szövegezése megkülönbözteti a gyermek és a fiatakorú tanút, azonban arra nem tér ki, hogy kik tartoznak az egyik vagy a másik csoportba. Erre következtést egyrészt a törvényerejű rendelet XVI. fejezetének rendelkezéseiből, mely a fiatakorúak elleni büntetőeljárásra vonatkozó egyes külön rendelkezéseket tartalmazza, valamint az ekkor hatályban volt Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 85. §-ából vonhatunk le, ahol a fiatakorú elkövetőként a 14 életévet betöltött, de a 18. életévét el nem érő személyt nevesíti. Ezen szóhasználat alapján a gyermekkorúnak a 14. életévét be nem töltött személy tekinthető. A büntetőeljárási törvény szövegezése különbséget tesz gyermekkorú és fiatakorú tanú között, azonban a két életkori kategória nem eredményezi eltérő eljárási szabályok alkalmazását.²⁴ Valamennyi 18 év alatti tanú kihallgatására ugyanazon (a fentiekben említett) egy mondat vonatkozik.

A gyermekek fokozottabb védelmét felismerő rendelkezéssel bővült az 1974. évtől hatályos büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény, melynek 63.§ (3) bekezdése értelmében: „Gyermekeköt csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha vallomása olyan bizonyítékot tartalmazhat, amely előreláthatóan másként nem pótolható.” Azonban azt, hogy kik tartoznak a gyermek életkori kategóriába, a jogszabály továbbra sem nevesítette. Előrelépést jelent ugyanakkor, hogy a gyermekkorú tanú kihallgatása nem automatikus, és feltételhez köti, arra kizárólag akkor kerülhet sor, ha vallomása olyan bizonyítékot tartalmazhat, amely előreláthatóan másként nem pótolható. Ennek indokát adja a törvényi szakaszhoz fűzött kommentár, mely szerint „a gyermek életkori sajátosságainál fogva kihallgatásakor súlyos pszichés megterhelésen, traumán eshet át, amely aránytalanul nagyobb kárt okozhat, mint a vallomásának mellőzése vagy pótlása”. Mint látható, a jogalkotó, szakítva a korábbi gyakorlattal, már az állam büntető igazságszolgáltatási érdeke mellett figyelembe veendőnek tartja a gyermek személyiségének a védelmét is. A gyermekkorú tanú- a büntetőeljárási törvény 63. § (3) bekezdéséhez fűzött kommentár szerint hamis tanúzásra történő

²⁴ Sörös: *i. m.*

figyelmeztetését mellőzni kell, ugyanakkor az igazmondás fontosságára kell figyelmeztetni, és a kihallgatása során a szavahihetőséget folyamatosan figyelemmel kell kísérni, és kihallgatása során igen nagy körültekintéssel kell eljárni, hogy lehetőség szerint minél kevesebbet észleljen a vallomáshoz fűződő következmények nyomasztó terhéből.²⁵

A 2003. július 1-jén hatályba lépett, az 1973. évi I. törvényt felváltó 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: *régi Be.*) elmozdult a korábbi, szüksékvé szabályozástól, és több „gyermekbarát” rendelkezést vezetett be. A törvény – elődjéhez hasonlóan – rögzítette, hogy olyan személy nem hallgatható ki tanúként, akitől testi vagy szellemi állapota miatt egyértelműen nem várható megbízható vallomás. Ezen túlmenően a gyermekkorú tanú kihallgatására csak akkor kerülhetett sor, ha a vallomása olyan bizonyítékot szolgáltatott, amely mással nem pótolható. A jogalkotó szándéka tehát az volt, hogy amennyire csak lehetséges, elkerüljék a 14 év alatti gyermekek kihallgatását. Ugyanakkor ez nem minden esetben volt megvalósítható. A régi Be. nagyobb jelentőséget tulajdonított a gyermekkorú tanú törvényes képviselőjének szerepére. Lehetőséget biztosított arra, hogy a gyermek érdekeinek védelmében ügyvédet bízzanak meg. A törvény továbbá kimondta, hogy amennyiben a kihallgatandó személy szellemi vagy egyéb állapota miatt korlátozottan képes felmérni a tanúvallomás megtagadásának következményeit, csak akkor hallgatható ki tanúként, ha vallomást kíván tenni, és ehhez törvényes képviselője vagy az általa kijelölt hozzátartozó beleegyezését adja.

2011-ben a jogalkotó felismerte, hogy a hivatalok rideg helyiségei nem alkalmasak a kiskorúak meghallgatására, ezért előírta, hogy legkésőbb 2014-től a 14 év alatti gyermekek meghallgatását úgynevezett meghallgatószobákban kell lebonyolítani, amelyeket minden megyei rendőr-főkapitányságon ki kellett alakítani. Ezeket a szobákat a gyermek szükségleteinek megfelelően kellett kialakítani, biztosítva a lelki és fizikai biztonságukat, és alkalmasnak kellett lenniük arra, hogy a vallomás kép- és hangfelvétellel rögzíthető legyen. A szobák kialakításával kapcsolatban további előírások vonatkoztak a helyiség méreteire, a természetes fény biztosítására és a minimális hőmérsékletre is. Jelenleg ez a rendelet már hatályon kívül van, és a meghallgatószobák helyét a különleges bánásmódot igénylő személyek meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiségek vették át, azonban ezek kialakításának, céljának és használatának alapvető szabályai változatlanok

²⁵ Sörös: *i. m.*

maradtak. A bíróságoknak, ellentétben a rendőrséggel, nem volt jogszabályi kötelezettségük a meghallgatószobák kialakítására. Ennek ellenére az Országos Bírósági Hivatal 2012-ben elindította a „Gyermekek központú Igazságszolgáltatás” programot, amelynek célja az volt, hogy 2014. december 31-ig minden olyan bírósági épületben, ahol a létszám meghaladja a hét főt, olyan meghallgatószobákat hozzanak létre, amelyek lehetővé teszik a gyermekek kíméletes meghallgatását.

2015. november 1-től további gyermekbarát jogszabályi rendelkezések léptek hatályba:

- ❖ Kötelezővé vált a gyermekkorú kihallgatásának kép- vagy hangfelvevő eszközzel történő rögzítése.
- ❖ Lehetővé tették, hogy a gyermek meghallgatása zártcélú távközlő hálózat használatával történjen.
- ❖ Előírták, hogy nyomozás során, ha a sértett gyermekkorú, és nemi élet szabadsága vagy nemi erkölcs elleni bűncselekmény, illetve hozzátartozó sérelmére elkövetett személy elleni bűncselekmény miatt hallgatják ki tanúként, a kihallgatást végző személynek azonos neműnek kell lennie vele.

5. A BARNAHUS-MODELL

A Barnahus-modell néven elhíresült izlandi kihallgatási módszer mutatja meg a gyermekbarát igazságszolgáltatás egyik új eszközét. A sértett másodlagos viktimizációjának elkerülését célzó kihallgatási technika izlandi eredetű, de annak egyes elemei az új büntetőeljárási törvényben (2017. évi XC. törvény) is megjelennek.

5.1. AZ IZLANDI MÓDSZER

Az Európai Barnahus-előírások Európában elsőként próbálják meghatározni a Barnahus-modellként ismert beavatkozó intézkedések és szolgáltatások elveit. A Barnahus egy izlandi szó, melynek jelentése: gyerekház. A fogalom arra az 1998-ban megnyílt házra utal, amely egy interdiszciplináris, multidiszciplináris együttműködésen alapuló komplex, a gyermek legfőbb érdekét és a gyermeki jogok érvényre jutását biztosító rendszer. Magyarország adaptálta a Barnahus-modellt, mely komplex szolgáltatást nyújt az abúzus gyermekáldozatainak a gyermekvédelem együttes munkájával.

A modell kidolgozója az izlandi származású Bragi Gudbrandsson, aki célul tűzte ki, hogy a bűncselekmény által traumát szenvedett gyermekek barátságos és családi környezetben hallgassa ki a hatóság. Eddig száznál több Barnahus-intézmény létesült Európában, legtöbbjük a skandináv országokban található, de mára már Európa legtöbb országában teret hódított a modell. A módszer eredetileg olyan gyermekek részére lett kitalálva, akik szexuális abúzus áldozatai lettek saját családtagjaik által. Ezek az áldozatok nehezen nyílnak meg, és nehezen beszélnek azokról a sérelmekről, amelyek okozóival normális esetben szeretettel és bizalommal teli kapcsolatban kellene lenniük. A „gyermekházban” együttesen vannak jelen a bűncselekmény áldozataként abúzust szenvedett gyermek megsegítésének céljából a rendészeti és büntető igazságszolgáltatási szervek, a gyermekvédelmi szolgálatok, valamint az egészségügyi és mentálhigiénés szakemberek. A multidiszciplináris intézményrendszerben a gyermek szakértői vizsgálata, kihallgatása és esetének utókövetése megtörténik anélkül, hogy mind időben, mind térben elhúzódó eljárási cselekmények hatására kialakulna a sértett másodlagos viktimizációja.²⁶

A modell 5 alapelve a következő:

- ❖ Bizonyítékon alapuló protokoll alapján kell megtörténnie a gyermek kihallgatásának.
- ❖ A gyermek vallomásának bizonyító erejét megfelelő intézkedésekkel biztosítják, a tisztességes eljárás elvének megfelelően. A cél annak megakadályozása, hogy a gyermekkorú sértettnek a bírósági eljárás során meg kelljen ismételnie a vallomását.
- ❖ Rendelkezésre állnak a gyermek fizikai jólétét és felépülését biztosító körülmények, valamint a gyermekházban elvégzett egészségügyi értékelés. Továbbá hozzáférhetőek a rövid és a hosszú távú terápiás szolgáltatások, illetve a pszichológiai segítségnyújtás.
- ❖ Végezetül szükséges az áldozat és testvére számára a védelmi intézkedések felmérése és az intézményben utánpótlásának megfelelő biztosítása.

Hogyan néz ki maga az intézmény? Európában a legtöbb Barnahus-intézményrendszert egy klasszikus családi házban alakítják ki, ahol meghallgató

²⁶ Fantoly Zsanett: Az izlandi Barnahus-modell és annak hazai gyakorlata. In *Magyar Rendészet*, 22. évf., 2. szám (2022), 229-236. o.

helyiség, valamint ezzel összefüggésben monitoring szoba, orvosi szoba, terápiás szoba, illetve egyéb helyiségek találhatóak további feladatok elvégzéséhez. A szobákat úgy alakították ki, hogy barátságos, komfortos hangulatot árasszanak, ezzel is biztonságérzetet nyújtva a gyermekeknek. Folyamatos étel és ital ellátás is biztosított. A szombathelyi látogatásom során lehetőségem nyílt az intézmény valamennyi helyiségének alapos megismerésére.

A Barnahus gyermekbarát környezete gondosan és tudatosan lett kialakítva annak érdekében, hogy a gyermekek belépéskor elkerüljék azt a hivatalos, rideg atmoszférát, amely egy hagyományos tárgyalóteremben tapasztalható. A színek élénkek, vidámak, a bútorok kényelmesek és barátságosak, kifejezetten a gyermekek igényeire szabva lettek megtervezve. Ezek az elemek már önmagukban is csökkenthetik a gyermekek feszültségét és félelmeit. Belépéskor a gyermekek megnyugodhatnak, hiszen egy olyan környezet veszi körül őket, amely inkább hasonlít egy otthonos szobára, mint egy bírósági helyiségre. A kihallgatás előtt a gyermekek egy játszó szobába mennek az intézmény egyik szociális munkatársával. A szoba úgy van kialakítva, hogy minden korosztály otthonosan érezze magát, míg várakozik. Ez a barátságos légkör elősegíti, hogy a gyerekek könnyebben megnyíljanak, és kevésbé érezzék a büntetőeljárás nyomasztó súlyát.

Ha vádemelésre kerül sor, annak érdekében, hogy a gyerekeknek ne kelljen megismételni a vallomást, a kihallgatásokat audiovizuális eszközökkel rögzítik. Csakúgy, mint az általános kihallgatási követelményrendszer alapján, itt is az a cél, hogy releváns, a büntetőeljárás során is felhasználható bizonyítékot szerezzenek, de speciális kihallgatási technikával. Ahhoz, hogy a sértett további traumát ne szenvedjen, kirendelt igazságügyi pszichológus szakértő jár el. A speciális kihallgatási módszer lényege szerint a kihallgatást a „gyermeki lélek szakértője” végzi, aki jogilag releváns kérdéseket a gyermek számára érthető módon tolmácsolja. Így 95%-os pontossággal meg lehet állapítani, hogy a gyermek beszámolója megfelel-e a valóságnak.²⁷

A fentiekben említett monitoring (szomszédos) szoba segítségével a multidiszciplináris intézmények minden érintett tagja valós időben részt vehet a gyermek kihallgatásának megfigyelésén. Ezáltal lehetséges a kérdező és a megfigyelő közötti interakció, azaz kérdések feltétele a kérdezőn keresztül. A kihallgatószobákban speciális eszközöket használnak, melyek a gyermekek eseti

²⁷ Fantoly: *i. m.*

kommunikációját segíti elő. Ilyen eszköz például az abúzusbaba, mely a nemi jellegzetességeket érzékelteti. A baba segítségével el tudják játszani, hogy pontosan mi és hogyan történt, anélkül, hogy elmesélnék, azzal is újra átélve a történeteket. A pszichológiában is ismert különféle tesztek is használnak. Kisebb gyerekek esetében a Világjáték tesztet alkalmazzák, melynek lényege, hogy a gyerekek lekicsinyített figurákból és alkotórészekből megépítsék saját világukat. Nagyobb gyerekek esetében pedig a Rorschach-tintafoltteszt nyújt segítséget.

4.2. A BARNAHUS-MODELL HAZAI IMPLEMENTÁLÁSA

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét a világ szinte minden országában ratifikálták, ami elősegítette a gyermekjóléti szakpolitikák és gyakorlatok Európában kialakuló konvergenciáját, amely számos különböző szereplő, köztük kormányzati és nem kormányzati szervezetek, szakmai társulások és egyetemek fokozott együttműködésén és közös erőfeszítésein alapul. Ezen túlmenően az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Bíróságnak az ítélkezési gyakorlata is jelentős hatást gyakorolt, amelyek az elmúlt évtized során több esetben hivatkoztak az ENSZ Gyermekjogi Egyezményére döntéseikben. Ennek eredményeként az Európában uralkodó két eltérő gyermekvédelmi hagyomány – a szakpolitikák és eljárások által szabályozott „Gyermeatmentés”, valamint a kevésbé gyermekközpontú, inkább a családot támogató „Családtámogatás” – egyre inkább háttérbe szorult, és helyüket az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye által meghatározott, jogalapú megközelítés vette át. Ezek a folyamatok teremtették meg azt a hátteret, amelyben a Barnahus-modell elvei és gyakorlata megvalósulhatott és elterjedhetett. A Barnahus arra törekszik, hogy a gyermekek jogait működőképesen érvényesítse, vagyis megfelelő támogatást, védelmet és gyermekbarát igazságszolgáltatást nyújtson számukra. Az Európai Barnahus-irányelvek ezeket az operatív gyakorlatokat testesítik meg, ezért iránymutatóként kell rájuk tekinteni az erőszak kiskorú áldozatainak és tanúinak jogérvényesítésének előmozdításában.

A Barnahus-modell multidiszciplináris és intézmények közötti megközelítést alkalmaz, amely egyetlen szervezet keretein belül biztosítja a különböző (igazságszolgáltatási, szociális, egészségügyi) szervezetek együttműködését egy gyermekbarát helyszínen. Ez átfogó szolgáltatásokat kínál a gyermekek és családtagjaik számára. A Barnahus-modell azon az elven alapul, hogy a gyermek

által elmondottak kulcsfontosságúak a gyermekek ellen elkövetett bántalmazások feltárásához és kivizsgálásához, mind büntetőjogi, mind gyermekvédelmi és terápiás célokból. Bár a Barnahus kifejezés viszonylag konkrét jelentéssel bír, a Barnahus-házak létrejötte és szervezeti formái országonként, sőt néha egyazon országon belül is eltérőek. Különbségek mutatkoznak a célcsoportok, a szerepek és felelősségek viszonyrendszerében, valamint a partnerek közötti együttműködés kereteiben a fő funkciók megvalósítása terén. Ez például kiterjed arra, hogy mely szakemberek végzik a gyermekek kihallgatását, mely igazságügyi eljárásrendet alkalmaznak, valamint arra is, hogyan biztosítják a terápiás és egészségügyi szolgáltatásokat.

A Barnahus elveit és gyakorlatát ma már az Európa Tanács (ET) és az Európai Unió (EU) számos európai jogi és szabályozási eszköze is tükrözi, illetve támogatja közvetett vagy közvetlen módon, mint pl. a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális zaklatása elleni Európa tanácsi egyezmény (2010)²⁸, az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai (2010)²⁹, a gyermekbarát szociális szolgálatokról szóló Európa tanácsi ajánlás (2011)³⁰, a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló uniós irányelv (2011)³¹ a bűncselekmények sértettjeinek támogatására, védelmére és jogaira vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló uniós irányelv (2012)³².

A Barnahus működése Magyarországon nem tekint vissza hosszú múltra. 2016. november 15.-én alakult meg az első Barnahus Szombathelyen a TEGYESZ (Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat) épületében, a gyermekvédelem részeként egy pilot, azaz kísérleti programként.

²⁸ Az Európa Tanács a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális bántalmazás elleni védelméről szóló egyezménye (CETS 201).

²⁹ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatásai (amelyet a miniszterhelyettesek 2010. november 17-ei 1098. ülésén fogadtak el).

³⁰ A gyermekek jogairól, valamint a gyermek- és családbarát szociális szolgálatokról szóló Európa tanácsi ajánlás.

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU IRÁNYELVE (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről.

³² Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról, valamint a 2001/220/JHA tanácsi kerethatározat felváltásáról.

5. GYERMEKBARÁT KÖRNYEZET

A gyermekek megfelelő környezetben történő kihallgatása kulcsfontosságú a Barnahus intézményekben. Ennek érdekében mind a tárgyi, mind a személyi feltételek gondos megtervezésére és folyamatos fejlesztésére van szükség. A feltételeket, szabályokat a Barnahus Promise projekt Minőségi Előírása tartalmazza.

A gyermekbarát környezet tárgyi feltételei különböznek a hagyományos kihallgatási terek kialakításától. Első fontos szempont, hogy a Barnahus lehetőleg egy különálló épületben, például egy lakóövezetben helyezkedjen el, mely a gyermekek számára is ismerős lehet. Az épület elhelyezkedése és kialakítása elengedhetetlen ahhoz, hogy a szolgáltatást minden gyermek számára elérhetővé tegye, és biztosítsa a gyermek magánéletének védelmét, illetve biztonságát. A biztonságos, semleges és gyermekbarát környezet biztosítása központi szerepet játszik a szorongás csökkentésében és az újratraumatizálás megelőzésében.³³ A könnyebb hozzáférhetőség érdekében a helyszínnek megközelíthetőnek kell lennie tömegközlekedési eszközökkel, valamint a fogyatékkal élő és/vagy különleges igényű gyermekek számára akadálymentesíteni kell a helyiségeket. A belső környezet azért különösen lényeges, mivel ha a gyermeket már belépéskor egy barátságos, vidám környezet fogadja, akkor könnyebben megnyugszik, és kevésbé okoz neki traumát, mint egy általános rendőrségi kihallgató szoba. A berendezést gyermek- és családbarát, a gyermekek korának megfelelő bútorok és anyagok alkotják, különös tekintettel a váróhelyiségekre. A különböző helyiségek úgy vannak kialakítva, hogy bármely korú és fejlődési szakaszban lévő gyermek számára fizikailag biztonságosak legyenek. Kizárólag a kihallgatásra váró gyermekek részére alakították ki a játszó szobát, mely minden korosztály igényeinek megfelelő játékkal van ellátva. Ez a szoba azért is fontos, hisz előírás, hogy az áldozat és a feltételezett elkövető semmilyen körülmények között ne kerülhessen kapcsolatba egymással, viszont általában, ebben az esetben az elkövetők a családtagok, így ameddig a szakemberek felkészülnek a kihallgatásra, a gyermekek biztonságban játszhatnak az intézmény egyik szociális munkásával.

A gyermekbarát környezet személyi feltételei szintén kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Az ilyen intézményekben dolgozók között pszichológusok, gyermekvédelmi szakemberek és szociális munkások is jelen vannak. E szakemberek közös célja,

³³ Promise projekt, Barnahus Minőségi Előírások.

https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/HU_StandardsSummary_FINAL.pdf (Letöltés: 2026. 01. 06.)

hogy multidiszciplináris csapatként támogassák a gyermek jólétét, és a lehető legkíméletesebb eljárást biztosítsák. Az ilyen környezetben dolgozó kihallgatóknak alapos képzést kell kapniuk a gyermekekkel való kommunikációs technikákból, hogy megfelelő kérdéseket tudjanak feltenni, és figyelmesen tudják értelmezni a gyermek nonverbális jelzéseit is. Fontos, hogy a kihallgatást végző személy empátiával és türelemmel forduljon a gyermek felé, miközben fenntartja a professzionalizmus szükséges szintjét, hiszen ez jelentős mértékben hozzájárul a vallomás megbízhatóságának és a gyermek mentális jólétének megőrzéséhez. A gyermekbarát környezet és a szakértői csapat közös célja, hogy csökkentsék a gyermek kihallgatásával járó érzelmi megterhelést.

Az eljárás során alkalmazott technikák, mint a narratív módszer, amely során a gyermek szabadon beszélhet a történekről anélkül, hogy irányított kérdésekkel terhelnék, nagy segítséget nyújtanak abban, hogy a gyermek hitelesen tudja megosztani az élményeit. A szakirodalom hangsúlyozza, hogy a gyermekbarát környezet, amelyet jól képzett szakemberek által vezetett folyamatok és együttműködés jellemez, elősegíti a gyermekek optimális érzelmi és pszichológiai támogatását, így a Barnahus-modell ideális keretet nyújt a bántalmazás áldozataivá vált gyermekek számára, hogy feldolgozhassák traumatikus élményeiket. A gyermekbarát környezet kialakítása és a személyi feltételek biztosítása a Barnahus-modellben nem csupán az empátia és a gyermekek iránti gondoskodás jele, hanem a vallomások megbízhatóságának és az eljárás igazságosságának záloga is. A gyermekbarát környezet révén a gyermekek könnyebben képesek kifejezni magukat, és nagyobb eséllyel osztják meg élményeiket őszintén és részletekbe menően, ami nemcsak a gyermek érdekét szolgálja, hanem a büntetőeljárás sikeres lezárását is támogatja.

6. A MODELL KAPCSOLATA A BÜNTETŐELJÁRÁSSAL

A Be. legfőbb célja egy olyan eljárásjogi keretrendszer kialakítása volt, amely megakadályozza a bűncselekmények gyermekkorú sértettjei számára a büntetőeljárás során bekövetkező másodlagos viktimizációt. A Be. első módosítása 2021. január 1-jétől lehetővé tette az izlandi Barnahus-módszer alkalmazásának lehetőségét a büntetőeljárás keretein belül. A cél egy „módszertan-semleges” jogi keretrendszer kialakítása volt, amely lehetővé teszi más, hasonló célokkal bíró és arra alkalmas módszerek és kihallgatási technikák alkalmazását is. A szabályozás

tehát nemcsak a Barnahus-módszer használatát kívánta elősegíteni, hanem minden olyan szakmai alapokon nyugvó módszer integrálását is, amelyet a gyermeklélektan vagy gyermekvédelem területén jártas szakemberek alkalmazhatnak. Ennek célja, hogy a gyermekek lehetőség szerint csupán egyszer kerüljenek kihallgatásra, és hogy a meghallgatás során szerzett vallomás elegendő bizonyítékot nyújtson a vádemeléshez és az ítélethozatalhoz. Amennyiben a gyermek többszöri kihallgatása elkerülhetetlen, úgy az arra azonos módszertannal és azonos szakember által kerüljön sor.

A gyermekek jogainak védelme érdekében a törvény előírja, hogy a gyermekekkel szembeni eljárási cselekmények kíméletesen és védett környezetben történjenek. Ez azt jelenti, hogy a kihallgatásukat, tanúkénti szereplésüket vagy bármely más eljárási részvételüket úgy kell megszervezni, hogy az a lehető legkisebb mértékben traumatizálja őket. Az ilyen intézkedések célja nemcsak a másodlagos viktimizáció megelőzése, hanem a gyermek méltóságának és jogainak maximális tiszteletben tartása is. A magyar jogrendszerbe a gyermekek kíméletét biztosító meghallgatás lehetőségét a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény vezette be. A Be. módosítás kodifikálta a gyermekbarát kihallgatás Barnahus módszertan szerinti intézményesülését a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény elrendelése esetén, azonban nem teremtette meg a komplex gyermekjóléti szolgáltatás alkalmazásának lehetőségét.

Ahogy már a fentiekben említettem, hazánkban 2016-ban nyitotta meg kapuit Szombathelyen az első gyermekház. 2021 februárjában Budapesten is megnyílt egy Meghallgató és Terápiás Központ a Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Alföldi utcai épületében, 2021 júniusában pedig Debrecen csatlakozott a Barnahus rendszeréhez.³⁴ A hazai intézmények funkcionális működtetési feltételei mellett annak biztosítása is elengedhetetlen, hogy elegendő, valamint speciálisan képzett szakember álljon rendelkezésre a modell hatékony működtetéséhez. Az ilyen szintű szakszerűség nélkülözhetetlen a gyermekek jogainak és méltóságának tiszteletben tartása érdekében.

A Be. novella hatálybalépése óta világossá vált a törvényi rendelkezések pontosításának szükségessége. Különösen fontos a közreműködő szakember eljárásjogi státuszának tisztázása, a gyermekkorúak sérelmére elkövetett

³⁴ Fantoly: *i. m.*

bűncselekmények esetében szükséges igazságügyi szakértőkhöz való viszony, valamint az alkalmazható módszertanokkal kapcsolatban az eljárási törvény telekommunikációs eszközök használatára vonatkozó szabályok pontosítása.

6. 1. IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ, SZAKTANÁCSADÓ

Az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem multidiszciplináris összekapcsolása eredményeként a 2020. évi XLIII. törvény 154. §-a 2021. január 1-jétől bevezette a hazai büntetőeljárási törvénybe azt a lehetőséget, hogy:

A Be. 87. § (1) bekezdés b) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén)

„b) elrendelheti, hogy

ba) az eljárási cselekményen igazságügyi pszichológus szakértő is jelen legyen, illetve

bb) az eljárási cselekményt igazságügyi pszichológus szakértő vagy a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző szaktanácsadó közreműködésével hajtja végre.”³⁵

Ezáltal jogilag is elfogadottá vált az abúzust elszenvedett gyermekkorú sértett vonatkozásában a különleges bánásmód új, speciális eszköze: a Barnahus kihallgatási formája.

A Be. 87. § (1) bekezdés b) pont bb) alpont alapján közreműködő különleges szakismerettel rendelkező személy szaktanácsadóként vesz részt az eljárásban. A Be. 270. § (1) bekezdése alapján az eljáró hatóság szaktanácsadó közreműködését veheti igénybe, ha a bizonyítási eszközök felderítéséhez, felkutatásához, megszerzéséhez, összegyűjtéséhez vagy rögzítéséhez különleges szakismeret szükséges.

Annak érdekében, hogy a különleges bánásmódot igénylő személyek vonatkozásában – annak jellegénél fogva, elsősorban a gyermekkorú sértett esetén – a nyomozás során sor kerülhessen a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 61. § (2) bekezdése szerinti, Barnahus-modellen alapuló szolgáltatás igénybe vételére, valamint ott lefolytatott eljárási cselekmény

³⁵ A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény, 154.§.

eredményének, illetve az arról készült kép- és hangfelvételnek a bizonyítékként való felhasználására, szükségessé vált a Be. módosítása, a módszer eljárásjog pozíciójának kialakítására.³⁶

A javaslat lényege, hogy a megjelölt módszerrel végrehajtott cselekmény eljárási cselekménynek minősül, amelyet a nyomozó hatóság vagy az ügyészség végez. A Be. szerint a módszer alkalmazása eljárási cselekményként – kihallgatásként vagy meghallgatásként – értelmezendő, amelyet az eljáró hatóság igazságügyi szakértő bevonásával vagy a módszer alkalmazására jogosító képesítéssel rendelkező, a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 61. § (2) bekezdése alapján tevékenykedő szolgáltató, szaktanácsadóként közreműködve hajt végre. Amennyiben a bizonyítási eszközök felderítése, felkutatása, megszerzése, összegyűjtése vagy rögzítése különleges szakértelmet igényel, a Be. 270. § (1) bekezdése értelmében szaktanácsadó bevonása lehetséges. A szakértő és szaktanácsadó munkája azért lényeges a büntetőeljárás során, mert az ő közreműködésükkel olyan speciális szaktudás válik hozzáférhetővé az eljárásban, amellyel a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság nem rendelkezik. A büntetőeljárás során szaktanácsadóként – külön jogszabályi előírás hiányában – bármely olyan személy igénybe vehető, aki egy adott szakterületen különleges szaktudással rendelkezik. Gyakorlatban nem kizárt, hogy az eljáró hatóság olyan személyt vonjon be szaktanácsadóként, aki egyben igazságügyi szakértői szerepben is tevékenykedik, de más, megfelelő elméleti tudással vagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező személy is alkalmas lehet erre. Szaktanácsadó bevonása főszabályként nem kötelező; kivételt képez a tanú és a gyanúsított vallomásának műszeres ellenőrzése a nyomozás során, bár ez a rendelkezés a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyekre nem vonatkozik. Emellett további különbség, hogy szaktanácsadó bevonásáról a bíróság nem rendelkezhet.

A Barnahus-módszer célja és központi eleme, hogy a gyermeket lehetőleg egyszer hallgassák meg, melynek során mind az eljárási szempontból, mind a pszichológiai, pszichiátriai és gyermekvédelmi szempontból releváns kérdések tisztázhatók legyenek. Mindez a Be. 87. § (1) bekezdés b) pont bb) alpontja által meghatározott eljárási cselekményként jelenik meg, kihallgatásnak vagy meghallgatásnak minősül, amelyet az eljárást végrehajtó hatóság igazságügyi

³⁶ Végső előterjesztői indokolás a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvényhez (MK Melléklete Indokolások Tára 67. szám 2020.)

pszichológus szakértő vagy a módszer alkalmazására speciális képesítéssel rendelkező, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző szaktanácsadó közreműködésével hajt végre.

A büntetőeljárásban általános szabály, hogy a szaktanácsadó (szakértő) nem bízható meg eljárási cselekmény önálló elvégzésével.³⁷ Az eljárási cselekményen közreműködő szaktanácsadó ezért soha nem válik az eljárási cselekmény „urává”, mivel az eljárási cselekményen csak résztvevőként van jelen, az eljárási cselekményekkel kapcsolatos rendelkezési joga nincs. A Be. 87. § (1) bekezdés b) pont bb) alpontja szerinti eljárási cselekmény végrehajtása sajátos szabályozást vezet be, mivel ebben az esetben a szaktanácsadó (szakértő) közvetlenül részt vesz a cselekmény végrehajtásában, amely leginkább a tolmács közreműködésével zajló eljáráshoz hasonlítható. Míg azonban a tolmács bevonásánál fontos, hogy az eljárás résztvevői tisztában legyenek a tolmács szerepével – vagyis, hogy ő kizárólag az eljáró szerv üzenetét közvetíti –, addig a Barnahus-módszer esetében a cselekmény végrehajtásának lényege, hogy az érintett fiatakorú jellemzően közvetlenül nem találkozik a szaktanácsadó által képviselt szervvel. Az ő szemszögéből nézve az eljárási cselekményt maga a szaktanácsadó hajtja végre, és ez az általa érzékelhető módon zajlik le. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság közvetlenül csak a szaktanácsadóval van kapcsolatban, őt irányítja, miközben az eljárási cselekménnyel érintett fiatakorúval csupán közvetett módon, a szaktanácsadón keresztül kommunikál.

6. 2. A TANÚVALLOMÁS SZEREPE

A 2017. évi XC. büntetőeljárásról szóló törvény 168. § (1) bekezdésének meghatározása szerint *tanúként az hallgatható ki, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet.* A büntetőeljárásban a személyi jellegű bizonyítékok, így a terhelt vagy a tanú vallomása a leggyakoribb, legfontosabb bizonyítékforrások. A megértés határai rendkívül képlékenyek, számos értelmi, szociális és érzelmi tényező befolyásolhatja mind szubjektív, mind objektív síkon. A bizonyítási eljárás speciális megismerési folyamat, amelynek során a bíróság tudomást szerez azokról az

³⁷ Végső előterjesztői indoklás az egyes igazságügyi tárgyú kormányrendeleteknek a büntetőjogi tárgyú törvények módosításával összefüggő módosításáról szóló 675/2020. (XII. 28.) Korm. rendelethez: A nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet módosítása (MK Melléklete, Indoklások Tára 10. szám, 2021.)

adatokról és tények tartalmáról, amelyek a hatáskörébe tartozó ügy eldöntéséhez elengedhetetlenek.³⁸ A megismerés középpontjában olyan múltbéli tények vagy események állnak, amelyek mindig konkrét, egyedi módon, esetenként eltérően bontakoznak ki, és a feltáró számára ismeretlenek. A törvények a büntetőeljárás elé követelményként azt állítják, hogy a benne részt vevő személyek együttes tevékenységének eredményeként a bíróság a valós, objektív igazságot állapítsa meg arról, hogy történt-e bűncselekmény, valamint az elkövető kilétéről. Sok esetben, így például az abúzzsal kapcsolatos eljárásokban valószínű, hogy a tanú vallomása lesz az, amire később a büntetőjogi felelősségről szóló döntés épül, így elengedhetetlen a tanú életkorának és szellemi állapotának megfelelő kihallgatása.

Általánosságban elmondható, hogy a kriminalisztikában, krimináltaktikában nehéz és nagy odafigyelést, valamint sok dimenziós felkészülést igényel a tanúkihallgatás. Ennek oka az, hogy mivel a vallomások a személyi bizonyítékok köré tartoznak, azok soha nem egyoldalú, objektív produktumok, hanem lényegében a tanú és a kihallgatást végző személy közötti kapcsolat termékei.³⁹ Ezt a kapcsolatot számtalan tényező határozza meg és befolyásolja, így többek között a kihallgatás körülményei, környezete, a kihallgató és kihallgatott közötti pszichológiai viszony, valamint a kihallgató kooperatív vagy autokratív attitűdje. Azt hiszem, köztudott, hogy a gyermekek olykor „más nyelvet” beszélnek, mint a felnőttek, így tehát sarkalatos, hogy számukra is biztosítsuk az „anyanyelv használat jogát”, ezért a kihallgatásuk speciális felkészülést és tudást igényel mind a kihallgatást végző személytől egyénileg, mind rendszer szinten az igazságszolgáltatás egészében. Ha ezek a követelmények teljesülnek, gyorsabb és eredményesebb büntetőeljárás, bizonyítás érhető el. Továbbá kiemelkedő jelentősége van, hogy az eljárás során elszenvedhető másodlagos viktimizációt tompítsuk, a lehető legminimálisabbra csökkentsük.⁴⁰

6. 3. A GYERMEK TANÚK KIHALLGATÁSA

A gyermekjogok XX. század végén elindult deklarálása óta egyre több területen, így az igazságszolgáltatásban is megjelentek a kiskorú személyek érdekeit védő

³⁸ Kuhl Andrea: *Gyermek tanúk kihallgatása és a gyermekbarát igazságszolgáltatás*. https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_202102_52-57o_KuhlAndrea.pdf (Letöltés: 2026. 01. 06.)

³⁹ Batta Júlia Dóra: *Némajáték a büntetőeljárásban: a tizennyolcadik életévet be nem töltött tanú kihallgatásának sajátosságai*- <https://szakcikkladatbazis.hu/doc/9937244> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

⁴⁰ Batta: *i. m.*

célkitűzések, rendelkezések. A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények esetén a közvélemény szinte azonnali felderítést, valamint az elkövetők mielőbbi, szigorú büntetőjogi felelősségre vonását várja, hiszen ezek a kegyetlen, az elfogadott erkölcsi és társadalmi normákkal összeegyeztethetetlen cselekmények mély felháborodást keltenek a felnőtt társadalomban. A büntető igazságszolgáltatással tanúként kapcsolatba kerülő gyermek jellemzően szexuális, illetve élet vagy testi épség elleni bűncselekmények áldozatai. A gyermekek tanúvallomásai különösen fontos szerepet játszanak az ilyen nagy tárgyi súlyú és komoly büntetőjogi fenyegetettséggel járó bűncselekmények elkövetőinek felelősségre vonásában. E tanúvallomások megszerzéséhez elengedhetetlen a szakmai felkészültség, megfelelő empátia és bírói tapasztalat.⁴¹

A törvény előírásaiból következik, hogy a gyermekek bírósági eljárásban, tárgyaláson történő kihallgatását lehetséges körben kerülni kell a kíméletük miatt. Ebben az esetben a tárgyaló bíró támaszkodhat a gyermek nyomozás során tett vallomásaira, amelyeket a nyomozási bíró vagy a nyomozó hatóság előtt adott. Ilyenkor azonban fontos tisztában lenni a gyermekek életkori sajátosságaival, különösen azokkal a lehetséges hibaforrásokkal, amelyek ezekből az életkori jellemzőkből adódhatnak a vallomásokban. Előfordulhat, hogy ennek ellenére szükségessé válik a gyermek vagy kiskorú kihallgatása, de ilyenkor különös figyelemmel kell lenni azokra az életkori sajátosságokra, amelyek elengedhetetlenek a megfelelő kihallgatáshoz.

Érdemes kiemelni, hogy gyermekek esetében a kihallgatónak különösen nehéz dolga van, ha pontos és teljes tényanyagot szeretne szerezni. Ezek az akadályok a gyermekek speciális jellemzőiből fakadnak, amelyeket a kihallgatónak jól kell ismernie ahhoz, hogy megbízható eredményeket érjen el. A nyomozó hatóság és a bíróság mindig arra törekszik, hogy az adott ügy igazságát feltárja, ami sokszor összetett feladat. A gyermekek vallomásaival kapcsolatban elsősorban az a kérdés merül fel, hogy igaz-e, amit a gyermek állít. A pszichológus szakértő pedig azt vizsgálja, hogy a tanú élményszerűen és hitelesen adja-e elő a történetet, érezhető-e külső személy általi befolyás, valamint, hogy mennyiben keveredik valóság és képzelet a vallomásban, ami megnehezítheti az egzakt szakértői vélemény kialakítását. A kapott információ pontossága más és más egy kora gyermekkorban, kisiskoláskorban, iskoláskorban és serdülőkorban lévő gyermeknél. A különböző

⁴¹ Kuhl: *i. m.*

fejlődési szakaszokkal szükséges tisztában lenni ahhoz, hogy a kikérdező meg tudja ítélni, hogy bizonyos korú gyermek megértette-e a kérdéseket, és mennyire sikeresen tudja közvetíteni az érzéseit és a gondolatait.⁴²

1. ábra: Az ügyész kérdései és a gyermek életkora

(Forrás: szerző által készített ábra)

	Ki volt?	Mi történt?	Hol?	Hogyan?	Mikor?	Milyen gyakran?	Kronológia
3 ½							
3 ½ - 5							
5-7							
7-8							
8-11							
11+							

Az életkort és az érettséget együttesen kell figyelembe venni annak érdekében, hogy a gyermekek véleményét ne zárják ki pusztán az életkori szempont alapján. Az alábbi táblázat a szombathelyi Barnahus-intézményben alkalmazott, ügyész általi kérdezési módot, technikát szemlélteti. Az érettség itt azt jelenti, hogy a gyermek képes felmérni a véleményével kapcsolatos ügy következményeit, és képes mérlegelni az érintett érdekeket. Vizsgálni kell, hogy a gyermek mennyire alkalmas a szükséges értékelés elvégzésére, döntése észszerű-e, valamint, hogy képes-e ezt az értékelést megfelelően kifejezni. Figyelembe kell venni a meghallgatás sajátos kontextusát, és biztosítani kell, hogy a gyermek méltányos esélyt kapjon a helyes értékelésre. Ehhez szükséges a megfelelő segítségnyújtás, tájékoztatás, valamint

⁴² Kuhl: i. m.

egy olyan környezet, amely lehetővé teszi számára a véleményének megfelelő kifejezését.

7. A KIHALLGATÁS PSZICHOLÓGIAI HÁTTERE

A tanúkihallgatás pszichológiai háttere különösen fontos, amikor gyermekekről van szó, mivel ők érzékenyebbek a kihallgatás környezetére és módszereire. Éppen ezért nem elég ismerni és betartani a jogszabályi rendelkezéseket, hanem emellett tisztában kell lenni a tudományos ismeretekkel, melyek alkalmazásával és figyelembevételével kialakítható a helyes kérdezéstechnika vagy elkerülhető a vallomás befolyásolása.

A gyermekek gondolkodási folyamatainak minősége társadalmilag is fontos kérdéssé válik, amikor a hatóságok előtt mint a bűncselekmények sértettjei, vagy szemtanúi vallomást tesznek. A gyermekek vallomásainak középpontjában két kérdés áll: mennyire pontos a különböző életkorú gyerekek emlékezete, és mennyire hajlamosak befolyás hatására megváltoztatni emlékeiket. Ezeknek a kérdéseknek az alapjául a gyerekek valódi bírósági tárgyalásokon, valamint pszichológusok által végrehajtott kísérletekben tanúsított viselkedése szolgál.⁴³

Ha a gyermekek számára személyes jelentőséggel bíró kérdéseket teszünk fel, nagy eséllyel pontos válaszokat adnak. Kutatások szerint azonban más esetekben a kisebb gyermekek az idő múlásával egyre pontatlanabban válaszolnak. Ez az eredmény különösen fontos a jogi eljárások szempontjából, mivel gyakran előfordul, hogy a gyermekeket hónapokkal vagy akár évekkel később is újból kikérdezik. Az egyik álláspont szerint „már kétéves gyerekek is képesek visszaemlékezni megtörtént eseményekre viszonylag hosszabb időn keresztül, főként, ha volt valamiféle előzetes tudásuk is a történetekre vonatkozóan, hiszen ekkor már kialakul az autobiografikus emlékezet. Hároméves kor után a gyerekeknek már megvan az a képességük, hogy hozzávetőlegesen pontos és teljes tanúvallomásokat tegyenek, ha az interjú előtt, vagy annak során nem próbálják befolyásolni őket, félrevezető információkkal, vagy szubjektív kérdésekkel”.⁴⁴ Az öt–hét éves gyermekek értékrendjében az elsődleges kötelesség a felnőttek iránti engedelmesség és szófogadás. A gyermek számára kötelező végrehajtani azt, amit a felnőtt előír. Az

⁴³ Kulcsár Mónika: *A gyermek tanúkénti kihallgatásának specifikumai*. https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/2017/12/BJSZ_201702_85-91_KulcsarMonika.pdf (Letöltés: 2026. 01. 06.)

⁴⁴ Kulcsár: i. m.

engedetlenséggel kezdődik minden olyan cselekedet, amit helytelennek ítélnék. Ez az erkölcsi szemlélet illeszkedik a gyermek valós társadalmi helyzetéhez: kapcsolatait a felnőttekhez való függőség határozza meg, biztonsága pedig az engedelmességben rejlik. Tiagget ezt az erkölcsi felfogást heteronómiának nevezi. A hat és tíz év közötti gyermekekre kevésbé hatnak a szubjektív tényezők, ellenállóbbak a befolyással szemben. Természetesen az egyes gyermekek az előzőekben bemutatott tényezőktől lényeges eltéréseket produkálhatnak. Ennek egyik oka lehet, hogy a kortársaitól eltérő értelmi képességgel és intelligenciával rendelkezik, vagy függhet a családi háttértől is.

A gyermekeket a kihallgatást végzők gyakorta fizikai, vagy szexuális bántalmazásról kérdezik, így felmerül, hogy ezekre az eseményekre a gyermekek hogyan emlékeznek vissza. Általánosságban elmondható, hogy kora gyermekkorban nagyobb mértékű a befolyásolhatóság, mint a későbbi években, a 3–4 éves gyermekekre fokozott szuggesztibilitás jellemző, ami 10–12 éves korra a felnőttekéhez hasonló szintre csökken.⁴⁵ Így a kihallgató személynek a gyermekek fejlődésének ismerete szükséges ahhoz, hogy megfelelő információhoz tudjon jutni. Jobban megtudja ítélni az, aki tisztában van a különböző fejlődési szakaszokkal, hogy egy bizonyos korú gyermek megértette-e a kérdéseket. Ahhoz, hogy a tanú befolyásmentes vallomást tegyen, feltétel a helyes kihallgatási technika. A nem megfelelő kérdezési mód ugyanis a gyermekek fejében lévő információ torzulásához vagy helytelen előadásához vezethet.

Számtalanszor előfordul, hogy a gyermekektől többször kérik, hogy mondják el újból és újból a „történetüket”, befolyásoló kérdéseket tesznek fel, ezzel afelé terelik a gyermekeket, hogy hamis állításokat tegyenek. Az angol–amerikai modellnek tekinthető ún. ügyféli perben, amikor a kérdező keresztkérdéseket tesz fel, megtévesztő, hamis sugallatokat ad a történetekkel kapcsolatban a gyermeknek. Ezzel összekeveri emlékeit, mellyel egy ún. „hibrid emlék” jöhet létre, ami meggátolhatja az eredeti emlék előhívását.⁴⁶ Előfordulhat, hogy a gyermekek számára érthetetlen, megtévesztő vagy rávezető kérdéseket tesznek fel. Ebben az esetben fennáll annak a lehetősége, hogy a gyermek nem tudja megmondani, hogy melyik emlék az eredeti, hisz emlékszik a felnőtt sugallataira és arra is, ami valójában történt. Természetesen a szuggesztív és sugalmazó kérdésekkel

⁴⁵ Kulcsár: *i. m.*

⁴⁶ Kulcsár: *i. m.*

nemcsak a gyermekek, hanem a felnőtt korú tanúk is befolyásolhatók, azonban kijelenthető, hogy a kisgyermekek különösen érzékenyek a befolyásolásra korlátozott emlékezeti képességük, általános, valamint a jogi eljárások ismeretének hiánya miatt, és azért is, mert rendszerint próbálnak a felnőttek elvárásainak megfelelni.⁴⁷

8. MIT LEHET TENNI A BEFOLYÁSOLÁS ELKERÜLÉSE ÉRDEKÉBEN?

Az előzőekben láthattuk, hogy a vallomás megtétele során a gyermekeket számos dolog befolyásolhatja, azonban felmerülhet a kérdés, hogy vajon mi az a helyes kihallgatási mód, amely megbízható és pontos vallomás megszerzéséhez vezet.

Dr. Lazáry Györgyné pszichológussal készített interjúm során elmondta, hogy szerinte a bevezető beszélgetés során az empátikus, érdeklődő, azonban nem túlbizalmaskodó hangnemmel megteremthető az a légkör, melyben a gyermek feloldódik és együttműködővé válik. A gyakorlat azt mutatja, hogy a gyermekek szabad emlékezési szituációban alig-alig közölnek valamit. A kétnapos tréning során megismerhettem a Barnahus által is alkalmazott kognitív technikát. Alkalmazása során a zárt kérdéseket minimálisra csökkentik, és a nyitott kérdések kerülnek előtérbe, ezzel megnövelve a vallomások pontosságát.

A kognitív interjú eredeti formájában négy részből állt. Az első rész arra vonatkozó kérdést foglalt magában, hogy a szemtanúk minden egyes apró részletet, amit csak tudnak idézzenek fel a bűncselekménnyel kapcsolatban. A második lépés olyan részletek előhívásának ösztönzése, amelyeket a tanú az interjú elején nem említett, az eredeti helyszín és kontextus mentális felidézésén keresztül. Számos laboratóriumi vizsgálat adta azt az eredményt, hogy az eredeti kontextus mentális felidézése képes serkenteni az emlékezeti előhívást. A harmadik szakaszban a szemtanúkat arra kérik, hogy próbálják meg eltérő időrendben felidézni az eseményeket, először elejétől a végéig, majd fordítva. Ez a módszer is megnövelte a felidézett információ mennyiségét az ellenőrzött vizsgálatokban. Végül arra kérik őket, hogy különböző perspektívákat felvéve igyekezzenek újra felidézni az eseményeket, például az elkövető, vagy az áldozat szemszögéből.⁴⁸

⁴⁷ Kulcsár: *i. m.*

⁴⁸ Kulcsár: *i. m.*

A tanúvallomás megszerzése szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, hogy a gyermek milyen nyelvi fejlődési szinten van, hiszen egy óvodáskorú gyermek számára nehézséget okozhat verbálisan megfogalmazni az átélt eseményeket. Ilyen esetekben hasznos lehet bizonyos eszközök, például a szombathelyi Barnahus-intézményben is használt abúzusbabák, amelyek révén a gyermek nonverbálisan is kifejezheti a vele történt dolgokat.

9. KRITIKA

A gyermekek kihallgatásával kapcsolatos sajátosságokra tekintettel, tökéletes módszert alkotni valószínűleg nem lehet. Hiszen a Barnahus-szolgálat csak néhány éve működik Magyarországon, a Be. pedig még csak mintegy másfél éve kodifikálta azt, az is elmondható, hogy a Barnahus-módszer a gyakorlatban – legalábbis ami a hazai gyakorlatot illeti – még kevésbé elterjedt. Éppen ezért természetes, hogy most rajzolódnak ki a gyakorlatban megmutatkozó esetleges hibák. A következőkben ezekre a kritikákra szeretnék rávilágítani.

- ❖ A Barnahus-modell szerint a gyermek ismételt, többszöri kihallgatása nagymértékben retraumatizálja őket, ezért kerülendő. Éppen ez az oka, hogy a fentiek szerint az eljárást kép- és hangfelvétel útján rögzítik, illetve, hogy a monitoring szobából a szakértőn keresztül az eljárás többi szereplője is felteheti a kérdéseit. Azonban egyes kutatások szerint bizonyos esetekben indokolt lehet az ismételt meghallgatás, mivel előfordul, hogy ezek alkalmával olyan fontos új információk kerülnek felszínre, amelyek az egész nyomozás menetét, irányát megváltoztathatják. Ennek leggyakoribb oka, hogy az első meghallgatáskor sok gyermek tagadja a bántalmazás megtörténtét, vagy a vallomása nem nyújt elegendő bizonyítékot a vádemeléshez. Ezek mellett szintén érv az újbóli meghallgatásra az ún. reminiscencia jelensége, vagyis a későbbi visszaemlékezések során elérhetővé váló emlékek. Ez a jelenség régóta ismert a kognitív pszichológiában, de csak az utóbbi évtizedekben keltette fel a bűnügyi pszichológusok érdeklődését.
- ❖ Bár a Barnahus-modellnek alapvető kommunikációt segítő eszköze az abúzusbabák használata, az ilyen, anatómiailag kidolgozott babák

használatát nem minden gyermekbarát igazságügyi modell ajánlja.⁴⁹ A babák nemi szervének megléte, kidolgozottsága a gyermekek számára az átlagos babákhoz képest újdonság. A gyerekek, akik még nem rendelkeznek megfelelő verbális készségekkel traumatikus élményeik pontos kifejezésére, ezeket a babákat esetleg játékokra használhatják, és önkéntelenül is azokra a testrészekre fókuszálhatnak. Ennek következtében fennáll a veszélye annak, hogy a valóságos események újrájátszása helyett a gyermekek viselkedése a babák részletezettségéből adódóan torzul, ami megnehezítheti a valós történetek hiteles feltárását.

- ❖ *A gyermekeket a kihallgatást végzők gyakorta fizikai vagy szexuális bántalmazásról kérdezik, így felmerül, hogy az ilyen traumatikus élményekre a gyermekek jobban, vagy rosszabbul emlékeznek, mint a kellemes vagy akár semleges élményekre. Az e körben végzett kutatások megállapításai szerint a gyermekek a traumatikus és nem traumatikus eseményekkel kapcsolatos emlékei között több a hasonlóság, mint a különbség. Mind a traumatikus, mind a nem traumatikus eseményekkel kapcsolatban hasonló szerepet játszott például az életkor, a felidézéséig eltelt idő, illetve az esemény jellege. Általánosságban elmondható, hogy kora gyermekkorban nagyobb mértékű a befolyásolhatóság, mint a későbbi években. A 3–4 éves gyermekekre fokozott szuggesztibilitás jellemző, ami 10–12 éves korra a felnőttekéhez hasonló szintre csökken.*
- ❖ Kapacitáshiány, a szakemberek felkészültsége is kritikaként fogalmazható meg. A Barnahus-központok működtetése jelentős pénzügyi és szakmai erőforrásokat igényel. Magyarországon a központok száma korlátozott, így nem minden gyermek fér hozzá időben ezekhez a szolgáltatásokhoz. A kapacitáshiány miatt előfordulhat, hogy a kihallgatások késlekednek, ami ellentétes a modell céljával, miszerint a gyermekeket minél hamarabb ki kell hallgatni a traumák enyhítése érdekében. A modell alkalmazása speciális képzettséget és együttműködést igényel a pszichológusok, nyomozóhatóság és ügyészek részéről. Ha ezek az érintett szakemberek nem kapják meg a szükséges képzést, vagy nem értik meg a modell célját,

⁴⁹ Batta: i. m.

akkor fennáll a veszélye annak, hogy a módszer nem lesz elég hatékony és a gyermek érdekei sérülnek.

10. JAVASLATOK

A felsorolt kritikák fényében fontos, hogy alternatív megoldásokat is mérlegeljünk, amelyek kiküszöbölik ezeket a problémákat. Az alábbi javaslatok ennek érdekében kerültek megfogalmazásra.

- ❖ A Barnahus-hálózat bővítése Magyarországon kiemelten fontos lépés lenne a gyermekbarát igazságszolgáltatás elterjedésében és hatékonyságában. Jelenleg csak 4 Barnahus-központ működik, ami nem fedi le az egész országot, így sok gyermek számára nem elérhető ez a különleges bánásmódot biztosító intézmény. A bővítés biztosítaná, hogy a gyermekek ne kerüljenek távol a lakóhelyüktől egy ilyen eljárás során. Valamint az interjú során is kiderült, hogy a szombathelyi intézmény mennyire le van terhelve, mivel Vas és Győr-Moson-Sopron vármegyében a gyermekmeghallgatást a szombathelyi Barnahus-szolgálat végzi. A hálózat bővítése biztosítaná, hogy a szexuális abúzus áldozatai országszerte hozzáférjenek a gyermekbarát kihallgatási módszerekhez. Ehhez megfelelő anyagi források biztosítása és a szakemberek képzése szükséges, hogy minden régióban elérhetővé váljon a Barnahus által nyújtott komplex szolgáltatás.
- ❖ A fentiekben kritikaként megfogalmazott kapacitáshiány és a szakemberek felkészültsége körében megfogalmazott javaslatom a következő. A jogalkalmazók, nyomozóhatóság, bírók és a pszichológusok számára, valamint a jelzőrendszer tagjainak kötelező továbbképzést kell biztosítani a modell módszertanáról. A gyermekbarát igazságszolgáltatás elterjedése érdekében fontos, hogy minden érintett szereplő ismerje és alkalmazza a modell irányelveit.
- ❖ Nem utolsó sorban a modell részeként fejleszteni kellene a pszichológiai és rehabilitációs szolgáltatásokat, különös tekintettel az áldozatok hosszú távú támogatására. Ezzel lehetőség nyílna a reviktimizáció további csökkentésére és a gyermekek lelki felépülésének elősegítésére. Az interjú során dr. Lazáry Györgyné kifejtette, hogy az intézmény rendelkezik orvosi

szobával és a hozzá tartozó felszerelésekkel. Ugyanakkor orvosi jelenlét hiányában ezek a lehetőségek érdemben nem hasznosulnak, ami korlátozza a Barnahus átfogó szakmai működését.

KONKLÚZIÓ

Az izlandi modell alapgondolata, hogy a gyermek sosem hazudik, mindig igazat mond, és ezért a büntető igazságszolgáltatás résztvevőinek sincs oka megkérdőjelezni az általa elmondottakat. Ahogyan Dr. Lazáry Györgyné, a rendszer hazai megalapítója fogalmaz: „A gyermek nem ostoba, csak kicsi, a gyermek nem hazudik, csupán a végeláthatatlanul hosszú eljárások és befolyásoló információk hatására akaratlanul másként kezdi mesélni a történeteket.”⁵⁰

Világszerte és Magyarországon is több ezer gyerek kerül kapcsolatba valamilyen módon a hatóságokkal: esetlegesen elkövetőként, bűncselekmény áldozataként vagy tanújaként. Úgy gondolom, hogy bűncselekmény, különös szexuális bűncselekmény sértettjévé válni minden életkorban óriási trauma. A gyermekek pedig életkorukból fakadóan még sérülékenyebb és kiszolgáltatottabb csoport. Nemcsak az elkövetővel szemben kiszolgáltatottabbak, hanem azt követően a büntetőeljárás során is, így mikor az igazságszolgáltatással kapcsolatba kerülnek, szükségképpen különösen nehéz időszak lesz az életükben. Fokozottan ki vannak téve ilyenkor a retraumatizációnak és másodlagos viktimizációnak, ezért fontos, hogy hozzájuk alkalmazkodva, különleges védelmet élvezzenek, és a lehető legnagyobb biztonságban érezzék magukat, továbbá hogy a szükségesnél többször ne kelljen elismételniük, ezáltal újból és újból átélniük a velük történeteket.⁵¹ A gyermekeknek joguk van az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez, a bírósági eljárásban való részvételhez, véleményük és tanúvallomásuk meghallgatásához és figyelembevételéhez, valamint ahhoz, hogy a bírósági eljárás során a lehető legnagyobb gondossággal bánjanak velük. A tanúkihallgatás fokozott figyelmet és több szempontú felkészülést igényel, mivel a vallomások a személyi bizonyítékok körébe tartoznak, így alapvetően a tanú és a kihallgatást végző személy közötti kapcsolat eredményeként jönnek létre. E kapcsolatot számos tényező befolyásolja,

⁵⁰ Fantoly: *i. m.*

⁵¹ Batta Júlia Dóra: Némajáték a büntetőeljárásban: a tizennyolcadik életévet be nem töltött tanú kihallgatásának sajátosságai* (JURA, 2022/3., 107-120. o.)

ami miatt a kihallgatás pszichológiai vonatkozásainak megértése, valamint a tanúvallomás megfelelő értékelése érdekében elengedhetetlen a pszichológiai megismerés folyamataival kapcsolatos alapos ismeretek elsajátítása. Lényeges, hogy a kihallgatást végző személy ezekkel a folyamatokkal tisztában legyen, valamint képes legyen mentes maradni az esetleges befolyásuktól. E pszichológiai folyamatok ismerete kiemelten fontos a gyermekkorú sértettek kihallgatásánál.

E szempontokat figyelembe véve a magyar jogalkotó 2021. január 1-jétől a büntetőeljárás részeként kodifikálta a Barnahus-modellt. A tanulmányban bemutatott modell egy olyan irányvonalat képvisel, amely alkalmas lehet a nemzetközi és hazai követelményeknek megfelelő gyermekbarát igazságszolgáltatás megteremtésére. Mivel a Barnahus-modell hazánkban még új jogintézmény, az intézmények működésével, hatékonyságával és a gyakorlati alkalmazással kapcsolatban számos kérdés merül fel. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy előremutató és jelentős lépés történt a büntetőeljárás törvényben egy olyan intézmény szabályozásával, amely jobban érvényre juttatja a gyermek legfőbb érdekeit, elősegítve a mielőbbi terápiás, gyógyászati és pszichológiai támogatáshoz való hozzáférést, amit a rendőrségi kihallgatások nem mindig biztosítanak ilyen mértékben. A Barnahus-modell szerepe a büntetőeljárásjogban nem csupán egy új módszertani megközelítés a gyermekvédelmi intézményrendszer és az igazságszolgáltatás keresztezésében, hanem egy olyan paradigmaváltást jelképez, amely a gyermekek jogait, biztonságát és pszichológiai épségét helyezi előtérbe. A modell lényege abban áll, hogy a gyermekeket érő bántalmazások és erőszakos cselekmények felderítésében olyan multidiszciplináris és interdiszciplináris megközelítést alkalmaz, amely egyaránt támogatja az igazságszolgáltatási rendszer célkitűzéseit és a gyermekbarát igazságszolgáltatás alapelveit.

A tanulmány összegzéseként megállapítható, hogy a Barnahus-modell beillesztése a magyar büntetőeljárás rendszerbe jelentős előrelépést jelent a gyermekek érdekeinek érvényesítése terén. A törvényi szabályozás révén létrejött jogi háttér fontos alapot biztosít egy gyermekbarát igazságszolgáltatási szemlélet alkalmazásához, amely elsődleges célként tekint a gyermekek jogainak és testi-lelki épségének védelmére. Mindazonáltal a jelenlegi jogszabályi keret nem biztosítja teljes mértékben a komplex gyermekjóléti szolgáltatások széles körű elérhetőségét és alkalmazhatóságát, ami egyértelmű hiányosságokat von maga után. Az intézmény célja ugyan a gyermekek számára leginkább kedvező feltételek

megteremtése, a módszerek és eljárások fejlődése azonban elengedhetetlen ahhoz, hogy a modell minden szükséges szakmai és jogi elvárásnak megfeleljen. A Barnahus-modell a büntetőeljárásban nemcsak a jogi keretek betartását segíti elő, hanem egy mélyebb társadalmi és erkölcsi szemléletváltás előmozdítója is. Egy olyan világot tükröz, ahol a gyermekek áldozatként való megjelenése nem a további áldozattá válás folyamatát eredményezi, hanem a megfelelő védelmet, a gyermekek biztonságának, méltóságának és mentális egészségének tiszteletben tartását biztosítja.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a Barnahus-modell és annak magyarországi adaptációja alapvetően pozitív hatást gyakorol a gyermekek kihallgatásának és gondozásának körülményeire, ám a teljes hatékonyság eléréséhez a jogszabályi környezet további pontosítása, a szakmai standardok fejlesztése és az intézményi struktúra átfogó bővítése szükséges. Ezek a lépések hosszú távon biztosíthatják, hogy a Barnahus-modell valóban egy olyan központtá váljon, amely nem csupán a büntetőeljárás szempontjából, de a gyermekek érzelmi és pszichológiai jóléte szempontjából is maradéktalanul megfelel a modern elvárásoknak és a nemzetközi normáknak.

Dr. Pongrácz Alex¹

Elképzelt magyar köztársaság

„Álmodozók mindig voltak és mindig lesznek. Az emberiség mindig szívesen vette, ha egyesek gyönyörű álmokképek festésével enyhítették a jelen fájdalmait.”

(Grünfeld Miksa)²

Szomorú tapasztalat, hogy a mások mellett Prohászka Lajos által megénekelt „finitista szellemből” fakadóan a magyarságot a „történet nagy óráinak megszólítása” rendre felkészületlenül érte, s ezért hajlamosnak bizonyult arra, hogy a „magába kuporodott” szemléletmód lelki kompenzációhoz meneküljön, különböző ábrándokat szőjön, és illúziókba ringassa magát – ez pedig a történelmi sorsfordulókhoz érve szinte természetszerűleg vezetett permanens módon nemzeti katasztrófákhoz.³ A magyar történelem évszázadait szemlélve valóban megállapíthatjuk, hogy – nem függetlenül a „két pogány közti” kényszerpálya adottságaitól – ritkaságszámba ment, ha ki tudtuk használni a sorsfordító, jövőbe mutató történéseket.

1945-ben, a második világháború éppen csak lecsengőben lévő kataklizmája után a magyarság két röpké hónapig, nevezetesen februárban és márciusban – Márai Sándor szavaival élve – a létezés és csellengés törvényen kívüli vákuumában helyezkedett el, s valóságosan kapott valamit az élettől. „Minden rom volt még és dög – de e hetekben csakugyan volt «szabadság» - állapítja meg Márai. – Mindenki azt csinálta, amihez éppen kedve volt. Még nem volt hatóság, rendőrség, állam, nem volt semmi.”⁴ Hamvas Béla a *Karnevál* hasábjain ugyancsak a „néhány hét vakáció” utólag talminak bizonyult illúziójáról írt: „Ezerkilencszáznegyvenöt februárjában, amikor az emberek a végsőkéig való koplalás, és halálrémület és iszonyat után a pincéből kibújtak, lényükről egész múltjuk lemarva, egyetlen megmaradt életszikkáival, akkor a föld színéről mindazt, ami volt, letörölték, akkor tabula rasa volt, és akkor megnyílt a lehetőség, hogy Isten országa

¹ Független kutató, főszerkesztő, *Magyar Bűnüldöző*.

² Grünfeld Miksa: *Az utópia*. Grünfeld Miksa - Dunántúli Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt. – Budapest – Pécs, 3. o.

³ Prohászka Lajos: A vándor és a bujdosó. Danubia Könyvkiadó, Budapest, 1941, 128-130., 132-133., 135-137. o.

⁴ Márai Sándor: *Napló (1945-1957)*. Második kiadás. Occidental Press, Washington, 1968, 30-31. o.

megvalósulhasson.” E rövidke „ex lex” idején talán valóban a „múltat végképp eltörölni” atmoszférája lenghette be az ostrom utáni Budapest utcáit, s talán tényleg elhitte a „man at the street”, hogy nem következménye már „ki sem nyomozható ballépések sűrű bonyodalmának”.⁵ A tiszta lapon azonban – amint az ismert – hamar foltot ejtettek a moirák sorsunkat szövögető és végzetünket elősegítő istenei, vagy éppen a despotizmusba való áthajlást elősegítő kommunista korifeusok.

A magyarság „finitista szellemét” ismerve nem meglepő, hogy „Tarimenés utazásai” óta a magyar államelméleti hagyomány sem teljesen mentes az utópia-kreálás hagyományaitól – hiszen az utópiának éppen az az egyik funkciója, hogy megfogalmazza egy alternatív társadalom álmát.⁶ Nos, Kondor Vilmos – a „mi-lett volna-ha...” történelmietlen húrjaiba csapva – éppen azt fürkészi egy elképzelt második magyar köztársaságról szóló, főként a szintén kitalált Nemes Albert detektív-főfelügyelő szemszögéből elbeszélte bűnügyi történeteiben,⁷ hogy mi történt volna, ha a magyar társadalom 1945 tavaszán Isten országának Hamvas által említett építésébe fog bele, s nem az „Antikrisztus megidézésébe”.

Röviden és tömören: bár a fiktív magyar köztársaság Kondor által csak kontúrjaiban megrajzolt polgári demokratikus államberendezkedésével sem a „lehetséges világok legjobbika” épült volna ki Hunnia földjén, a történelem kereke mégiscsak egy óhatatlanul kedvezőbb irányba látszott volna fordulni. A Kondor álmaiból felsejlő reszpublika annak eredményeként szökkenhetett szárba, hogy az 1944. októberi kiugrás – bár nyilasok egy csoportja sikeres merényletet követett el annak levezénylőjével, Horthy Miklós kormányzóval szemben – végül sikeresnek bizonyult: a magyar állam reprezentánsai – az államfővé avanzsálódó, anglofil ifjabb Horthy Miklós, illetve az általa kinevezett Dálnoki Miklós Béla kormányfő – különbékét kötöttek a szövetséges hatalmakkal.

A demokratikus választások nyomán a Marshall-segélyben rejlő potenciált sikeresen kiaknázó Nagy Ferenc, majd Tildy Zoltán, később pedig a szintén kiscgazda színekben politizáló, s a szovjet csapatok kiebrudálását az ötvenes évek derekán elérő Bajcsy-Zsilinszky Endre alakíthatott kormányt. Kádár János e kitalált szisztémában Budapest rendőrfőkapitányaként, Bibó István a székesfőváros főpolgármestereként, Szerb Antal pedig kultuszminiszterként tevékenykedhetett.

⁵ Hamvas Béla: *Karneval*. Medio Kiadói Kft., Budapest, 2021, 980-981. o.

⁶ Ricoeur, Paul: Ideológia és utópia. Ford. Ádám Péter. In *Vigilia*, 54. évf., 3. szám, (1989), 216. o.

⁷ Kondor Vilmos: *Második magyar köztársaság*. Open Books, Budapest, 2022; Kondor Vilmos: *Az első budapesti olimpia*. Open Books, Budapest, 2023.

Fábry Zoltán filmrendező Oscar-díjat nyert *Az ötödik pecsét* című filmjével, Bartók Béla és Kodály Zoltán pedig a Zeneakadémia, illetve a Konzervatórium élén igazgathatta a zeneművészeti életet. A pezsgő atmoszférát árasztó, nyugatias fővárosban 1960-ban, a halálának századik évfordulóján monumentális szobrot emeltek gróf Széchenyi Istvánnak, a legnagyobb magyarnak, s ha ez nem lenne elegendő, még metrómegállást is neveztek el róla. (Kossuth Lajosnak pedig a második magyar köztársaság emlékezetpolitikájában érezhetően haloványabb a kultusza, amint azt a második kötet egy elejtett monológjában megtudjuk). Megtudhatjuk még azt is, hogy a Ferenc József-hidat nem keresztelték át, ellenben a várostervezők sikeresen adaptálták Vágó József 1936-ban publikált⁸ építészetfilozófiai elgondolásait. „Az országban nyoma sincs se a kommunistáknak (de még a szocialistáknak sem), ahogy a nyilasoktól is teljesen meggyomlázták a közéletet. (...) Az egykori »vonakodó csatlós« jó értelemben vett kompromisszágnak szolgálja egyszerre a Nyugatot és a Keletet” – summázza Kondor a fiktív Magyarország helyzetét.⁹

Kondor saját bevallása szerint egy olyan országot képzelt el, „amelyben a tetteknek következményei vannak. (...) Számomra egy normális ország az lenne, (...) ahol a rendőrnek nem kell kreatívnak lennie, ha bíróság elé állít valakit, ahol a jog a jó és méltányos művészete, nem a hatalom furkósbotja, ahol az egyén és az állam vezérlőelve ez: élni és élni hagyni.”¹⁰

A fentiekben e megkésett, s kissé talán atipikusnak is számító gondolataival a Szerző Kondor Vilmos két olyan munkáját igyekezett recenzálni, amely sikeresen kombinálja a detektívregények dinamikus megkonstruált elbeszélésmódját egy alternatív történelmi realitás kísérletének ábrázolásával; egy olyan alternatív realitásával, amely – ha a reáliák világában is bekövetkezhetett volna – sok megpróbáltatástól kímélhette volna meg hazánkat.

⁸ Vágó József (szerk.): *Budapest művészi újjáépítése Vágó József elgondolása szerint*. Budai István kiadása, Budapest, 1936.

⁹ Kondor: *i. m.* (2023), 14. o.

¹⁰ Kondor: *i. m.* (2022), 578. o.

Dr. Szabó Bernadett¹

Fiatal felnőttek a büntetőjog peremén: dogmatikai kérdések és megoldási javaslatok

„Hát ki kergül meg most is ebben a viharban? Csak azok a kötnivaló bolondok, akik a tizenkilencedik meg huszonkettedik esztendejük között vannak.”

(William Shakespeare)

BEVEZETÉS

Az ember egyéniségének fejlődése születésének napjától haláláig tart. Legyen szó akár a biológiai, értelmi, érzelmi vagy társadalmi fejlődésről, az évszázados jogmodernizáció igyekszik értékelni ezeket a tényezőket is. Mivel lépésről lépésre alkotmányosan védett értékke váltak a 18 éven aluli fiatalok jogai, a világ legtöbb jogalkotója egyetértett abban, hogy a gyermekkorú elkövetők érettségük hiányában büntetőjogi eszközökkel nem befolyásolhatók. A büntethetőség alsó korhatárát azonban – országonként és korszakonként eltérően – meghatározták, amely a jogilag releváns életkori kategória legelső lépcsőfokán helyezkedik el.

Minderre azért is volt szükség, mert a jog minden területén, így a büntetőjogban is az életszakaszok elhatárolásának alapja az eltérő korcsoportok kimunkálása. Az életkornak funkciója, hogy az igazságszolgáltatással szembekerülő egyén fejlődésének fázisát jelezni tudja, ámbár egyértelmű, hogy ez a tényező egyedül nem szolgálhat az érettségi szint felmérésére. Ahogy Lombroso is fogalmazott, a cselekmény nem érthető meg és így nem magyarázható meg az elkövető nélkül.²

A kriminálszociológiai alapú kutatásokból kiindulva megfogalmazódott bennem a kérdés, hogy személyiségfejlődésünk nagykorúvá válásunkkal, így a 18. életévünk elérésével valóban befejeződik? Számos környező országunk álláspontja szerint nem. A probléma feloldására a fiatal felnőtt fejlődési szakasz büntetőjogi életkori kifejeezhetőségét látják megoldásnak, amit hazánk eltérően kezel. Fő kérdésem

¹ PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi Tanszék.

² Graven, J.: *Introduction á une procedure rationelle de prevention et de defence sociale*. Revue Penal Suisse, 1950, 15. o.

tehát, hogy a fiatal felnőttek önálló büntetőjogi kategóriájának megteremtésének hazánkban van-e létjogosultsága. Ennek megfelelően a magyar jogrendszer, különösen a büntetőjog és a fiatal felnőttek viszonyát kívánom feltárni az elkövetkezendőkben.

1. A FIATAL FELNŐTT ÉLETSZAKASZ

A XX. században vált egyértelművé, hogy a személyiség érettségének lélektani fogalmát a büntetőjog nyelvére is le kell fordítani.³ E. H. Erikson szerint a fejlődés nem más, mint a személyiség kríziseinek egymásutánisága, amin minden embernek át kell esnie ahhoz, hogy eljusson a következő fejlődési korba. Ez egészen a korai gyermekkortól az időskorig tart.⁴

A tárgyalt fiatal felnőtt fázist elsősorban az intimitás kialakítása jellemzi. Fontos azonban tudni, hogy egy normálisan kialakított intimitáshoz csak úgy lehet eljutni, ha a fejlődő személyiség megnyugtatóan járta végig az előző utakat.⁵ A pszichológiai szakirodalom részletesen foglalkozik a fiatalkorból a felnőttkorba történő átmenettel, amely az intellektuális és szociális képességek kialakulásával, az egyéni felelősségtudat kifejlődésével, az értékek és a normarendszer stabilizálódásával valósul meg. Klaus Hurrelmann közegészségügyi és oktatási professzor úgy vélekedik, hogy a felnőttkor legfontosabb meghatározó részterületei az anyagi önállóság, a családalapítás, a gyermekgondozás, a kulturális és a gazdasági életben való részvétel és a politikai életben való részvétel. Ennek fényében a fiatalkorból történő kilépés akkor tekinthető megvalósultnak, ha a felsorolt dimenziók mindegyikén kielégítő mértékben jelentkeznek a felnőttkorra jellemző felelősségtudat és önállóság. Társadalomtudományi szempontból pedig a felnőtté válást akkor tekinthetjük megvalósultnak, ha a felnőtteknek fenntartott társadalmi pozícióban az adott személy önálló döntési joggal rendelkezik.⁶

Ha pedig mindez megvalósult, elérkezünk következő állomásunkhoz, az emberi élet biológiai értelméhez, a felnőttkori szakaszhoz. Ez nem más, mint a korábbi fejlődési szakaszok végterméke. Úgy tartják, hogy az érettség valódi állapota ebben

³ Molnár József: *Életkor és bűnözés*. Társadalmi Összefogás a Bűnözés Ellen Alapítvány, Budapest, 1996, 26.

⁴ Erikson, E.H.: *Childhood and Society*. New York, 1950.

⁵ Molnár: *i.m.*, 17. o.

⁶ Vörös Erzsébet: Javaslat a fiatal felnőttek speciális csoportjának létrehozására. in *Börtönügyi Szemle*, 28.évf. 3.szám (2009), 110. o.

a fázisban nyer igazán teret: az egyén képes arra, hogy a saját érdekeit alárendelje a társadalom érdekeinek.⁷

2. AZ EGYES EURÓPAI ORSZÁGOK SZABÁLYOZÁSA

A hazai szabályozás előtt szükségesnek tartom feltárni pár hasonló kultúrával rendelkező európai ország fiatal felnőttekkel kapcsolatos szabályozását, melyek az általam tett javaslatok megalkotásához kiváló táptalajt nyújthatnak.

Dünkel és Pruin három szabályozási módszert különböztet meg valamennyi ország között a fiatal felnőttek büntető igazságszolgáltatási rendszerében.⁸ Az első formula szerint vannak országok, amik lehetővé teszik a fiatal felnőttek számára, hogy részesüljenek a fiatakorúak igazságszolgáltatási rendszeréből vagy általános jelleggel, vagy feltételekhez kötötten.⁹ Példaként megemlíthető Németország, Finnország, vagy akár a szomszédos Horvátország is.¹⁰ A második sémát legjobban az enyhítés kifejezés írja le, mely a felnőtt igazságszolgáltatási rendszeren belül kínál kedvezőbb lehetőségeket a fiatal felnőttkorú bűnelkövetők számára. Ide tartozik Magyarország is. Harmadszor pedig léteznek olyan országok, ahol a fiatal felnőttek és a felnőttkorúak között nem tesznek különbséget, így esetükben ugyanazok az anyagi, eljárásjogi és végrehajtási szabályok érvényesülnek.¹¹

Zeijlmans és szerzőtársai megállapítása alapján azonban ez az osztályozási módszer nem szolgálhat ilyenfajta különbségtételre az egyes országok között. Ennek indoka például Horvátország, amit bár főszabály szerint az említett első csoporthoz sorolhatunk, de vannak olyan esetek, amikor a második kategória sorait erősíti. Éppen ezért Zeijlmans véleménye az, hogy a fiatal felnőttekkel való bánásmód egyes elemeit külön-külön és nem országokra lebontva szükséges vizsgálni. A Szerzők kutatásuk során azt vizsgálják, hogy az érintett országokban az alábbi pontok vajon érvényesülnek-e, és ha igen, hogyan. Ennek megfelelően foglalkoznak az eljárási mentességekkel, az eltérő szankciók kiszabásával, a

⁷ Versele, S.: Une objection de défense sociale les jeunes adultes délinquantes. In *Revue Internationale de Défense Sociale*, 1956. VII-XII. 172. o.

⁸ Zeijlmans, K.: *European Justice System and Developmental Approach to Young Adults' Incarceration*, Springer Nature Switzerland AG, 2021, 156. o.

⁹ Uo.

¹⁰ Zeijlmans: *i.m.*, 158. o.

¹¹ Uo.

büntetés-enyhítéssel, továbbá az elkülönített fogvatartás alkalmazásának kérdéskörével.¹²

A differenciálási formák különböző változatai az Európai Unió több országában is rendelkezésre állnak, ami nem meglepő, hiszen több nemzetközi előírás is született a fiatal felnőttekre vonatkozóan.¹³

Az elkövetkezendőkben kiindulópontként 3 egymástól eltérő szabályozási megoldással rendelkező európai országot kívánok áttekinteni, így Németországot, Hollandiát és Ausztriát. Ezeket az 1. számú táblázat szemlélteti.

Ország	Eljárási mentességek	Eltérő szankciók	Büntetés- enyhítés	Elkülönített fogvatartás
Németország	X	X	X	X
Hollandia	X	X		
Ausztria	X		X	X

1. sz. táblázat: Fiatal felnőttekkel kapcsolatos fejlesztési megközelítések az európai igazságszolgáltatási rendszerekben¹⁴

2. 1. NÉMETORSZÁG

Németország a fiatal felnőttek vonatkozásában az egyik legmegengedőbbnek tekinthető ország. Már 1953-ban megalkották a német Ifjúsági Bíróságról szóló törvényt (továbbiakban: német JGG), melynek alapgondolata a büntetés előtti nevelés volt.¹⁵ A fiatal felnőtteket érintő kedvezmények sokaságát már az is mutatja, hogy nemcsak a fiatakorúak által elkövetett bűncselekmények, hanem a fiatal felnőttek által megvalósítottak is a német JGG hatálya alá tartoznak.¹⁶ A törvény szerint fiatal felnőtt az, aki az elkövetés időpontjában a 18. életévét betöltötte, de a 21. életévét nem.¹⁷ Bár a fiatakor a 18. életév betöltésével véget ér, bizonyos feltételek fennállása esetén a fiatal felnőttek is a fiatakorúak igazságszolgáltatási rendszere alapján kerülnek megítélésre. Az életkoron kívül feltétel továbbá, hogy

¹² Zeijlmans: *i.m.*, 159. o.

¹³ Vaskuti András: *A nemzetközi jogban megfogalmazott ajánlások érvényesülése fiatakorúak büntető igazságszolgáltatásában*. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2016, 33. o.

¹⁴ Zeijlmans: *i.m.*, 159. o.

¹⁵ Zeijlmans: *i.m.*, 166. o.

¹⁶ Zeijlmans: *i.m.*, 157. o.

¹⁷ gesetz-im-internet.de/jgg/BJNR007510953.html (Letöltés: 2025.12.10.)

erkölcsi és értelmi fejlődésben még fiatalkorúnak minősüljön az elkövetéskor és a cselekmény körülményei azonosak, vagy legalább hasonlóak legyenek a fiatalkori bűnelkövetéssel.¹⁸ Mindebből kiolvasható, hogy bizonyos esetekben az általános büntetőjogot kell alkalmazni. Ekkor azonban külön mentességek vonatkoznak rájuk. Példának okáért ide tartozik, hogy életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel nem sújthatóak, ehelyett 10 évtől 15 évig terjedő határozott idejű szabadságvesztés szabható ki.¹⁹

2.2. HOLLANDIA

Hollandia azért is említésre méltó, mert Európában itt jelent meg elsőként 1965-ben a fiatal felnőttekre vonatkozó büntetőjogi szabályozás. Bizonyos feltételek érvényesülése mellett lehetőség van a fiatal felnőtteknek a fiatalkorúakra vonatkozó büntető igazságszolgáltatási rendszerben történő elítélésükre,²⁰ de főszabály szerint a felnőttkorúak büntetőjoga alá tartoznak. Említésre méltó azonban, hogy egy sajátos módszer alapján, az elkövető személyiségétől és a bűncselekmény elkövetésének kontextusától függően végső soron a bíró ettől eltérően dönthet, és a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések hatálya alá vonhatja az alanyt. Erre az elkövető 22. életévének betöltéséig van lehetősége. Ennek célja a bűnözési karrier lerövidítése és a bűnözés csökkentése, amihez hozzájárul az is, hogy a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerébe áthelyezett fiatal felnőttek több oktatási lehetőségben is részesülnek.²¹

2.3. AUSZTRIA

Ausztriában a 18 évesek körében egyre népszerűbbé vált a bűnelkövetés, így arra keresték a választ, hogy mindezt hogyan kezeljék, ha a cél a bűnisméltás megelőzése, a reszocializáció és az oktatás.²² A jogalkotó erre válaszul úgy döntött, hogy külön rendelkezéseket alkot a fiatal felnőttek által elkövetett bűncselekményekre, mely az 1988. évi Jugendgerichtsgesetz-be (továbbiakban:

¹⁸ Zeijlmans: *i.m.*, 158. o.

¹⁹ Zeijlmans: *i.m.*, 158. o.

²⁰ Zeijlmans: *i.m.*, 169. o.

²¹ <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1477370819854163> (Letöltés: 2025. 12. 15.)

²² Zeijlmans: *i.m.*, 165. o.

osztrák JGG) került beiktatásra.²³ A törvénykönyv kifejezetten a fiatalokúak büntetőjogát szabályozza, ahol a bevezető rendelkezésben a fiatal felnőttet is definiálja. Eszerint fiatal felnőtt az, aki betöltötte a 18. életévét, de nem töltötte be a 21. életévét.²⁴

A büntetéskiszabással kapcsolatban több kedvezményt is felfedeztem. A legszembetűnőbb a 2016-os módosítás, ahol főszabály szerint 15 évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés nem szabható ki rájuk, és életfogytig tartó szabadságvesztéssel sem büntethetőek.²⁵ 2020-ban a törvény azonban több kivételt is nevesített, mint például az élet és testi épség elleni bűncselekmények.²⁶ Az eljárási rendelkezések között is fellelhetők kedvezmények. Ilyen például az, hogy a 21. életév betöltése előtt elkövetett bűncselekmény miatti büntetőeljárás a fiatalokúak büntetőügyében eljáró bíróság hatáskörébe tartozik,²⁷ de a fiatal felnőttek eltérő körülmények között történő kihallgatásáról is rendelkezik a törvény.²⁸ A büntetés-végrehajtás vizsgálata közben pedig láthatjuk, hogy a fiatal felnőttek a büntetésüket vagy a felnőttektől elkülönítve, vagy az ifjúsági börtönökben töltik. Bár a fiatal felnőtti korcsoport a 21. életév betöltéséig tart, ha a fiatalokú elítéltekre nincs negatív hatással, a 22. életévét betöltött is a fiatalokúak büntetés-végrehajtási rendszerében kezdheti meg a büntetés letöltését, és egészen a 24. életévének betöltéséig ott maradhat. Fontos azonban látni, hogy a kedvezmények ellenére sem létezik eltérő alternatíva a jogkövetkezmények szempontjából, ami kifejezetten a fiatal felnőttekre lenne kialakítva.²⁹

Az osztrák JGG tanulmányozása során elsősorban az volt szembetűnő, hogy Ausztriában a fiatal felnőtti korcsoport végét a magyar szabályozástól eltérően nem a 24., hanem a 21. életévhez kötik, akárcsak a legtöbb európai ország, azonban érdekesnek találtam, hogy bár bizonyos feltételek mellett, de a 24. életév betöltéséig is a fiatalokúakról szóló büntetőtörvénykönyv hatálya alá tartozhatnak.³⁰ Ezért is tartottam logikusnak az utolsó pontban ismertetni az itteni szabályokat, ugyanis ez az egyetlen vizsgált ország, ahol Magyarországon kívül egyfajta határként szerepel a 24. életév.

²³ 1988 über die Rechtspflege bei Straftaten Jugendlicher und junger Erwachsener.

²⁴ Osztrák JGG 1. § (1) 5.

²⁵ Osztrák JGG 19. §

²⁶ Osztrák JGG 19. § (4)

²⁷ JGG 46. § (1)

²⁸ JGG 46. § (3)

²⁹ Zeijlmans: *i.m.*, 166. o.

³⁰ *Uo.*

3. A FIATAL FELNŐTTEK HAZÁNKBAN

3.1. BÜNÖZÉSI STATISZTIKA

A bűnözési aktivitás életkorhoz való kötöttségét ábrázoló görbe alapján a kriminalitás általában a korai serdülőkorban kezd erőteljesen emelkedni, míg a csúcspontját a tinédzserkor közepe, illetve vége között éri el. A csökkenés megindulását a fiatal felnőttkor tájékára tehetjük, azonban ezt aktív ciklusok szakíthatják meg. Az életkor és a bűnözés közötti kapcsolatot feltáró kutatások több eredménnyel is szolgálnak, akár a megelőzés, akár a fiatakorúak és az őket követő fiatal felnőttek büntető igazságszolgáltatása tekintetében. Egyrészt azzal, hogy a bűnözéssel szembeni fellépés az adott életkori görbe alapjának, másrészt a kiugrás mértékének csökkentésével érhető el. A hazai adatok fényében ez a legintenzívebben jelen lévő 18–20 éves korosztály kriminális fellépésének mérséklésével valósítható meg.³¹ Az elmúlt évtizedek kriminológiai kutatásai és az ehhez kapcsolódó elméletek így több felismeréshez is vezettek. A legfontosabb megállapítás szerint tény, hogy a fiatal felnőttekre jellemző bűnözés eltér a felnőttektől, és inkább a fiatakorúakéra emlékeztet. A bűnözés jellegét tekintve főleg bagatell jelentőségű bűncselekményeket követnek el, jellemzően kortársi csoportokban, míg a felnőttek általánosságban ennél sokkal jelentősebb sérelmeket okoznak. A fiatakorú és fiatal felnőttkori bűnözés tipikusan meghatározott időintervallumra jellemző és ha – ritkán – krónikussá is válik, az intenzitás visszaesése tapasztalható, mely a felnőtt elkövetőkről nem mondható el.³²

A fiatal felnőttek bűnözéséről kevés statisztikai adat áll rendelkezésre, melyhez elsősorban a Legfőbb Ügyészség tájékoztatóját hívtam segítségül. A fiatal felnőttekhez a 18–24 éves korosztályt sorolja, akárcsak a Gyvt.³³

Összességében elmondható, hogy 2024-ben az össz-bűnözés számát tekintve körülbelül 4% tudható be a fiatakorúaknak – melybe nem tartoznak bele a 12–13 évesek –, míg 14% a fiatal felnőtteknek. A számok azonban nem szolgálhatnak az egyetlen indoknak a fiatal felnőttkorúak bűnözésének speciális büntetőjogi értékelésére, hiszen nem szabad megfelelni arról sem, hogy a fiatakorúak

³¹ Borbíró Andrea: *Kriminológia. Életkor és bűnözés*. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2019, 22. o.

³² Csúri András: *A fiatal felnőttkor mint büntetőjogi releváns életszakasz*. Szeged, 2008, 2. o.

³³ *Tájékoztató a bűnözés 2024. évi adatairól*. Legfőbb ügyészség, Budapest, 2025, 31. o.

büntetőjogának kialakulása sem annak tudható be, hogy „kiéremelték” volna a sajátos szabályokat.³⁴

Korcsoport	2020	2021	2022	2023	2024
Gyermekek (0–13)	1 734	1 763	2 352	2523	4350
Fiatalkorú (14–17)	8 064	7 666	7 942	8836	8844
Fiatal felnőtt (18–24)	23 989	26 078	27 098	26603	30517
Felnőtt (25–59)	96 608	103 611	97 950	106153	147613
Idős korú (60–)	8 543	7 557	8 622	9028	22820

2. sz. táblázat: Tájékoztató a bűnözés 2024. évi adatairól³⁵

Bár látjuk, hogy minimális adatok rendelkezésre állnak, egy átfogó képhez véleményem szerint szükség lenne a korábbi statisztikai adatok magasabb szintű, visszamenőleges és specifikus elemzésére. Ez pedig a sajátos bűnözési jegyek szélesebbkörű vizsgálatát is előre tudná mozdítani, és a hiányzó alapokat is meg tudná teremteni a differenciált szabályozás érdekében.

3.2. A FOGALOM JOGI ALAPJA

Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy a magyar jogrendszerben egyetlen törvény nevesíti a fiatal felnőttek definícióját, amely nem más, mint az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (továbbiakban: Gyvt.). Azonban ennek megfogalmazása a további szakaszokkal összhangban értelmezve kettős. Bár a törvény látszólag általános jelleggel annyit mond, hogy fiatal felnőtt az a nagykorú, aki a 24. életévét nem töltötte be,³⁶ az alapvető rendelkezései szerint, illetve a további szakaszokkal összhangban értelmezve ennél mégiscsak többről van szó. Ennek következtében megfogalmazódott bennem a kérdés, hogy a Gyvt. valóban általános jelleggel alkotta meg a fiatal felnőtt fogalmat vagy azt speciális jelleggel tette?

³⁴ Molnár: *i.m.*, 131. o.

³⁵ Legfőbb Ügyészség tájékoztatója: *i.m.*, 33. o.

³⁶ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, 5. § c).

A törvény egyértelműen meghatározza célját: „E törvény célja, hogy megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam (...) meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtsonak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez (...), valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.”³⁷

Ha figyelmesen végig olvassuk az alapvető rendelkezést, láthatjuk, hogy célja között nevesíti a gyermekvédelmi gondoskodásban valaha résztvevő fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedésének elősegítését, elsősorban az utógondozással. Mivel a fiatal felnőtt fogalom a legtöbb jogterület számára idegen, a törvény definiálja azt az értelmező rendelkezéseiben. Eszerint fiatal felnőtt az a nagykorú személy, aki a 24. életévét nem töltötte be.³⁸ A törvény így a fiatal felnőttek jogait és kötelezettségeit is rendezi.³⁹

A Gyvt. alapos vizsgálatát követően több kérdés is felmerült bennem. Első látszatra úgy gondoltam, hogy a jogalkotó általános jelleggel rendezte a fiatal felnőttek fogalmát, és a gyermekgondozásban részt vett fiatal felnőtt személyekre pedig többletrendekeztéseket alkotott. Ezen felvetésemet akár alá is támaszthatná a törvény indokolása,⁴⁰ a probléma ezzel azonban az, hogy a szövegkörnyezet kifejezetten a gyermekekre utal. Éppen ezért a törvény célját és egyéb rendelkezéseit röviden ismertetve felmerült bennem, hogy bár a fiatal felnőttek fogalma csak az életkori határokat rendezi, a körülmények ismerete fejében – mind a törvény céljában használt szóhasználat, mind a további rendelkezések alapján – annak konjunktív vagy diszjunktív feltétele vajon a gyermekgondozásban való részvétel? A törvény indokolásában ennek magyarázatát nem találtam.⁴¹

Mivel a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik,⁴² úgy gondolom, hogy e törvény a saját jogágára vonatkozóan, így a gyermekvédelemből kikerült, utógondozásra szoruló egyének számára alkotta meg a fogalmat, és nem minden 18–24 év közötti fiatalot definiál a fiatal felnőtt elnevezés alatt.

³⁷ Gyvt. 1. § (1)

³⁸ Gyvt. 5. § c)

³⁹ Gyvt. 25-28. §

⁴⁰ 1997. évi XXXI. törvény indokolása – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról az 1-3. §-hoz.

⁴¹ Gyvt. indoklás az 5. §-hoz.

⁴² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) A bíróság 28. cikk.

3.3. BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS

Az imént láttuk, hogy a hazai szabályozás során egyetlen kötelező erejű jogforrás szabályozza a tárgyalandó fogalmat. Ennek elemzése után azonban el kell érkeznünk a büntetőjog területére. A jogág valamennyi jogforrását igyekeztem felkutatni, ami jelentőséggel bírhat, így letem rá az 56/2007. BK véleményre (továbbiakban: 56. BKv.), amely a büntetéskiszabás során értékelhető körülményekről rendelkezik, és nem kötelező erejű a bíróságokra nézve.⁴³

Ezzel el is érkeztünk a legmarkánsabb problémához. A büntetőjog területén nincs kötelező hatályú jogforrás a tárgykört illetően. A jogszabályok hiánya miatt mindössze a bírói gyakorlat terméke a fiatal felnőtt fogalom használata az ítélkezés során.

Az 56. BK vélemény a büntetéskiszabás során értékelhető körülményeket veszi számba, vagyis a büntetéskiszabás aránytalanságainak megelőzése érdekében a súlyosító és enyhítő körülmények értékeléséről szól.⁴⁴ A büntetőjog területén belül a fiatal felnőtt kifejezés itt fordul elő először és utoljára a büntetést befolyásoló alanyi tényezőknél. Az első esetben megszorítást tartalmaz: „A büntetlen előélet enyhítő körülmény, kivéve, ha az elkövető fiataalkorú vagy a fiataalkort néhány évvel meghaladott, ún. fiatal felnőtt.”⁴⁵

Szembetűnik azonban, hogy a jogforrás nem definiálja, hogy mit is ért a fiatal felnőtt fogalom alatt. Mindössze annyit mond, hogy a fiataalkort néhány évvel meghaladja. Mivel a magyar jogrendszerben egyetlen törvény van, amely nevesíti az értelmezését, szinte evidensnek tűnik, hogy a BKv.-ban is erre utalnak vissza. Ez azonban problémás, mert megállapítottuk, hogy a Gyvt. alapján az a nagykorú fiatal felnőtt, aki a 24. életévét még nem töltötte be és a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült.

Megfogalmazódott azonban bennem a kérdés, hogyha sem a Btk., sem a büntetőjog egyéb jogforrása nem determinálja a definíciót, akkor a büntetéskiszabás során a jogalkalmazó miként van kötve vagy éppen nem kötve a 24. életév maximalizálásához úgy, hogy a fogalom büntető igazságszolgáltatásban való alkalmazása csak a gyakorlat terméke, melynek forrása még csak nem is kötelező erejű. Természetesen a jogi koherencia megkívánja, hogy a jogágak egymás

⁴³ Jakab András: *A jogforrási rendszer. Bevezetés az Alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.* Ötödik, átdolgozott kiadás, HVG-Orac, Budapest, 2016, 172. o.

⁴⁴ 2007/56. BK vélemény a büntetéskiszabás során értékelhető körülményekről.

⁴⁵ 56. BKv. II. A büntetést befolyásoló alanyi tényezők 1.

definícióit is alkalmazzák, ez nem mindig valósul meg. Példának okáért megemlíthető a Ptk. és Btk. belátási képességgel kapcsolatban megfogalmazott vélelme.

A következő és egyben utolsó említés pedig az alábbiakat tartalmazza: „A fiatalkor nem enyhítő körülmény, ilyennek értékelhető azonban, ha az elkövető a büntethetőség határát jelentő tizennégy éves életkort nem sokkal haladta meg, vagy fiatal felnőtt volt, amikor a bűncselekményt elkövette.”⁴⁶

Elgondolkodtató, hogy a forrás mindkét esetben egy helyen említeni a fiatalkorúakat és az „álfelnőtteket”.

Az ítélezés gyakorlati oldalát tekintve több határozatot is megvizsgáltam. Több olyan esettel is találkoztam, ahol a büntetlen előélet és a fiatal felnőttkor enyhítő körülményként való értékelése eredményezett vitás helyzeteket,⁴⁷ vagy ahol a másodfokú bíróság felülbírálatára volt szükség a fiatal felnőttiség enyhítő körülményként való értékelésére a 24. életévvel bezárólag.⁴⁸ Előfordult, hogy a fiatal felnőtti lét értékelésének teljes mellőzésére került sor, ugyanis nem szolgálhatott olyan enyhítő körülményként, ami az életfogytig tartó szabadságvesztést határozott idejű szabadságvesztéssé változtatná.⁴⁹ A legérdekesebb azonban a következő ítélet, ahol a jogalkalmazó értékelte a fiatal felnőttkort, de a terhelt 24. életévének betöltését követően.⁵⁰ Amennyiben a Gyvt. definíciójának csak a korhatárral kapcsolatos részét vesszük alapul, az enyhítő körülménynek még így sem nyújthatott támpontot. Az értékelés skálája széles, nehezen vonható le általános következtetés arra vonatkozóan, hogy büntetőjogi szempontból a gyakorlatban kik a fiatal felnőttek.

Fontos kitérnünk pár szóban a bírói függetlenség elvére is, hiszen az ellentétek feloldása érdekében egy kötelező erejű jogforrás akár azt korlátozhatná. Ne feledjük el azonban a bíró törvénynek való alávetettségi kötelezettségét. Bár az ítélelhozatali irányelvek nem korlátozhatják indokolatlanul a bírói mérlegelési jogkört, ez azonban nem zárja ki, hogy a jogalkotás tisztázza az alkalmazandó kategóriákat – például a fiatal felnőttkort –, ha az összhangban van az Alaptörvénnyel.⁵¹

⁴⁶ 56. Bkv II. A büntetést befolyásoló alanyi tényezők 4.

⁴⁷ Fővárosi Ítéltábla mint harmadfokú bíróság 5.Bhar.308/2023/20. szám.

⁴⁸ Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 1.Bf.3152023/26.

⁴⁹ Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 5.Bf.191/2021/9. szám.

⁵⁰ Szegedi Ítéltábla Bf.I.1/2016/25.

⁵¹ 13/2002. (III.20.) AB határozat.

4. JAVASLATOK

Kutatásom során fő kérdésem az volt, hogy a fiatal felnőttek önálló büntetőjogi kategóriájának megteremtésének vajon van-e létjogosultsága. A téma jeles kutatói, mint például Ligeti Katalin, Molnár József és Csúri András szerint is szükséges lenne szabályozásuk. Ligeti⁵² és Molnár⁵³ a 21. életévig bezárólag határozta meg a választóvonalat, míg Csúri a fiatal nagykorúak és a fiatal felnőttek között is különbséget tett. Ez alapján a 18. életévüket betöltött, de 21. életévüket be nem töltött elkövetőkre a fiatal nagykorú törvényi elnevezést javasolja, míg a felnőtté válás folyamatának kitolódása miatt a 21. életévüket betöltött, de 25. életévüket be nem töltött személyeket fiatal felnőtteknek nevezné.⁵⁴

Láthattuk, hogy számos álláspont létezik arra nézve, hogy miért lenne indokolt ennek törvényi megvalósítása. A téma alapos körüljárását követően bennem sem maradt kétely ennek szükségességére. A fő probléma nézetem alapján nem az, hogy a fejlődési szakaszok a büntetéskiszabás során nem kerülnek kellőképp értékelésre, hiszen a bírói ítékezésben az 56. BKv.-nak köszönhetően enyhítő körülményként értékelhetik a téma középpontjában álló fogalmat. A kivetnivaló a törvényi rendelkezés hiányában jogértelmezési szempontból fennálló számos ellentmondás, ami a gyakorlatban is jól érezhetően megnyilvánul.

A probléma feloldására három lehetőségen gondolkodtam el. Egyrészt az 56. BKv. pontosításán, jogegységi határozat megalkotásán, valamint törvényi szintű szabályozásán. Végül a fiatal felnőttkor mint új korcsoport törvényi szintű szabályozása mellett tettem le a voksom, a Btk.-ba való beillesztéssel, ugyanis a bírói függetlenség és jogbiztonság érdekében is ez a legjárhatóbb út.

Mivel a formális felnőttkort az egyén a 18. életévének betöltésével eléri, nem tartom indokoltnak a téma jeles kutatóinak álláspontját, miszerint a jogalkotónak lehetővé kell tennie, hogy akár fakultatív, akár kógens jelleggel a jogalkalmazó a fiatakorúakra vonatkozó rendelkezéseket a fiatal felnőttekre is alkalmazhassa. A fiatal felnőttek fogalmának elhelyezése a „A büntetés kiszabása” című IX. fejezetben lenne a legcélszerűbb, hiszen a jogalkotó itt utal konkrétan a fiatal felnőttekre, amikor kimondja, hogy a büntetést az e törvényben meghatározott

⁵² Ligeti Katalin: A fiatakorúak büntető igazságszolgáltatási törvényének koncepciója. <https://szakcikkladatbazis.hu/doc/8580227> (Letöltés: 2026. 01. 06.)

⁵³ Molnár: *i.m.*, 135. o.

⁵⁴ Csúri: *i.m.*, 7. o.

keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.⁵⁵

Megmutatkozott, hogy a legtöbb, témában releváns forrás a formális felnőttkor elérését követően a 21. életév betöltéséig határozná meg a fiatal felnőtt büntetőjogi életkori kategóriát, azonban annak kézzelfogható magyarázatára aligha kapunk választ. A legtöbb európai ország a nemzetközi ajánlásoknak megfelelően szintén a bűncselekmény elkövetésekor 21. életévüket be nem töltött elkövetők esetében alkalmaz differenciált szabályokat. Ez nemzeti jogunkban, bár törvényi rendelkezések hiányában, de a korábban hatályos Btk. idejében sem volt másképp. Mára azonban – ellenpéldákkal színesítve – az ítélkezési gyakorlat a büntetéskiszabás során a korcsoport felső határát látszólag a Gyvt. rendelkezéseihez igazítva kitágította a 24. életévre.

Ezekből az eltérő felfogásokból kiindulva elsősorban abban kell állást foglalni, hogy a magyar büntetőjogban vajon kik sorolhatók ebbe az életkori kategóriába.

Kiindulópontomnak a szociológiai alapokon nyugvó kutatások szolgáltak, amik kimutatták, hogy egy személy fejlődése nem ér véget a 18. életévének betöltésével. Ez pedig elég alapot adott ahhoz, hogy a bűnügyi tudományok területére is megkíséreljem kivetíteni az álláspontot.

Szó esett arról is, hogy a hazai büntetés-végrehajtásban a 18–21 év közötti elkövetőket tekintjük fiatalkorúaknak, így második viszonyítási pontom innen fakadt. Ebből a szempontból ugyanis logikusnak találnám, ha az anyagi jogban a fiatal felnőttkort is a 21. életév végéhez kötnénk, hiszen a fiatalkorúakra vonatkozó speciális büntetés-végrehajtási szabályokkal kifejezésre juthatna a korcsoport sajátosságainak értékelése. Fontos momentum még a 21. életév melletti érvelés szempontjából a javítóintézeti nevelés is. A magyarországi javítóintézetek kettős szerepet töltenek be jogrendszerünkben. Egyik oldalról a bíróság által kiszabott szabadságelvonással járó intézkedésüket töltik itt a fiatalkorúak, másik oldalról viszont a gyermekvédelmi rendszer részeként oktató-nevelő funkciójuk is van.⁵⁶ A javítóintézeti neveléssel kapcsolatban a Bv. tv. kimondja, hogyha a fiatalkorú a 21. életévét betöltötte, az igazgató a javítóintézeti nevelésből elbocsátja,⁵⁷ ezzel jelezve a büntetés-végrehajtás szerinti fiatalkor végét.

⁵⁵ Btk. 80. § (1) bekezdés részlet.

⁵⁶ Koósne Mohácsi Barbara: *Büntetés-végrehajtási jog*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017, 180-182. o.

⁵⁷ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról 382. § (1)

A magyarázathoz bekapcsolódik a harmadik bázisom is a Gyvt., ugyanis a javítóintézeti nevelés végrehajtására e törvény rendelkezéseit is alkalmazni kell. Bár láthattuk, hogy a büntetőjogi ítélkezési gyakorlat általános jelleggel alkalmazza a Gyvt. fiatal felnőttekre vonatkozó definícióját, megállapítottam, hogy a további rendelkezéseivel összhangban sokkal inkább a gyermekvédelemből kikerült fiatalok társadalomba való beilleszkedésének elősegítésére és támogatására jött létre a kategória. Amennyiben ezt az álláspontomat nem is fogadnánk el, az intézet elhagyása utáni segítőszándék egy tény, így a gyermekvédelemben nem lehetne a 21. életév a fiatal felnőttek felső korhatára. Abban az esetben viszont, ha ennek ellenére a büntetőjogban mégis a 21. évhez igazítanánk a törvényi alapok megteremtését, a jogharmonizáció mellett a büntetőjog egységesítésének tudományos síkú megkísérlése is csorbát szenvedne. Véleményem szerint így elsősorban a közös jogintézmények fenntartása és a gyakorlati nehézségek kiküszöbölése érdekében a törvényi alapok lefektetésével a fiatal felnőttkor a Gyvt.-vel összhangban a 24. életév betöltéséig kell, hogy tartson, melynek definiálása a Btk.-ban a következőképp alakulhatna:

(1) „Fiatal felnőtt az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennyolcadik életévét betöltötte, de a huszonnegyediket nem.”

Eszerint a fiatal felnőttkor az általam javasolt megoldással immár nem az 56. BK véleményben taglalt egyéb enyhítő körülményekhez tartozna, hanem a nevesített, kötelezően mérlegelhető enyhítő körülmények sorát erősítené „A büntetés kiszabása egyezség esetén”⁵⁸ alcím példája alapján. A definíció ily módon történő Btk.-ba való beillesztése kiküszöbölné azt a problémát és olykor igazságtalanságot szülő ítéleteket, amit a BK vélemény homályos fogalomalkotása eredményez, hiszen ezzel a fajta megoldással a jogalkalmazó számára egyértelművé válna, hogy kik tartoznak az adott életkori kategóriába. A Btk. 82. § (1) bekezdése kimondja, hogy enyhébb büntetés szabható ki abban az esetben, ha annak legkisebb mértéke a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne.⁵⁹ Ennek megfelelően a fiatal felnőtt definícióját követően – a Btk.-ban megtalálható „A büntetés kiszabása egyezség esetén” alcím mintájára – az alábbi általam alkotott rendelkezés Btk.-ba történő beillesztését javaslom:

⁵⁸ Btk. 83. § (1)

⁵⁹ Btk. 82. § (1)

(2) „Fiatal felnőttkorú esetén a büntetést a 82. § (2) bekezdés soron következő pontja alapján is ki lehet szabni.”

Fontos látnunk tehát, hogy főszabály szerint a fiatal felnőttekre továbbra is a felnőtt elkövetőkre vonatkozó általános rendelkezések lennének alkalmazandók, azonban a bírának a BK véleménynel ellentétben kötelező lenne a törvényi szinten is meghatározott korcsoport enyhébb elbírálásának lehetőségét mérlegelni.

A személyiségfejlődésünk állomásai egymásra épülő lépcsőfokokból állnak. Ahhoz azonban, hogy a fiatal felnőttek törvényi szintű szabályozása valóban létjogosultságot nyerjen, elsősorban a fiataikorúak büntetőjogát ötvöző kételyek feloldásának kell megtörténnie. Hiszen ahhoz, hogy elfogadjuk a 18–24 év közötti fiatalok sajátosságait, először el kell fogadnunk azt is, hogy a 14. életévüket betöltött fiataikorúak sem biztos, hogy rendelkeznek a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

Minden kedves Olvasójának áldott karácsonyi ünnepeket és
sikerekben gazdag, boldog új évet kíván a

Magyar **BŰNÜLDÖZŐ**

Szerkesztősége és kiadója, a

